

EX-LIBRIS

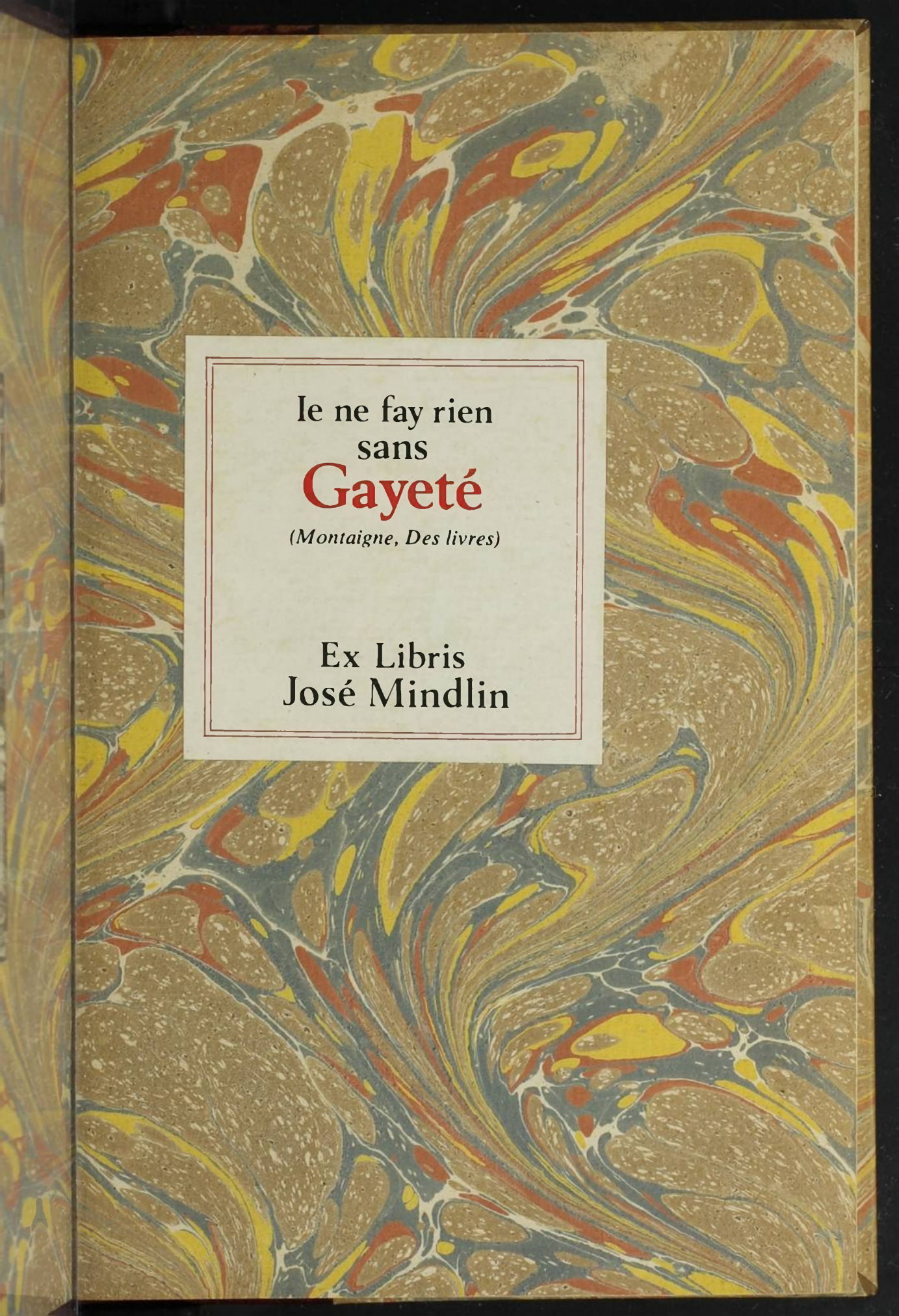
BORBA
MORAES

RUBENS BORBA
ALVES DE MORAES

AKSC

W

Le ne fay rien
sans

Gayeté

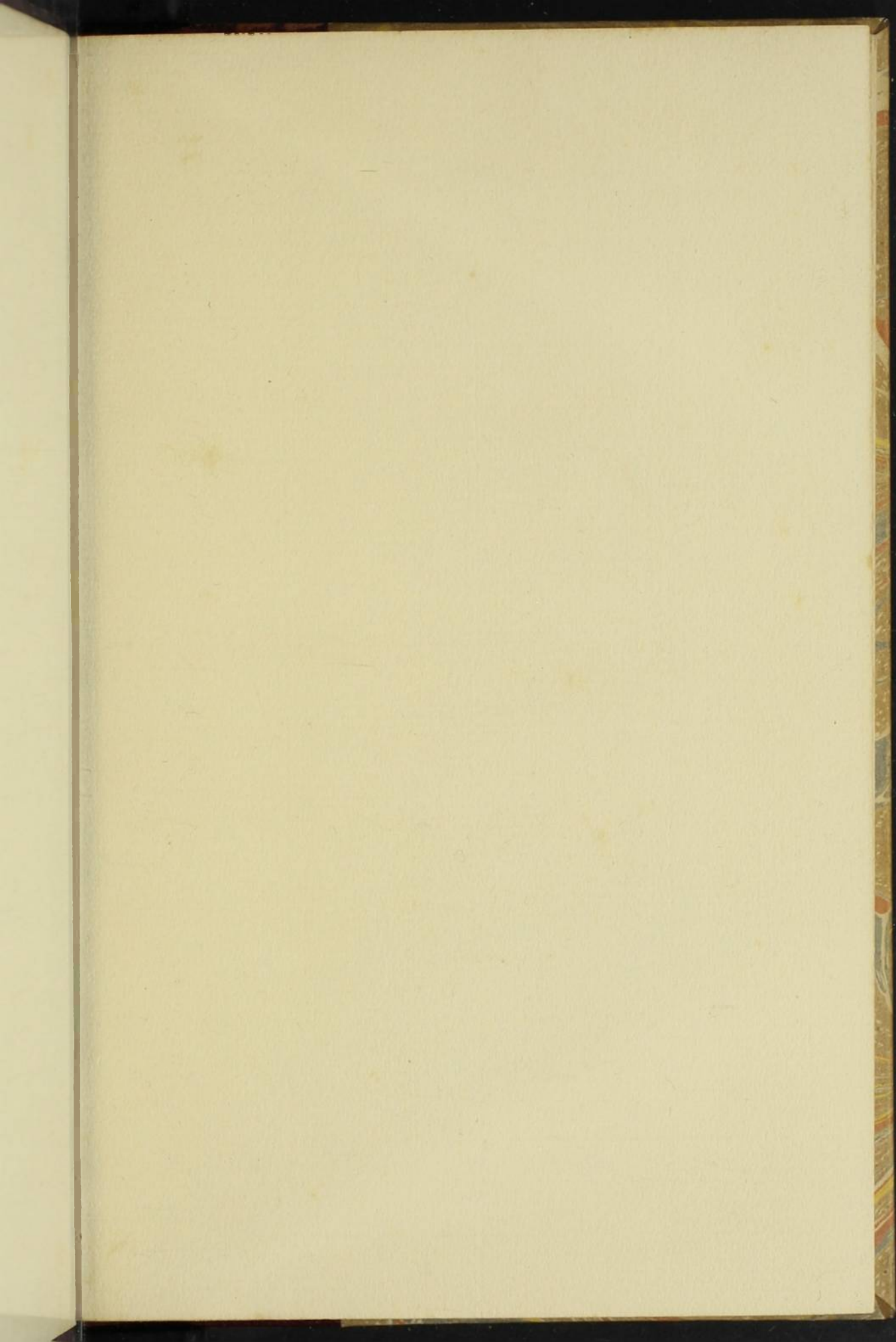
(Montaigne, Des livres)

Ex Libris
José Mindlin

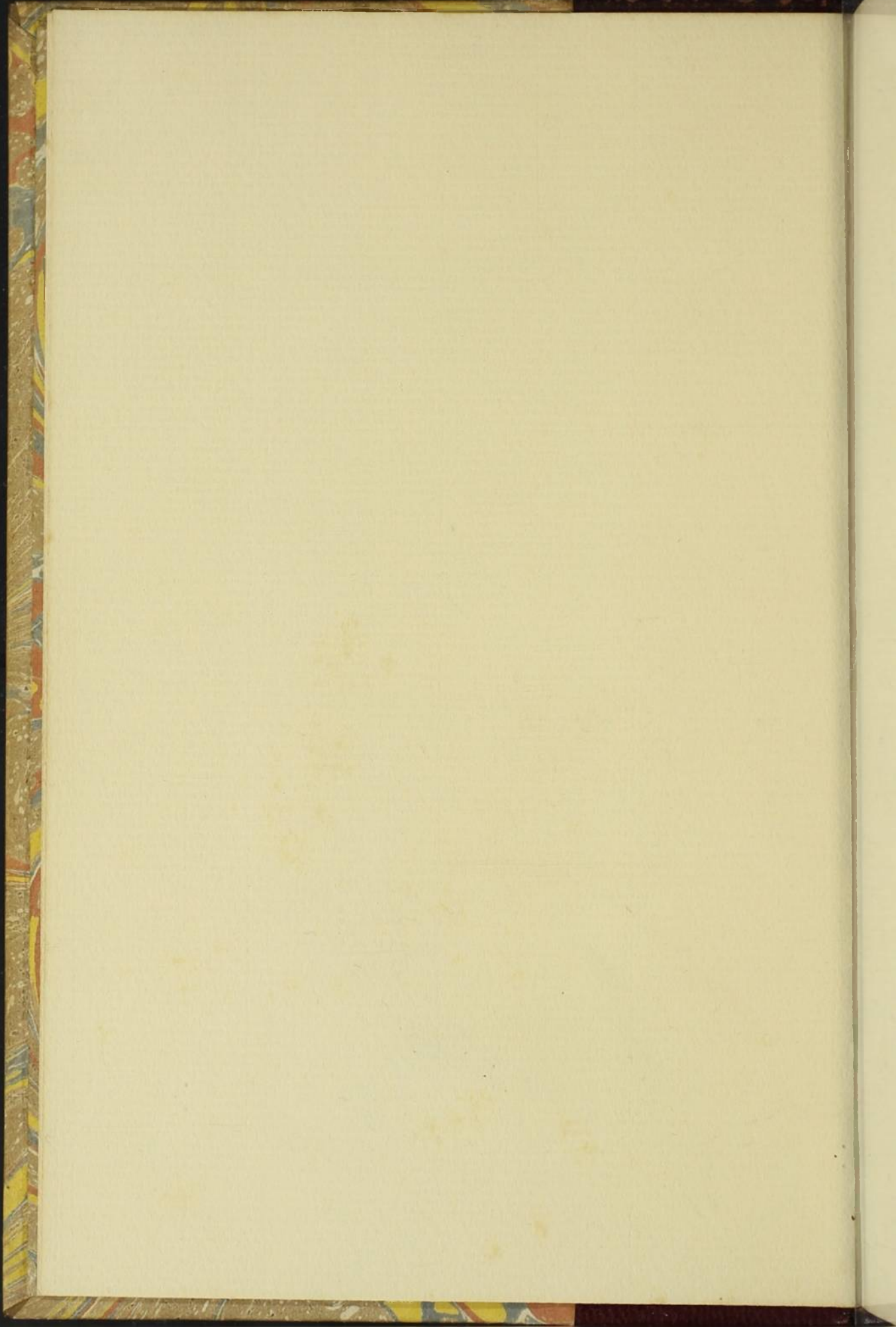

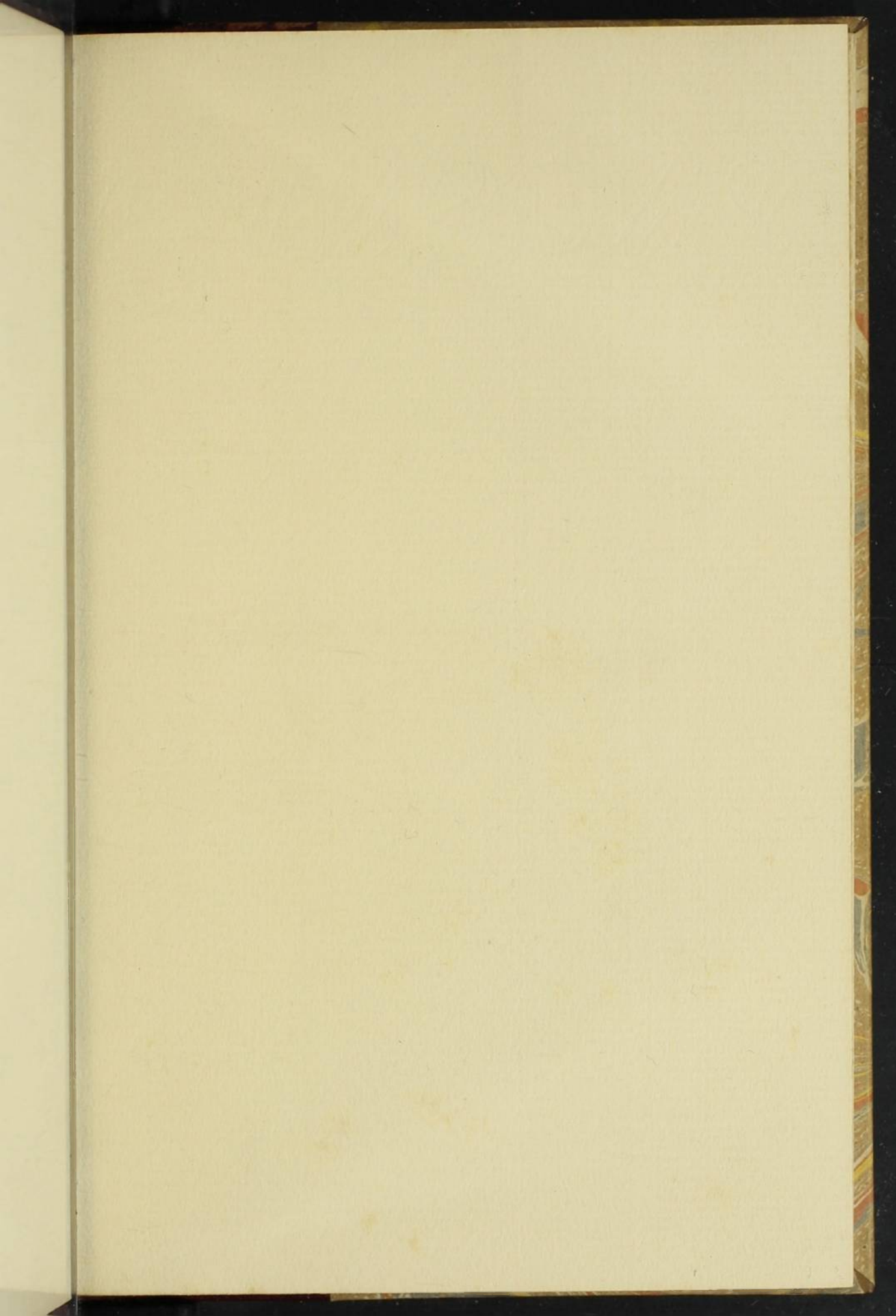

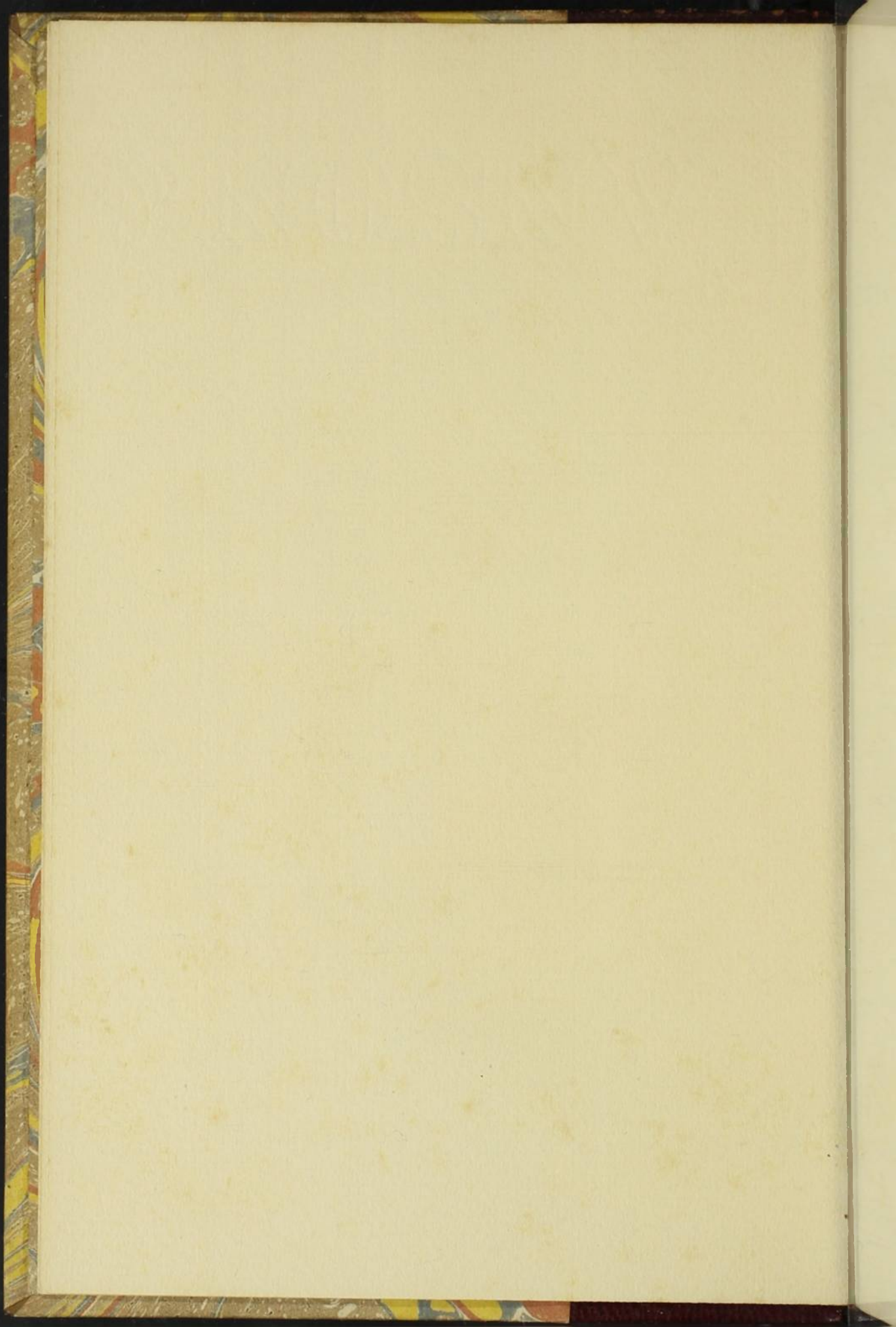

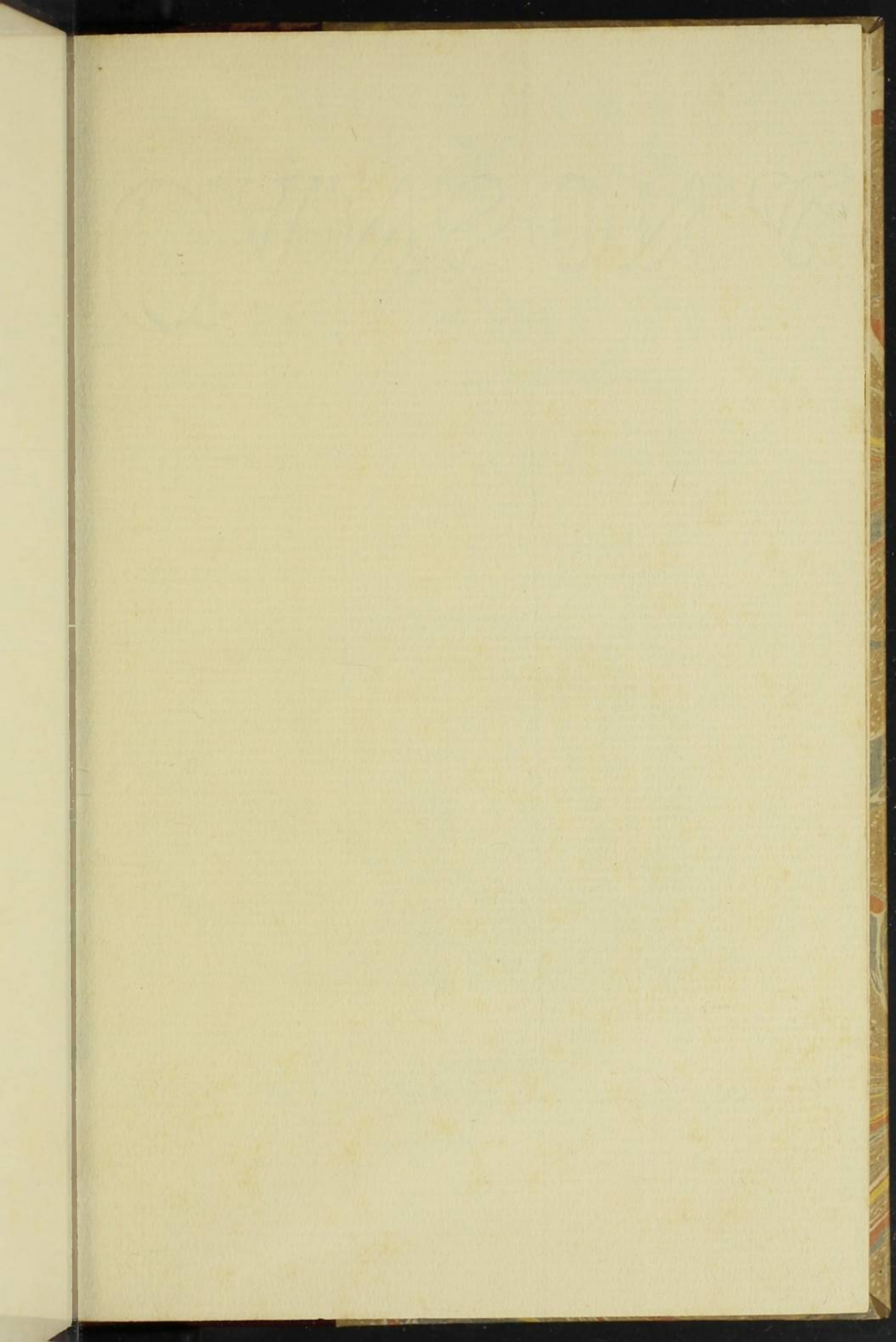

AAN

R

ca 1870

ANT

geboren

THO

A

N

Mc

Mc

PIE

A A N M E R K L Y K E
R E Y S,

en verwonderlijk-feldsame Voorvallen op de selve,

V A N

ANTONY KNIVET,

gedaan uyt *Engelland* na de *Zuyd-zee*,

met

THOMAS CANDISH,

Anno 1591 en de volgende Jaren.

Nu aldereerst uyt het Engelsch vertaald.

• Met schoone koopere Platen, en volkomene Registers.

TE LEYDEN,
Bij PIETER VANDER AAN, Boekverkoper / 1706.

Met Privilegie.

KORTEN INHOUD

D E R

HOOFDSTUKKEN.

- I. *Knivets* Reys uyt *Engelland* tot in de Straat van *Magellanes*. Hy word genomen van de *Portugeezen*. Pag. 1
- II. *Knivets* komste by de Rivier *Janero*, en omgang met de *Portugeezen* en *Indianen*. Desselfs reysen door verscheyden Landen van dat Gewest. 20
- III. *Knivets* vreemde Togten met twaalf *Portugeezen*, die van de *Wilde* wierden opgegeten. Sijn verkeeren onder de *Canibalen*, en naderhand onder de *Portugeezen*. Sijn vlugt na *Angola*. Hy word te rug gebragt, en na meenigerley avonturen gevoerd na *Lissebon*. 47

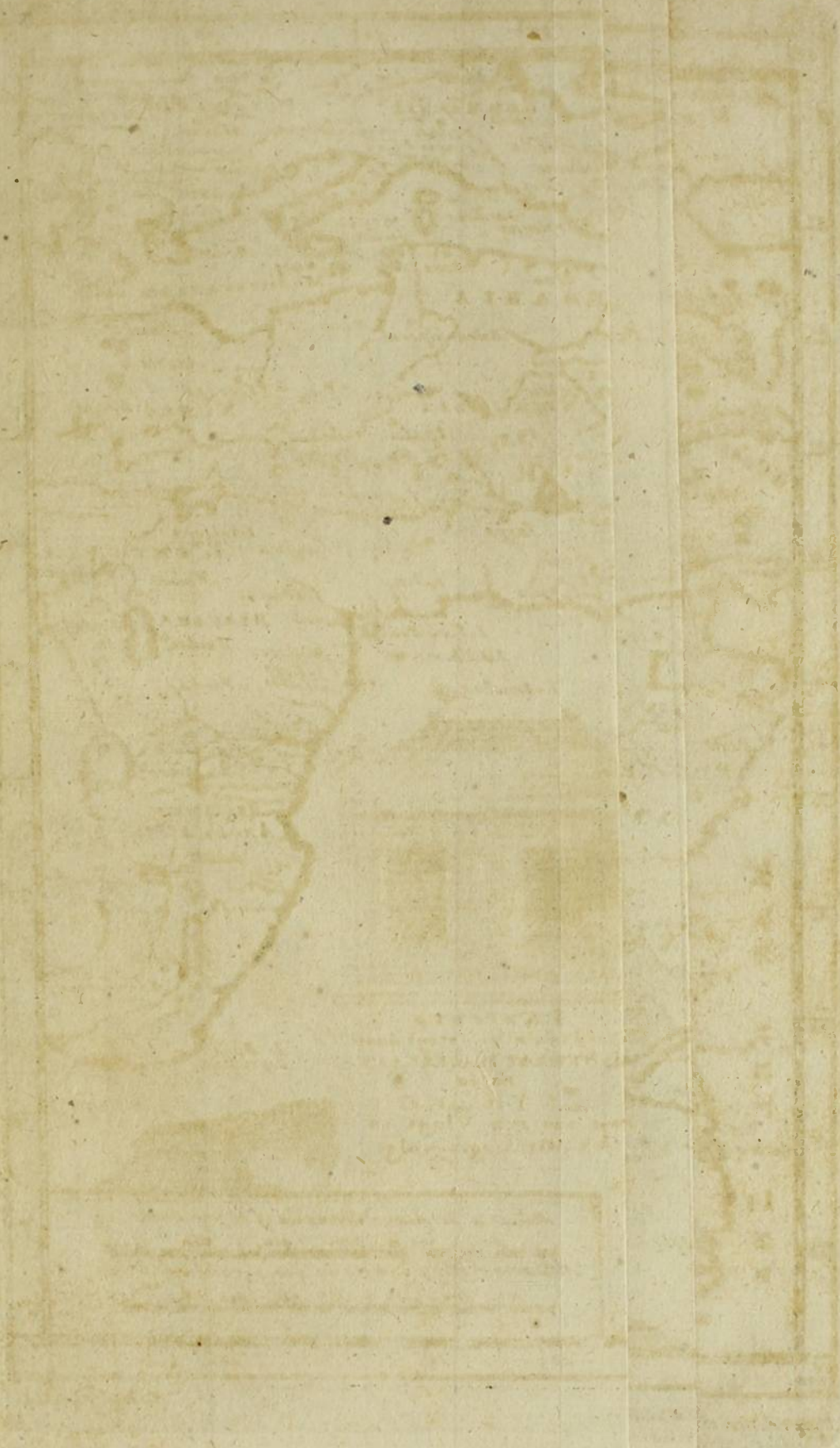
AAN.

OUDE

KKEN.

van Magasin, Hy
Pag. 1
van de Perse
Landen
die van de
de Casales,
in Angla. Hy
aan groent na
47

AAN.

Vytgeroordte LEXDEN door P.

Antony Knirot.

AANMERKLYKE
REYS,

en verwonderlijk-feldsamen voorval-
len op de selve

van

ANTONY KNIVET,

gedaan uyt *Engelland* na de *Zuyd-zee*,

met

THOMAS CANDISH.

I. HOOFDSTUK.

Knivets Reys uyt *Engelland* tot in de Straat van *Magellanes*. Hy word genomen van de *Portugeezen*.

W gingen van *Pleymuyden* in *Zee* met vijf *Schepen*; te weten *Leicester*, 't welk onsen *Admiraal* was; het *Rhec*, de *Vice-admiraal* / en drie andere / de *Desire*, de *Daintie*, en de *swarte Pinas*. Ons oogmerk was / na de *Zuyd-zee* te gaan. Ses of seven dagen / na dat wy de *Engelsche* *kust* verlaten hadden / quam men ons in de nacht negentien *Zeylen* van *Vlamingen* te ontmoet. Onse *Vice-admiraal* / sonder te sien wiese waren / nam'er een van / en de overige ontquamen het. In den volgenden morgenstond wierd de *Schipper* van onse *Vlaamsche* *Prijs* by onsen *Generaal* gebragt / die ons verhaalde / dat uyt *Portugaal* een *Vloot* na *Brazilien* gebaren was / welk ons aangenaam was te hooren. Dese *Vlaming* was geladen met *Sout* / daar van de *Ge-*

Knivet gaat in *Zee*.

om na de *Zuyd-zee* te varen.

Een *Vlaams* *Schip* genomen,

dog had een vry *Paspoort*,

Antony Knivet. A *neraal*

en word
ontslagen.

Komt by de
Canarifche
Eylanden.

Stilte onder
de Linie.

Siekte.

Een Portu-
gees on-
fchuldig
van vuyle
Japonnefen
beschul-
digd.

neraal drie tonnen vooz sijn provisie na sig nam.
Maar de Schipper toonde een by Paspoort / on-
der hand en zegel van haar Majestejt ; om in alle
Zeen te mogen varen. Onse Generaal die ge-
sien hebbende / gaf aanstonds order / dat elk aan den
Vlaming , al het geen sy hem hadden afgenomen /
soude weder geven ; en betaalde hem het Sout /
dat hy'er uytgenomen had. Hier op voeren wy
met een goede wind voort / en namen onse cours
van de Portugeezsche Kust af / na de Canarifche Ep-
landen. Twintig dagen daar na hadden wy ge-
melde Eylanden in 't gesigt. Onse Generaal hier
van verskerd / gaf order / om de twee kleynste
Scheepen na het Land af te senden / om te verne-
men of sy tusschen de Eylanden eenige Scheepen/
of Karabeelen om te visschen / konden ontdekken.
Dese niets gevonden hebbende / quamen 's mo-
gens daar aan weder by ons.

Onder de Linie Equinoctiaal (daar dag en nacht
even lang is) lagen / en dreeben wy seben-en-twin-
tig dagen / heen en weder / sonder de minste wind.
In die tijd wierd ons meeste Volk dooz de onge-
meene hitte van de Son / en de dampen van de
nacht / siek aan de Blauwverschuyt. Dit egter belet-
tede de boosheyt van ons Scheepsvolk niet / want
terwijl wy in de grootste verlegentheyt waren / die
men kan bedenken / gebeurde het / dat twee Japon-
neesen , die onse Generaal Candish van sijn eerste
reys had mede gebragt / een armen Portugees , daar
sy nydig op waren / die met ons uyt Engelland ge-
komen was / voornamen by den Generaal te be-
schuldigen / en dus aan kant te helpen / welk sy
dus te werk stelden. Sy quamen / terwijl de Ge-
neraal aan Tafel sat / in de Hut / daar sy t'samen
soo oberlypd prateden / dat het elk een konde hoor-
ren. 't Geen sy seyden / quam hier op uyt / dat de
Portugees , die op het Schip was / een verrader
was ; die hen meermaals geraden had / om in Bra-
silien sijnde / met hem te gaan loopen ; en beloofd
had / wanneer het God mogt believen de Stad
Santos , gelyk onse Generaal vooz nam / in hunne
han-

handen te leveren / dat hy hen dan wilde geleiden na de Zuid-zee / daar sy voor hun berigt wel sou- den betaald worden. Dese beschuldiging ter ooren van den Generaal gekomen sijnde / wierd de arme Portugees opgehangen : maar om van Santos door America te Land na de Zuid-zee te gaan / was een onmogelijke saak / alsoo die geheele Landstreek niet als een Wildernis / en vol wilde Menschen is.

Word opge- hangen.

Na soo veel dagen stilte / die wy onder de Linie hadden / kregen wy een fraaye Noord-weste wind / en hadden / na twintig dagen zeplens / het Land van de Brasilsche Kust in 't gesigt / maar niemand wist met sekerheyd te seggen / wat gedeelte het van dat Land mogt sijn. Nader ontrent het Land kommende / wierden wy twee kleyne Scheepen gewaar / daar wy'er een van namen / maar het ander ont- quam ons. 't Geen wy namen / was met Moo- ren en eenige Kroomanschap geladen / en quam van Fernambuco, om na de Rivier la Plata te gaan. Uyt den Stuurman verstonden wy / dat wy by Capo Frio (de koude Kaap) waren / leggende twaalf

Knivet komt op de Kust van Brasilien,

ontrent de Rivier Janciro.

(Een Mo- nik in een Meel-kist).

mijlen van de Rivier Genero, of Janciro, en dertig van de Stad Santos, daar wy gemeend hadden aan te komen. In dit Schip vonden wy een Monik / die hem selven in een Meel-kist verborgen had. Door het beleyd van onsen nieuwen Stuurman quamen wy by Ilha Grande, 't groote Eylant / twaalf mijlen van Santos, daar wy ons van vijf of ses Huysen met Portugeezen, en Wilde van dat Land / meester maakten. Op dit Eylant vonden wy seer veel Potato's en Plantanen, verscheyden soort van Wazels / en eenige Darkens en Hoenderen / die ons seer wel te pas quamen / en tot verberffing dienden. Maar daar was onder de onse sulken slegten order / dat de Portugeezen, indien sy de couragie gehad hadden / veele van ons Volk souden hebben kunnen dood slaan / alsoo men om het eeten hogt / niet als of men Christenen, maar als of men Joden was. Die het beste kreeg / verbergde het in een Kuyt / of in de Wildernis onder een Boom / daar hy dan soo lang bleef / als dat duurde. Wat my

By Ilha Grande.

Wat levens- middelen daar gevon- den wier- den.

Schaars- heyd daar van,

Daarom
gepluk-
haard word,

en Knivet
van den
Buyt krijg.

Honden
gegeeten.

S. Seba-
stiaan.

Aanflag op
Santos.

Hoe in 't
werk ge-
feld.

aangaat / ik wist'er (soo schaars was het daar) geen eeten nog geld te krijgen / soo dat niet als de honger my Boswaard in dreef / om te sien / of ik yets konde dooden / en eenige Potato's vinden. On- derwegen bonden wy seven of agt van ons Gesel- schap / die elkander in de hayren saten / om een Darken dat sy gedood hadden / daar elk het beste stuk van sogt te hebben. Wy op die tijd / als sy de vuyfsten tegen elkander te werk stelden / daar by ko- mende / namen'er een quartier van weg / bragten het na de Wildernis / en maakten'er ons dien avond vrolijk mede. Des anderen daags quamen wy met een goede voorraad van Potato's Wortelen te rug. In het Vuyf / daar des Generaals Musi- canten waren / komende / bonden wy hen besig met agt jonge Honden tot hun middagmaal gereed te maken. Wy gaven hen van onse Wortels / daar voor sy ons lieten mede eeten.

Op de agter-middag staken wy een nieuw Schip in brand / verbranden alle de Vuyfen / en de Kooop- man met alle de Mooren aan Land geset hebbende / vertrokken wy van daar. Wy hadden een goede wind / die ons ontrent ses uren by het Epland St. Sebastiaan, vijf mijlen van Santos bragt / daar wy onse Ankers lieten vallen. Soo dra wy in de Ha- ven waren / quamen alle de Schippers en Kapitai- nen aan Boord van den Generaal / om te hooren / op wat wijs hy Santos dagt aan te tasten / en wierd van allen geoordeeld / dat onse lange Boot en Sloep / met honderd Man / dat genoeg konden upt- hoeren; alsoo de Portugeeze Stuurman ons berigt had / dat de Stad geheel niet sterk was.

Daags voor Kersmis / 's avonds ontrent thien uren / waren onse Booten veerdig om na Land te varen / daar elk soo begeerig was / om in te sijn / datse daarom kraakelden / en de een den anderen over boord in Zee stiet / maar de Generaal het geraas hoorende / gaf order / dat sy alle weder binnen Scheepsboord komen souden. Ik / vreesende voor den Generaal / en egter begeerig om onder de eerste aan Land te sijn / alsoo ik te horen gesien had / dat die

die laast quamen / niets kregen / kroop onder het
 luyk van onse Sloep / daar ik twee uren bleef leg-
 gen. Als nu de Boot vol Menschen raakte / kon- (Knivet in
 de ik'er niet uytkomen / en soude daar gesmoord heb- perijkel van
 ben / ten ware onse Bootsman William Waldren , onder een
 die de Boot stuurde / my onder hem hoorende roe- Luyk te
 pen / de luyken opgeligt / en alsoo mijn leven be- smooren).

houden had. Omtrent drie uren in de morgen-
 stond / kregen wy in 't oog een Canoe , of een Boot
 van een stuk hout / daar vier Portugeezen en twee
 Vrouwenpersoonen in waren / daar van de eene dien
 morgen soude gaan trouwen / die wy weg namen / En op wat
 en daar op dicht onder het Land voeren / alwaar wy tijd.
 een uren lang na onse Boot hebbende gelwagt / hoor-
 den dat de Portugeezen een Klokken trokken. De
 Portugeeze Stuurman / Jasper Jorge, seyde dat het
 nu de tijd om te Landen was / alsoo hy aan dat
 Klokke konde weeten / dat sy nu in het midden van
 de Nis waren / en de Monik op die tijd doende was
 met het opheffen van het Sacraments-brood / om
 het Volk te laten aanbidden. Hy had dit soo dra
 niet gefegd / of wy waren alle aanstonds aan Land /
 gingen recht na de Sterk / namen alle Manspersoo-
 nen hun Deegen af / 't welk wy gemakkeelyk toe-
 ging / en bleven daar tot seben uren toe / af wag- De uytflag,
 tende de komste van onse lange Boot / en ons overig
 Volk / alsoo wy maar dyle-en-twintig Man sterk
 waren / en met soo weynig de Stad niet derfden
 plonderen / waar door dan sommige Portugeezen ,
 die t'huys waren / tijd hadden om te vlyugten en hun
 geld te bergen. In de Kerk waren behalven de Vrou-
 wen en Kinderen / drie honderd Manspersoonen.
 De Stad daar na plonderende / bonden wy'er groo- en wat daar
 te voorraad van Eetwaaren / en een overbloed van gevonden
 Suchaden / Zuyker en Kaffabie-meel / daar wy werd,
 seer goed Brood van maakten. Na dat de Stad ge-
 plonderd was / stelden wy onse Manschap in order /
 en lieten den Generaal al wat'er gedaan was wee-
 ten. Bescheyd en order van hem gekomen sijnde /
 wierden alle de Portugeezen op vyve voeten gesteld /
 uytgenomen dat wy seben of agt van de voor-
 naamste

Knivet
krijgd zijn
verblijf in
der Jesuiten
Klooster.

Vind een
Kisjen met
geld.

Vals al-
zarm.

Indianen
jagen den
Generaal
een schrik
aan,

dog ont-
dekken

naamste gebangen hielden / en wy versterkten ons
selven in de Stad. Mr. Cooke, Kapitein van de
Vice-admiraal / trok als Kapitein van al het Volk /
dat aan Land quam / vooz uyt / die sig ontrent ny
seer genegen toonde / en ordonneerde mijn verblijf te
soeken in een der Cellen van het Jesuiten Klooster /
daar hy ook selfs met verscheyden Kapiteinen en
jonge Edellieden sijn verblijf ging nemen. Het ge-
beurde mi / dat ik alle de Cellen boven en beneden
besiende / onder een Bedstede / in een donkeren hoek
staande / keek / daar ik een Kristien gewaar wierd /
dat wel gespijkerd / en op de hoeken rondom met
wit Fluweel bekleed was ; Ik haalde het na my
toe / en voelde dat het by swaar was. Als ik het
opgebroken had / vond ik'er 1700 Reaalen van ag-
ten in ; elke Reaal was vier schellingen Engels geld.
Hier nu nam ik mijn verblijf / maar niemand wist
van mijn goede winst / die ik gedaan had. Na La-
kens / Hemden / Deekens / Bedden en diergelijke
Huygraad / wierd niet veel gesien.

Op den volgenden / of St. Steevens dag / maak-
ten de Portugeezen ons een vals al-arm. Daar op
de Generaal met alle sijne Scheepen op de Ree
quam / met 200 Man aan Land stapte / en order
gaf om de bukten-kant van de Stad in brand te stee-
ken. Hy ordonneerde ook een Dinas te maken / daar
men twintig Kiemen op gebruiken konde / om alle
de Scheepen / die in de Haven waren / in brand
te steken. Wy vonden hier een Engelsman, John
King genoemd / die daar vijftien jaren geweest was.
Onse Generaal hield sijn verblijf / soo lang wy tot
Santos waren / in het Jesuiten Klooster / daar veele
uytgangen na de Zee-kant waren. Het gebeurde
mi op sekere nacht / dat twee Wilde, qualijk gehan-
deld van de Portugeezen, van hen weeg liepen / en de
toegangen van dit Klooster wel kennende / vooz des
Generaals Bed quamen / eenige Italkoenen en
Hoenderen by sig hebbende. De Generaal wakker
wordende / begon om hulp te roepen / maar een van
die Wilden, die Portugees konde spreken / viel op sijn
knepen / en seide daar te komen / niet om hem quaad
te

te doen / maar om sijn gunst te verfoeken. Als het ^{verscheyde-} nu morgen geworden was / sprak de Generaal met ^{ne faken.} met hen / die hem wisten te seggen / hoe sterk de Portugeezen waren / en by het uyttrekken uyt de Stad ons meenden te overballeu / en te slaan. Sy weseu hem ook drie groote bundels met Geld / en .... dat onder sekeren Dygeboom begraven was / en bragten ons op een plaats / alwaar wy 300 stukke Dee bonden / daar wy ons van bedieiden soo lang wy daar waren.

Een onser kleyne Scheepen / de Daintie deed hier tot Santos een goede togt. Want eerder als de andere van onse Bloot in de Haven komende / lade sijn Schip met Zuyker / en andere goede koopmanschappen uyt de Portugeeze Scheepen / die sy in de Haven bonden. Dit Schip was bywillig met ons uyt Engelland gegaan / en nu een goede kans gehad hebbende / seyde desselfs Kapitaain aan den Generaal / dat hy wilde na Engelland keeren ; waar op de Generaal hem tot antwoord gaf / dat hy boozgenomen had hem na de Gubier de Plate te senden / en daar na met al sijn hert hem wilde laten vertrekken. Wy blehen twee maanden tot Santos , 't welk onse geheele Reys schadeloos maakte.

Hier sijnde / quamen verschenden Canibalen , of Mensch-eeters / by ons / die den Generaal versogten / de Portugeesen te vernielen / en die Plaats booz hem selven in te houden / en verskerden ons / dat sy het alle met den Generaal hielden. De Generaal bedankte hen booz hun genegentheyd / dog dat hy tegenwoordig pets anders booz had. Wy vonden in deese Plaats ook veel Goud / 't welk van de Indianen van een plaats / by hen Mutinga genoemd / derwaarts gebragt was. De Portugeesen sijn van de Mijnen op die plaats thans meester. Deele van ons Volk sloegen den Generaal booz / de Winter over in die Stad te blyben / maar hy wilde daar geensins toe verstaan.

Sedert ons vertrek uyt Engelland , tot dat wy tot Santos quamen / had ik groote genegentheyd booz een Japonneser , met name Christoffel , om dat ik ge-

Veel goud
daar ge-
vonden.

Een Japo-
neser be-
driegd
Knivet.

merkt had / dat hy in veele saken bedreven was. Wy
wierden sulke vrienden / dat de een voor den ande-
ren niets versweeg. Als ik nu door lengte van tijd
hem trouw bevonden had / seyde ik hem van het
geld / dat ik onder des Moniks Bed gevonden had /
en hy wederom aan my / dat hy ook een somme gelds
gekregen had. Hier op deden wy onderling een
Eed ; dat wy / al 't geen God ons verleenen mogt /
souden deelen. Vier dagen daar na / als wy op ons
bertrek stonden / seyde hy my / dat de tijd van het
Jaar verloopen was / en het voor ons raadsamer
soude sijn / ons geld ergens in de aarde te verbergen /
en op het Land te blijven. Ik liet my geseggen /
en stond toe al wat hy oordeelde best te sijn ; dus be-
stooten wy / dat hy op die dag / als wy souden t'scheep
gaan / al het geld in een Canoe neemen / en aan de
kant van de Rivier in de aarde verbergen soude. Hier
op gaf ik in de morgenstond van gemelden dag al
mijn geld hem over / en hy swoer / dat hy binnen
twee upren soude weder komen. Maar ik wagte
vijf upren na hem / en soude hem al mijn leven wel
hebben mogen wagten / alsoo hy met alts te scheep
gegaan was. Ik quam dan ook t'scheep / en kreeg
door behoorlyke middelen weder 't geen my toe-
quam / dog daar mede was onse vriendschap afge-
broken.

Welk on-
dekt word.

s, Vincent.

Wanorder.

Vertrek na
de Straat
van Ma-
gellanes.

Ons Volk was ook van Santos over Land na S.
Vincent getrokken / daar sy onderwegen vijf Inge-
nios, of Supker-molens / in brand staken ; en als sy
t'scheep gingen / was 'er sulken wanorder onder ons
volk / dat de Portugeesen, indiese maar de moed-
gehad hadden als de onse hadden / ons de nek had-
den konnen breeken. De twee Indianen, die by nacht
in des Generaals Slaap-kamer gekomen waren /
gingen met ons na de Straat van Magellanes.

Wy hadden by ons bertrek van Santos, een schoo-
ne wind / om na gemelde Straat te varen / en
ook veertien dagen aan mallander schoon weder.
Maar twee of drie dagen daar na / kreegen wy een
stilte / en bevonden door het peplen van de hoogte /
dat wy tegen over de Rivier de Plate waren. Dertse
van

van Land sijnde / wendden wy het daar na toe / en
 dagten de Daintie, de swarte Pinas, met nog een Swaar on-
 weder.
 derde Schip na gemelde Fibler te senden / maar het
 behaagde God niet / dat wy ons voornemen souden
 te werck stellen ; want op die selve dag / als wy Land
 meenden ontdekt te hebben / begon de wind sterk upt
 den Zuid-westen te waayen / de Zee soo dypster
 te worden / en de Baaren soo hoog te gaan / dat wy
 geen van ons Geselschap / hoelwelse niet verre van
 ons waren / konden sien. Schaade
 daar door
 veroor-
 saakt.
 De Zee brak agter ons
 Schip / en oversteypte / tot geen kleynne schrik / al het
 Volk op den oberloop. Een Boot van 20 tonnen
 ging voor onse oogten te grond / met twaalf Man-
 nen / en een Jongen. Wy verlooren onse Boot met
 drie Mannen. Het Schip 't Ree, verloor sijn Boot
 met twee Mannen. In die storm quam het laats-
 gemelde Schip ons tegen de Agtersteeben aan loo-
 pen / en haalde onse geheele Gaalderij van boven ne-
 der. Alles dat boven de Gangboorden was / wierd
 in Zee geworpen / soo dat het'er voor ons allen
 begon droebig upt te sien / en bysonder voor my / al-
 soo al 't geen ik had / soo van klederen als geld / in
 Zee raakte. Onse Generaal ondertusschen toonde
 sig wakker en moedig / want hy deed niets / als op
 en neder loopen / en sijn Volk / dat al t'samen ver-
 baast was / en geen ander dood dagt te sterben /
 een hert in 't lijf te spreken. Dese storm duurde drie
 dagen / in welke tijd onse meeste Zeylen door de
 wind van de Masten afgescheurd wierden.

Het belieef de God / dat na die drie dagen de wind
 begon te gaan leggen / maar de Zee bleef egter soo
 ongestuypt / dat wy geen Zeyl konden voeren. Muytery
 onder het
 volk,
 Ter-
 wyl wy dus door de Zee gesingerd wierden / sonder
 de andere Scheepen van onse Dloot te sien / begon
 het Volk te morren / en wenste weder tot Santos te
 sijn / alsoo elk geloofde / dat al ons Geselschap door
 de Storm na de Kust te rug gedreven was / en oor-
 deelde best voor ons te sijn / ook weder derwaards
 te keeren.

De Generaal merkende / wat taal'er op het Schip
 gehoerd wierd / quam op het Halfverdek / daar hy
 al

welk gefild
word.

al het Volk liet voor hem komen. Na dat hy haar had hooren spreken / seyde hy / alle de Schippers en Kapiteinen van de Bloot order gegeven te hebben / dat in geval ons eenig onweder moegt van malkander scheyden / elk sijn best soude doen / om in Port de Siro (Desire) te komen / en daar veerthien dagen te wagten / en indien niemand op quam / op het Strand een teken souden stellen / en hun reys vervolgen / welk al het Volk genoeg gaf / en be- loofde twintig pond aan die eerst een Zepl quam te sien. Wy stelden daar op onse cours na Port Desire, daar wy na thien dagen behouden aanquamen / en alle onse Scheepen / behalven de Daintie, bonden / 't welk ons niet weynig vertroostede.

Port Desire.

Port Fami-
ne in de
Straat.

Wy bleven / alsoo de tyd van het jaar bykans voorby was / hier maar twee dagen / hebbende eenige Penguinen op een Eyland / regt voor de Haven leggende / gevangen. Aan de mond van de Straat van Magellanes kregen wy tegen de wind / en moesten drie dagen labereen / eer wy voorby het Hoofd van Port Famine konden komen. Wy wierpen meermaals ons Anker voor de Kaap / op twintig badem water / maar de stroom dreef de Scheepen schielijk weder van haar Ankers en Kabels. Door die Bloed verviel een der Scheepen dwars voor onse Boeg / daar geen ander raad voor was / als onse Kabels te kappen / soo dat wy onse Ankers moesten laten sitten. Cyndelijk quamen wy met veel moeyte voorby de Kaap, of 't Hoofd, en alsoo in de Haven van Famine, daar wy / door gebrek van wind en weder / seven dagen / sonder voort te kunnen komen / moesten blijven leggen / in welke tyd ons Volk dagelijks aan Land ging / om Mosselen / en eenige Druyten van het Land voor hun Eten te soeken / en te halen de schorsfen van eenen Boom / die de smaak van Kaneel hadden. Op sekere dag / als onse Boot na Land was / quamen meer als drysfend Canibalen, met Weders in hun handen / na ons toe / maar sy wilden niet soo naby ons komen / dat wy hen konden aanraken. Als wy hen pets aanboden te geven / staken sy ons een lange stok toe / en sy wil-

Ongemak.

Canibalen.

wilden ons door 't geen wy hen gaben / weder eenige
 wederen toe reykten / maar wy gaben door tekenen
 te kennen / dat wy geern eenige Getwaren van
 hen wilden hebben / dog sy gaben ons door tekenen
 wederom te kennen / dat sy niets hadden / als 't
 geen sy met hunne Pijlen konden dood schieten.

Ik heb reeds gesegt / dat mijn Krist en alle mijne
 Kleederen waren over Boord geworpen. Als ik nu Groote koude,
 in dese koude Lugtstreek quam / en geen Kleederen
 genoeg om my te verwarmen had / maakte ik geen
 staat van lang te leven / alsoo verscheydene van onse
 's morgens wel / en des avonds dood geboren
 waren. Ik was by geval mede aan Land gegaan / waar door Knivet sijne Teenen verloor.
 om eenige Mondkost te zoeken / alsoo wy op ons
 Schip daar slegt van boorsien waren; maar als ik
 weder Scheep quam / soo sober gekleed was / en
 natte voeten had / was ik 's morgens soo ongeboelig
 aan mijn Voeten / dat ik mijn Beenen niet konde
 verleggen / en de Vrouwen uittrekkende / mijne
 Teenen met eenen volgden. Mijne Voeten voelde
 ik niet / en die waren soo swart als Roet / soo dat
 ik in geen staat was / om een boet voort te setten. In
 welke staat ik veertien dagen bleef / tot dat wy in
 een fraape Baay quamen / daar verschende Eylan-
 den in waren. Op de Klippen deser Eylan-
 den hier en daar eenige Wagthuyssens / van basten
 der Boomen gemaakt / en naderhand verschenden
 Indianen, maar geen derselbe wilde by ons komen.

Hier bonden wy aan de Zuid-wester-kant een
 Rivier / die wy dagten na de Zuid-zee te gaan. Onse
 groote Boot wierd de Rivier opgesonden / die des-
 selve by smal en diep bond. Ten wederzijden van
 deselve bondmen groote Mosselen / en daar in veel
 Paarlen / dies wy deselve de Paarel-rivier noem- Paarel-rivier.
 den / en de Baay na den Schipper van onse Pinas,
 diese eerst gebonden en ontdekt had / Tobias-baay. Tobias-baay.
 Hier van daan boeren wy verder de Straat in / maar
 wy hadden in de wind / en sulken koude / dat elke
 dag op ons Schip agt of negen Menschen sterven.
 Harris, een Goudsmid van sijn Ambagt / raakte hier Harris raakt door de
 door de koude sijn Neus quit / want die met sijne
 vin-

koude zijn
Neus quyt.

Keeren te
rug uyt de
Straat.

Men wil
Knivet in
Zee wer-
pen.

Setten de
Sieke aan
Land.

Knivet
word ver-
beeden,

bingeren willende snupten / wierp hy deselve in het
vper / welk John Chambers, Caesar Ricafen, en ver-
scheyden andere / thans in Engelland sijnde / konnen
getuygen. De Generaal siende / dat zijn Volk dus
stierf / en door bevinding wetende / dat die tegenwind
ten minsten nog twee maanden soude duuren / bond
raadsaamst / weder na de Brasilsche Kust te keeren /
en daar onse Bloot te verdeelen na de Havens / om
nogmaals Santos op die Kust aan te doen / van
daar voort te gaan na R. Janeiro, en vervolgens na
Spirito Santo, met oogmerk om sig van Couwen /
Zepen en Lebens-middelen uyt de Drijsen / die hy
niet twijffelde op de een of d'ander plaats te krij-
gen / te voorzien.

In de Straat sijnde was ik in soo slegten staat /
dat niemand dagt / dat ik een oogenblik langer sou-
de leven / soo dat men my / om in Zee te werpen /
tweemaal boven bragt / maar het belieft de God /
dat ik / na dat het Gebed voor een stervenden vol-
gens gewoonte gedaan was / en men my / om in
Zee te werpen / aanpakte / begon te spreken / en
versogt dat ik niet mogt overboord geset worden /
voor dat ik dood was. De Generaal dus vast stel-
lende / weder na Brasilien te keeren / quam weder te
rug aan Port Famine. Hier lagen wy twee dagen
op Anker / en men oversag hier wie'er nog leefde.
De Generaal gaf order / die welke heel siek waren /
aan Land te setten / 't welk agt van ons Volk te
beurt viel. Hy wilde my ook laten aan Land bren-
gen / maar Kapitein Cocke had voor my / soo dat
ik op het Schip bleef. Ik was sober gekleed / mij-
ne Teenen quyt / en soo vol Lupsen / dat / God is
mijn getuyge / deselve met geheele dotten / tot in
mijn vleesch saten / 't welk ik egter met verschen-
den andere gemeen had. Ik had geen kroop / maar
lag op een Kist.

Wy geraakten met alle onse Scheepen verbol-
gens weder uyt de Straat / uytgenomen dat wy on-
trent de Rivier de Plate in de strom hadden verloo-
ren de Daintie, soo dat wy deselve niet meer en sa-
gen; en de Crow gesonken was. Uyt de Straat
sijnde /

zijnde / quamen wy weder voor Port Desire (de Si-
 ro), daar onse Booten na het Penguins Eyland gin-
 gen / om Penguin te vangen. Hier kreeg onse word door
 een Chirur-
 gijn met
 woorden
 genesen.
 Generaal een Chirurgijn / die de Menschen met
 woorden genas. Dese by ons aan Boord gekomen
 zijnde / sprak eenige woorden over mijn Doeten /
 waar door ik weder gevoelen in mijne Beenen en
 Doeten kreeg / 't welk ik nu in veertien dagen niet
 had gehad. Ter dese Man quam / had ik menig-
 maal heete Uerss aan mijne Doeten gelegd / dog ik
 had / al warensse nog soo heet / daar geen geboe-
 len van.

Als wy hier van daan vertrekken souden / ont-
 hood de Generaal de Schippers van alle de Schee-
 pen / en gaf hen order / dat sy tot middernagt hun
 cours met hem houden souden / en dan op een teken
 van twee Ligten / dat hy soude maken / van hem
 afwijken en na het Land wenden / maar Davis,
 Kapitein op het Schip Desire, en Tobias, Schipper
 van het Jagt / of de Pinas, bedroog ons / en keerden
 weder na de Straat / gelijk ik naderhand uyt som-
 mige van hen / die na my in Brasiliën genomen wier-
 den / verstaan heb. Storm, Die of vier dagen daar na
 hadden wy een groote storm / waar in 't Schip het
 Rhee, sijn groote Mast verloor / en van ons af raak-
 te. Dus waren wy in een groot Schip / sonder Ge-
 selschap in Zee / soo dat wy niet wisten wat best te
 doen ; eyndelyk resolbeerden wy na Santos te gaan /
 in hoop van daar ons verder Geselschap te vinden.
 In die storm sat ik op een Kist / en was in geen
 staat om my te konnen helpen. waar door
 Knivet
 deerlijk ge-
 slingerd
 wierd. Als nu het Schip
 in het Zeylen over eene zijde hielden / sakte de Kist
 van Stuurboord na Bakboord / daarse viel aan de
 eene zijde tusschen een Kanon / en de Scheeps-
 Tim-
 mermang-koop / en aan de andere zijde insgelijks
 tusschen een Kanon / en de Chirurgijns-koop. Hier
 bleef ik de geheele nacht uyt houd leggen / en 't be-
 lief de God / dat de Kist niet omsloeg / 't welk gebeurd
 zijnde / ik de dood niet soude ontkomen hebben.
 Des anderen daags bedaarde het onweder / en de
 meeste Bootsgezellen en Mastklimmers / vermoeyd
 van

ban het tobben die geheele nagt / waren onder het Berdek gaan leggen slapen / en quamen / als men hen om 't een of 't ander te doen riep / niet voor den dag. Maar op de Generaal met een eynd touws / soo groot en dik als een arm / na beneden quam. Een der Bootsgesellen hem siende aankomen / quam agter my schuylen / maar de Generaal hem gewaar wordende / sloeg na hem / en trof my soo aan de zyde van mijn Hoofd / dat ik 'er voor dood bleef leggen. Als sy my nu na een half myz nog vonden leggen in die staat / als de Generaal my gelaten had / vatteden sy my op / en wilden my door een der Scheeps-poorren in Zee werpen / maar het beliefe de God dat ik juist begon te spreken / 't welk mijn behoudenis was. Hier viel een van de Indianen , die tot Santos 's nagts by den Generaal gekomen was / door ongeluk oberboord / en verdronk.

Hy word
gellagen,
en men
wilde hem
in Zee wer-
pen.

Santos.

Daar sy on-
gelukkig
landen.

Na veel moeyten kregen wy eyndelyk de Haven van Santos, dog vonden daar geen onser vermiste Scheepen. Wy wierpen ons Anker recht voor een Zupker-molen / die dicht aan de Zeekant stond. De Generaal vraagde / of iemand lust had / aan Land te gaan / waar toe sig ten eersten opdeeden de Kapiteinen Stafford, Southwell en Barker, en neffens hen nog twintig andere. Dese gingen met een Boot / van Zupker-kisten en Wijnvaats-dwigen gemaakt / aan Land / en maakten sig meester van die Zupker-molen. Sy vonden daar een groote Bark / die sy wegnamen / met Levens-middelen bevrageden / en na ons Boord sonden / daar dese Lading welkome was / dan of se van enkel goud geweest ware. Wy bleven hier die geheele dag leggen. Daags daar aan sonden sy wederom na ons Boord de groote Boot / geladen met Zupker en Guineesche Wept / dog de Generaal liet hen seggen / dat sy ten eersten souden scheep komen / waar op sy hem tot antwoord lieten weten / dat sy nog meer voorraad aan Land hadden / en niet voor dat alles na Boord was / souden scheep komen.

Daar zo of

Op den derden dag / na dat ons Volk geland was / quamen de Portugeezen hen oberballen. Sy had-

hadden de klepne Boot aan Land / maar alsoo de wind van het Land af was / ging de grootte Boot die dag niet van Boord / maar des volgenden daags / wanneer se ons de tijding bragt / dat de klepne Boot vernield / en al ons Volk verslagen was. Een der meergemelde twee Indianen was met ons Volk aan Land gegaan. Als nu de onse in 't heetste van 't Gevegt waren / nam die Indiaan , die de gelegent- heyd der Plaats kende / de vlugt / sijnde reeds met een Dyl aan sijn Hals / en in sijn Mond / en nog meer gequetst ; quam op een stuk Houts na ons Boord swemmen / en verhaalde ons dat al ons Volk ver- slagen was.

meerwier- den dood geslagen.

De Generaal bond raadsaam / om hier van daan na het Epland St. Sebastiaan te gaan / en daar geen sijner Scheepen bindende / weder na Engelland te keeren. Ondertusschen quam op dien dag / als wy van Santos fronden te vertrekken / 't Schip het Rhee booz by de mond van de Rivier Bertia , daar wy la- gen / en schoot een Kanon af / 't welk van ons be- antwoord wierd. Waar op 't gemelde Schip met sijn gebroken Mast / na ons toequam / en met ons de Stad naderde / alsoo wy dagten met ons Beschut de Stad in de grond te schieten ; maar dooz gebrek van water raakte ons Galioen de Leicester aan de grond / en moest met veel moeyte weder blot ge- maakt worden. Verhalven wierd goed gevonden 80 Man in een klepne Rivier / niet verre van de Stad aan Land te setten / daar de rupinte van Mandiocha- Wortels , Potato's , Plantanen en Pijn-appelen was. De Portugeezen , siende ons Volk de Rivier op ko- men / quamen met ses Canoes na hen toe sakkien ; maar soo dra de onse daar op schooten / keerden sy te rug / en dus quamen onse Booten / na dat sy een groo- te menigte van de geseyde Wortels hadden opge- haald / weder behouden aan onse Scheeps-boozen.

Voornemen om Santos in de grond te schieten ,

nytslag daar van.

In ons Schip was een Portugees , dien wy in het Schip / tot Capo Frio genomen / gekreegen hadden. Dese was met ons na de Straat van Magellanes geweest / en seyde ons / siende onse rampen / dat hy een Stad kende / Spirito Sancto genaamd / daar wy

Een Portu- gees raad na Spirito Sancto te gaan ,

wy met onse Scheepen dicht konden bykomen / en
 buypen perijkel veele Zupker-molens souden konnen
 vermeesteren / en veel Wee van daan haalen. Dit
 seggen van dien Portugees veranderde onse gedagten
 van na St. Sebastiaan te gaan / en wy namen onse
 cours na Spirito Sancto. Na agt dagen varens qua-
 men wy aan de Mond van de Haven / en eyndelyk
 op de Ree ten Anker. Wy souden aanstonds onse
 Booten uyt / om de diepte van de Daart na binnen
 te peplen / en vonden daar niet de helft van de diepte /
 van gemelden Portugees opgegeven. De Generaal
 hier over misnoegd / en denkende / dat dien Portu-
 gees ons verraden en bedrogen had / liet hem / son-
 der verder ondersoek / ophangen. Alle de Edellie-
 den / die nog in 't leven waren / versogten aan Land
 te gaan / en de Stad te mogen innemen. De Ge-
 neraal vond sulks niet goed / en maakite verschey-
 den swarigheden / maar sy lieten sig daar door niet
 affetten / en hielden soo sterk aan / dat de Generaal
 120 / de beste die op beyde de Scheepen waren / uyt-
 koos; en tot Hoofden van de uytvoering aanstelde
 Kapitaen Morgan, een sonderling goed Land-sol-
 daat / en den Lieutenant Royden. Dese quamen
 met een onser Booten voor een kleyn Fort / daar sy
 de Portugeezen uytzaben. De tweede Boot ginc
 wat hooger op / daar sy een heete Schermutseling
 hadden / en hun leven meest alle inschooten / want
 sy landen op een klip / die voor het Fort lag / maar
 uyt de Boot springende / gleden sy / soo gewapend
 als sy waren in Zee / en verdronken meest al te maal.
 Om het niet een woerd te seggen / wy verlooven op
 die plaats 80 Man / en van de 40 die te rug quamen /
 was'er niet een / die niet door een Pijl geraakt was /
 en sommige waren op vijf of ses plaatsen gewond.
 Als wy dan sagen hier geen voordeel te konnen
 doen / besloot men weder na St. Sebastiaan te keeren /
 en resolveerde daar een onser Scheepen te verbran-
 den / en dan wederom na de Straat van Magellanes
 te gaan. Die op het Schip 't Rec waren / dit ge-
 hoord hebbende / gingen by nacht door / soo dat wy
 weder geheel alleen bleven. Wy quamen dan / ge-
 lijk

die gehan-
gen word.

Aanflag op
Spirito San-
cto.

Daar sy 80
Man verlie-
sen.

St. Seba-
stiaan.

Ijk boorgenomen was / by het Eylant S. Sebastiaan ;
 ondertusschen had ik doorgaans onder het Verdek
 krepel / siek / en byna van honger uytgeteert / ge-
 legen / en was soo swak / dat ik niet op of neder
 konde komen. Als wy aan dit Eylant gekomen
 waren / was het eerste werk de sieke aan Land te
 brengen / om sig daar / ten beste sy konden / te behelpen.
 Dus wierden 'er twintig aan land geset / die wel al-
 le swak waren / maar egter gaan en staan konden ;
 dog ik / en een van hen / was in een slegten staat /
 alsoo / helaas ! mijne teenen nog rauw / mijn lig-
 chaam swart was / en ik niet gaan nog spreken kon-
 de. Dus gesteld / wierd ik op het Land neder gelegd /
 en bleef daar soo leggen / van vyf uren s' morgens /
 tot tusschen elf en twaalf uren / wanneer de Son op
 sijn hoogste quam / en door de groote hitte soodanig
 door mijn ligchaam doordrong / dat ik tot my selfs
 quam / en als yst een slaap wakker wierd. Gond-
 om siende / sag ik de andere / die neffens my te Land
 gebracht waren / of dood / of leggen sterben ; (deese
 Maats hadden gegeten een soort van Erweten / die
 aan de Zeekant wiessen / waar door sy vergeben wa-
 ren). Als ik deese dood sag leggen / dankte ik God /
 dat hy hen yst hun ellendigen staat verlost had / en
 beklagde mijn ongeluk / dat de dood selfs wepger-
 de een eynde van mijn pijnlijk en ellendig leven te
 maken. Ik sag binnenwaards na het Land / dog
 vernam daar niet anders als de Erweten / en verse-
 kerde my / dat ik / die eetende / moest sterben ; en die
 niet eetende / sag ik geen ander uytkomst / als van
 honger te vergaan. Na de Zeekant siende / hoopte
 ik / dat de Boort van ons Schip mocht aan Land
 komen / maar helaas ! vergeefs ; soo dat ik niet an-
 ders konde te gemoet sien / als eerlang te sterben.
 Ondertusschen believe de het God / dat ik niet het af-
 loopen van het water pets aan de Zeekant sag be-
 wegen / welk my bewoog op handen en voeten / als
 een kind / daar na toe te kruppen / daar ik veel krab-
 ben in de Modder vond leggen. Ik trok een mijner
 Kroussen yst / die ik met krabben bulde / met welke
 ik / soo als ik best konde / voort kroop / na een holle

Knivet
 word met
 20 andere
 sieke aan
 Land geset ,

daar de an-
 dere alle
 stierven.

Slegte staat
 van hem.

Leeft eeni-
 ge dagen
 van Krab-
 ben.

Dijgenboom / daar ik een groot byer vond. Ik leyde Krabben op de koolen / en atse. Na den eeten ging ik tot den volgenden morgen leggen slapen. Des morgens paste ik op de Eb / om nog meer van sulken spijs te bekomen. Dus onderhield ik mijn leven agt of negen dagen / sonder eenig Mensch te sien. Ondertusschen was de stank der dooden / die de Zee niet had konnen weg spoelen / soo sterk / dat ik verlangde daar van daan te sijn. Dus ging ik langs het Strand / om een ander verblijf-plaats te soeken / en quam by een fraaie Rivier / die in de Zee uytliep. My dacht / dat ik ter oorzaak van het bergwater hier een goede plaats gevonden had ; maar geen half quartier muur daar geweest sijnde / sag ik een groot ding uyt het water ophomen / welk groote schubben op den rug / groote verbaarlyke klaauwen / en een lange staart had. Dit Beest quam na my toe / en ik geen magt hebbende om het te konnen ontloopen / ging het te gemoet / en nader by komende / was ik verbaasd / sulken Wanschepsel booz my te sien. Het Beest bleef staan / opende sijn Bek / en stak een lange Tong / gelijk een Harpoen / uyt. Ik begaf my in de handen van God / en dacht niet anders / als dat ik van het selve soude verscheurd worden / maar het Beest keerde te rug / en ging weder in de Rivier. Ik volgde het tot aan de kant van het water.

Een wanschep
Beest uyt
het water
vervaard
Kniiver.

Hy eet van
een doode
Walvis.

Op den volgenden dag ging ik / niet derbende op die plaats blyben / verder binnenwaards / en vond een Walvis op het Strand / gelijk een Schip met de kiel om hoog / die met een soort van Moss / alsoo hy daar lang gelegen had / bedekt was. Hier maakte ik een Hutje / en leefde veerthien dagen van de Walvis. Op die selve tyd sond de Generaal / ter plaatse daar ik aan Land geset was / veertig Mantel Land ; liet daar sijn Boot schoon maken / en deed daar met een Net visschen / daar John Chambers (thans tot Londen woonende) het bewind ober had. Na dat deese aan Land gekomen waren / verliet ik mijn plaats / en Walvis / en quam by ons Volk / sijnde thans redelyk wel / en konde nu weder wel oberweg /

Engelsche
van de Por-
tugeezen
overvallen.

weg / alsoo het Zee-water mijne teenen genesen had. Na dat deese seben of agt dagen aan Land geweest waren / en hout en water voor het Schip gereed gemaakt hadden / quamen de Portugeesen van de Rivier January (Janeiro) aan het Noorder-punt van het Eiland / niet verre van de Walvis / aan Land / en namen twee van de onse gebangen ; een derde / die het ontkomen was / quam ons in de nacht boodschappen / dat de Portugeesen en de Wilde geland waren. Op die selve dag hadden wy op 't Strand een groote Schildpad gekregen / en versogten de Maats goeden moed te hebben ; want indien het waar was / soude het goed voor ons sijn / alsoo wy vast stelden / dat de Generaal ons niet weder in 't Schip soude nemen. Hier op bebaalen wy ons aan God ; dronken niet schoon water op onser Drienden gesondheyd / en resolbeerden het Strand te volgen met een wit Hembd / in plaats van een Dreedevlag ; maar de Zee was soo hoog / dat wy niet konden ; en beslooten / by quatteren de wagt te houden / tot dat wy deselve gewaar wierden. Ik had de eerste wagt / en het waken moede sijnde / riep ik een van de andere Maats / om my af te lossen / die met een forsse stem my antwoorde : Tut , tut , 't is maar een leugen , en ik ging by de andere my by het vper te slapen leggen ; maar eer ik in slaap was / waren de Portugeesen by onse deur ; ik sprong ten eersten op / maar een van hen vattede my by een been / en sy voerden ons alle na de Zeekant. Alle die neffens my gekreegen wierden / wierden met brandende houten op hunne hoofden geslagen. De Indiaan , die op my paste / sloeg twee of driemaal na my met een hak-mes / maar ik weerde die slagen af / en riep in het Portugees , dat ik hen wat nieuws soude vertellen , indien sy my lieten leven. Als nu een Portugees hier over quam / en my gebangen nam / vertelde ik hem pets / soo als ik best konde ; waar door ik voor die tijd mijn leven behield. De Portugees gaf my weder in handen van een Wilde , waar op ik riep / dat ik met hem wilde gaan waar hy begeerde ; dog kreeg tot antwoord / dat ik niet te vreesen had / alsoo

OokKnivet,

die mede
gevangen,

en aan een
Wilde over-
geleverd
wierd.

foo die Wilde sijn Slaaf was / en my by den Kapitein soude brengen ; dus moest ik te breedten sijn / om met hem te gaan / sonder te wooten waar na toe. Deese Canibaal bragt my langs het Strand / en komende by een Klip / die in Zee uytstak / nam hy my op sijn rug / en swom met my byten de Klippen. Dus gingen wy al voort / byna de geheele nacht / tot dat wy eyndelyk by een groote Bank aan de Zeekant quamen / daar de Wilde sluptede / en van een andere Wilde beantwoord wierd. Hier op quamen aanstonds vijf of ses Portugeesen voor den dag / en onder die de Kapitein met een stuk Brood en Marmelade in sijn hand ; die / my siende / ten eersten vragde / wat ik nieuws had ? Ik antwoordde hem / dat ik grooten honger had / en versogt / dat hy my wat wilde te eeten geben / en dat ik daar na vertellen soude al wat dat ik wist. Waar op al de Portugeesen begonden te lagchen / en my Brood en Vis gaben. Na dat ik gegeten had / seyde ik hen de waarheid van al 't geen / daar sy my na vragden. In deese overrompeling wierden 28 van de onse gedood / en niemand vleeft er over als ik / en Hendrik Barway , die door mijn toedoen sijn leven behield.

Komt by
den Portu-
geezschen
Oversten.

II. H O O F D S T U K .

Knivets komste by de Rivier Janero , en omgang met de Portugeezen en Indianen. Desselfs reysen door verscheyden Landen van dat Gewest.

Janero.

Dags daar aan haalde ons Schip sijn Anker op / en betrok ; dog werwaerts konde ik niet wooten. Wy wierden van de Portugeezen geboerd na de Rivier Janero. Ik was onder een Mestize , sijnde een halve Portugees , en een halve Indiaan , die in de nacht / als ik gebangen wierd / mijn leven behouden had. Door de Stad S. Sebastiaan , op de Rivier Janero , quamen de Portugeezen in een meentigte Canoes , die met Ruypen en Crommelen sulken geraas maakten / dat al het volk van de Stad na de waterkant / om ons te sien / quam uytloopen. De Canoes gingen in 't rond leggen / als offe soudenteg-
ten /

ten / en daar op vatteden my twee Portugeezen op / die my na het Land wierpen / en niet eenen sepden : Sie daar is onse Buyt ; maar alsoo het Cy by sterck ging / dreef ik na de diepte / daar ik soude verdronken hebben / ten ware sekere Vrouwe / my doo; de Bloed siende weg drijben / twee of drie Slaven gesonden / en daar doo; mijn leven behouden had. Aan Land komende / waren alle de Portugeezen in onse Lieve-Vrouwe Kerk ; ik wilde ook daar in gaan / maar 't wierd my doo; hen belet / alsoo sy sepden / dat ik geen Christen Mensch was. Ik wierd daar op aanstonds by den Gouverneur gebracht / die my vereerde aan hem / die my behouden had. Hier was ik seer wel mede te vreedden ; want ik had het van die tijd af / dat ik met hem van 't Eylant S. Sebastiaan gekomen was / by hem niet qualijk gehad. Ik was drie maanden by hem ; had opzigt op een Huys van hem / en ging met desselfs Darskens na de Zeekant ; waar van daan ik t'elkens een Mand vol groote krabben / die ik wylt Hoolen / soo verre ik met mijn arm reykten konde / wylt de modder wylthaalde / en hem t'huys bracht. Dit was een gemakkelijck leven voor my. Mijn Meester noemde my Soon ; ik at 's middags en 's abonds met hem / en sliep in het selve Gemak met hem in een Hangmat.

Daar hy
aan Land
geworpen
word,

met prikkel
van lijn
leven.

Word voor
geen Chri-
sten gehou-
den.

Hy word
gegeven
aan een
Portugees.

Daar hy
't wel by
had.

Het gebeurde nu op sekeren dag / dat / terwyl ik aan de Zeekant met het wasschen van jonge Biggen besig was / een Canoe met Portugeezen my overbiel / die my met hen na de Stad sleepten / daar ik ten eersten mijn Meesters Huys gewaar wierd / en daar na toe liep. Onderwegen wierd ik Hendrik Barway gewaar. Daags daar aan wierd ik by den Gouverneur gebracht / en gebraght wie ik was / dien ik sepde / dat ik een arm Boots-gesel was / Hendrik Barway dat hoorende / wilde my berispen / en vragde / wat ik met soo te seggen voo; had ? dien ik tot antwoord gaf / dat ik niet anders was als ik gesegd had. Hier op gaf de Gouverneur last / my na de Suiker-moolen te brengen / daar ik drie maanden was ; en nacht en dag met een Schuyt / om Suiker-ried en Hout voor de Moolen te ha-

Word van
den Gou-
verneur aan
een Suiker-
molen ge-
bruykt ,

daar hy on-
genieen

veel nyt-
stond.

Vlugt na de
Wildernis.

Word we-
der by den
Gouver-
neur ge-
haald.

En weder
gebragt aan
de Suyker-
moolen.

Word aan
Martin de
Saa gege-
ven.

Trekt met
hem na Ja-
warappo,

en de Po-
lies

len / af en aan varen moest / tot dat mijn klederen geheel aan starden waren. Dit was een elendig leven / want ik had geen eeten nog klederen ; maar soo veel slagen / als een Slaaf op de Galepen ; dies ik radeloos was / en besloot na de Wildernis te vlieden / alsoo ik beschaamd was soo naakt van de Portugeezen langer gesien te worden. Ik maakte my een Hut in een groot Hol in de Wildernis / daar ik seven maanden leefde. Over dag ging ik visschen / om van te leven / en des nagts aan de Huisen der Indianen , die my voor Dis cassavie-meel / en verscheiden soort van Wortels gaven / welke my voor brood verstrekten. Eindelijk liet de Gouverneur my opsoeken / die my kleeedde / en in een Tuyn liet werken ; daar ik aarde aandroeg / en moest spitten om Krool en Knollen te saapen.

Na eenige tijd kreeg ik weder order om met de Supker-boot te varen / daar ik snooder als oopt te voren gehandeld wierd ; want de Meester / die een haat tegen de Engelsche had / handelde met my meer of ik een Hond / dan of ik een Mensch was. Vier maanden met die Schuyt gebaren heb- bende / gebeurde het / dat een van des Gouverneurs Soons / met name Martin de Saa , daar quam van Spiritu Santo. Deese Man / gevoelig over mijn arm en ellendig leven / versocht sijn Vader / my aan hem te geven / 't welk hem wierd toegestaan / en ik was met mijn nieuwen Meester seer wel voldaan. Als ik hem twee jaren gediend had / kreeg hy onlust met sijn Schoon-moeder / waarom de Gouverneur sijn Vader hem gebod te gaan na een Plaats / Wyannalles genaamd / welkers Inwooners met de Portugeezen vrede hadden / en voor Messen en Bijlen hunne Vrouwen en Kinderen verkogten. Ik reisde met hem derwaards / en wy quamen aan een Plaats Jawarapipo , welk soo veel te seggen is / als is dit de Hond ? Als hy nu sag / dat ik dristig was / om hem dienst te doen / siond hy my met agt sijnere Slaven / alle met Bijlen en Messen geladen / na een ander soort van Canibalen , Pories genoemd / die insgelijks met de Portugeezen vrede hadden gehad / dog deese waren

waren een geruppen tijd herwaards daar niet geweest. Ik quam dan in gemelde Plaats / daar ik op volgende wijs begroet wierd.

Soo dra ik in een groot Huys gebragt was / welk ik geloof dat van hun Koning te sijn / (dien sy Merovichava noemen) wierd'er ten eersten tuschen twee Posten een fraay Net gespannen / waar op ik moest gaan sitten. Vanstonds daar op quam men ten minsten twintig Vrouwspersoonen voo den dag / daar van sonniige hare hoofden op mijn schouder / en andere op mijne knyen leyden / en alle sulken jammerlijken geroey maakten / dat ik'er over verbaasd wierd; Ik nam eyter voo / stil te bli- ven sitten / tot dat sy souden gedaan hebben. Straks na dat die Wijven waren weg gegaan / quam'er een oud Man in / die over sijn geheele lijf rood en swart beschijlderd was / en in sijn aangesigt drie groote Holligheden had / een in sijn onder- lip / en op elke wang een / in alle welke een schoon groen Gesteente was. Deese Canibaal quam door de plaats / daar ik was / had een houten Sward in sijn hand / sprak stijf en hard / sloeg op sijn borst en dijen / en tierde als of hy onsinmig was; Hy deed niet als roe- pen en heen en weder wandelen. Na al dit roeyen / klopte deese Wilde op mijn hoofd / en my wellekoni- gelheeten hebbende / gaf hy order 't geen in sijn Huys was my voo te sitten om te eeten. Twee of drie upren hier geweest sijnde / wierd in de geheele Stad / en in de naastgelegene Plaatsen / dat ik daar geho- men was / rugtbaar gemaakt.

Daar hy een Wonderlij- ke bejege- ning heeft.

Soo van 20 Vrouwen,

als een oud Man; wiens toefel be- schreven word.

Terwijl ik in deese Stad was / quam een Wilde, wiens naam was Waynembuth, die een grooten haat tegen de Portugeezen had / ter plaatse daar ik was / by hem hebbende twee Vrouwvlyden. Hy sloeg sijne handen om haren hals / en begon met haar voo my te danssen; Omtrent een quartier uprs dus gedanst hebbende / seyde hy tot my: Siet gy deese Vrouwvlyden wel? Ik heb door mijn dap- perheyd haar gunst verkregen, en ben nu beswooren haar begeerte te voldoen, welk is om u te dooden, ge- lijk ik meer andere gedaan heb. Ik gaf hem tot ant-

Een Wilde quam voor hem dans- sen,

en seyde hem te wil- len dooden.

Stoute ant-

woord van
Kniver ;

Hy trekt
zijn Geweer
regen dien
Wilden ;

Die op or-
der van den
ouden Ca-
nibaal uyt
de Stad ver-
trekken
moest.

Valschen
alarm van
het naderen
van dien
Wilden.

Die tegen
gegaan
word.

woord / dat ik niet als een vyand tegen hem , of ye-
mand van de sijne , maar als een vriend daar geko-
men was , om hem verscheyde dingen , die ik wist dat
hy niet had , te brengen , en indien niets als mijn leven
hem konde voldoen , versekerde ik hem , dat hy en
sijn geheele Land daar om soude moeten lijden Hier
op gaf hy geen antwoord / maar ging om mijn
goed / dat ik by my had leggen / na sijne Hoeren
weg te slepen. Ik dat siende / sprong van mijn
bed op / trok mijn Deegen / en stiet hem soodanig
van mijn goed af / dat hy bykans onder de voet ge-
vallen had. Hy had geen lust om het selve verder aan
te tasten / maar bleef van verre staan schelden / en
my den dood te brengen / 't welk hy met sulken getier
deed / dat de oude Man na binnen quam / die my
niet mijn Deegen siende in de hand staan / vzaagde
wat'er te doen was ? dien ik al 't geen tusschen dee-
sen Canibaal en my was voorgevallen verhaalde.
Hy mijne woorden gehoord hebbende / keerde sig
na dien Canibaal , die my geweld had willen aan-
doen / en vzaagde hem / wat reden hy had / hem sul-
ken schande aan te doen / dat hy een sijner vrienden
in zijn Stad verongelijkte ? Gaf voorts met een
toornig gemoed order / dat hy uyt zijn Stad ver-
trekken soude / of het soude hem berouwen / dat
hy opt derwaarts gekomen was ; Waar op hy /
hooz arger bresfende / met sijne Hoeren aanstonds
vertrok. 's Anderen daags morgens quam'er tij-
ding / dat Waynembuth met 300 Canibalen quam
aan trekken / en my met geweld na zijn Stad wil-
de halen / om my aldaar volgens hunne Lands
wijs te dooden. Als ook / dat hy ondertusschen sijne
Wijoen belast had de Wijn in de geheele Stad alom
veerdig te hebben.

De oude Man dit hoorende / gaf aanstonds or-
der / al zijn Volk in 't geweer te brengen / en behal het
met hem op te trekken / om dien die hem had komen
verongelijken af te weeren. Elk toonde sig eben
moedig / en seyde liever te willen sterben / als de
ongunst van hem te hebben. De oude Man om-
helsde my meermaals / en versogt / dat ik hem in
sijn

sijn Huys wilde afwagten. Ik dankte hem voor
 zijn genegentheyd / en betuygde / eensins te willen
 t'huys blijven. Ging derhalven met hem te veld /
 om die Canibalen slag te leveren. In 't veld ko- ^{Uytflag}
 mende / waren wy by sterker als sy ; die dan ten ^{daar van.}
 eersten drie of vier van de hunne als Afgesanten by
 ons souden / met boodschap / dat sy quamen om
 sig vrylojk te maken / en by ons te kopen en verko-
 pen 't geen sy hadden. Hier op gaf de oude Man
 hen allen de vryheyd om in sijn Stad te komen / wylt
 genomen dien Canibaal , die hem daags te voren be-
 ledigd had. Op den avond gaf ik al mijn goed aan
 den ouden Man / en versogt / dat hy tot vergoeding
 daar voor my wylt sijn Land wilde doen brengen.
 Des anderen daags gaf hy my tseventig Slaven / ^{Knivet}
 en liet 300 Boogschutters my tot ober de Ribier Pa- ^{keerd weder}
 rayba begeleiden / waar van daan sy weder te rugg ^{met 70 Sla-}
 keerden / en ik in veertig dagen gemakelijck weder ^{ven na sijn}
 tot Ilha Grande quam / daar ik mijn Meester Mar- ^{Meester tot}
 tin de Saa vond / die ober mijn wederkomst verblijd ^{Ilha Gran-}
 was / en my een der Wilden beloofde my tot een ^{de.}
 Slaaf te geven / maar hy de Ribier Janero geko-
 men sijnde / verkogt hijse / en gaf my niets.

Twee Maanden t'huys geweest sijnde / wilde hy ^{Die hem}
 my weder na het Landschap der Wilden , om meer ^{weder na}
 Slaven te halen / affenden ; maar alsoo ik wist niets ^{sijn Vader}
 te sullen opdoen / toonde ik my daar onwillig toe. ^{fond.}
 Hier op seyde hy / my weder na sijn Vader te sullen
 stuwey / en dagt / dat ik lieber soude na de Wilden
 gaan / als sijn Vader in de Supker-boot te dienen ;
 maar ik was gereed om weder na sijn Vader te
 gaan / in hoop van beeter onthaal als te voeren.
 By de Vader gekomen sijnde / gebod hy my te gaan
 visschen met een kleyn Schuytjen / om van de
 Wangst Oly voor de Supker-molen te maken.

Als ik nu op een nacht wylt was / om een Zee- ^{Daar hy wylt}
 hond / by de Portugeezen Tuberones genoemd / te ^{gaat vissen.}
 vangen / en tot dien eynde aan de kant van een
 klip was / lep ik mijn Visch-lijn onder my ne-
 der / en viel in slaap. Ontrent ter middernacht met ^{Perikuleus}
 het begin van de Bloed quam een Zee-hond / die ^{avontuur}
 mijn

door een
Zee-hond.

Hoe hy sig
reddede,
dog deer-
lijk ge-
quetst
wierd.

Hy hoopt
Hawkins te
vinden.

Daar hy na
roe voer
met een
Boot,

dog verliest
die in een
Storm,

en word
deerlijk te-
gen de Rot-

mijn Hoek en Fisch-lijn van onder my wegnam. Ik wakker wordende / vattede mijn Reep op / en volgde / hoewel ik niet weet hoe / buyten de Rots om. Ondertusschen slingerde de Reep om mijn been / en wierd soo van de Fisch in Zee getrokken. Soo dra ik in 't water viel / quam het Ondier na my toe / als of het my had willen opvreeten ; maar als ik het sagh naderen / sloeg ik / siende dat het den Hoek in den mond had / met mijn hand daar na toe / en het week ten eersten te rug. Ik begon te denken / dat ik / volgens gewoonte der Canibalen , om mijn hals een Mes met een band had gehangen ; hier mede sneed ik de Lijn aan stukken / of soude hier mijn ellendig leven hebben moeten eyndigen. Ondertusschen was ik door het staan tegen de Rots deerlijk gewond / soo dat ik in beerthien dagen niet gaan nog staan konde.

Als ik weder genesen was / beval de Gouverneur my weder te gaan bissen. Ondertusschen was 'er tijding gekomen / dat Mr. Hawkins tot Cap Frio was / 't welk my te grager maakite / om na de Zee-kant te gaan / alsoo hem hoopte aan te doen. Als ik dan op sekeren dag by een Eyland / twee Mylen van het Land / met bissen besig was / voer Mr. Hawkins daar voor by / soo ver als ik / alsoo het klaar weder was / bekennen konde. Soo dra ik desselfs Scheepen sag / liet ik de Indianen , die ik by my had / na het Eyland te Land gaan / en gaf hen last / om probisie voor ons te gaan soeken / alsoo ik vast stelde / dat Mr. Hawkins die nacht op het Eyland St. Sebastiaan sijn Volk soude laten verberschen. Als nu alle de Indianen te Land waren / en ik merkte / dat de Wind goed was / haalde ik het Zejl op / en nam mijn koers na het Eyland van St. Sebastiaan , maar het geluk liep my soo tegen / dat / als ik de Scheepen in 't gesigt had / een schielijke Stormwind my dreef na een Eyland / dat soo vol Klippen was / dat 'er mijn Boot geheel in stukken raakite / en ik selfs van de Rots deerlijk gequetst en beschadigd wierd. Op dit Eyland aan Land kommende / was ik drie dagen sonder eeten / en wist geen middel

middel om van het Epland af te raken. Ondertus-
 schen hadden de Indianen op het Epland / daar wy
 hadden wesen vissen / den Gouverneur verhaald /
 dat ik hen bedrogen had. Op welke tijding de Gou-
 verneur twee Canoes uytsond / om de Scheepen te
 ontdekken ; die het Epland / daar ik was / aande-
 den / en my hynna dood van honger / en ongedaan
 door het slaan van de Rots / vonden.

sen ge-
 kneuld ,
 en weder te
 rug ge-
 bragt.

Hier van daan boeren sy na St. Sebastiaan , maar
 Mr. Hawkins was reeds vertrokken / weshalven sy
 na de Rivier Janero te rug keerden / daar ik met de
 handen op mijn rug gebonden gebracht wierd / en by
 mijn aankomst van elk een bespot / en men den naam
 van Weglooper na geroepen wierd. Ik wierd by

Daar hy
 gevangen
 geset ,

den Gouverneur gebracht / die / my met een toornig
 aangesigt aangesien hebbende / my na het Gevan-
 gen huys liet brengen / daar ik veertzien dagen op de
 grond lag als een Hond / en geen ander eeten als
 Cassavie-meel en Water kreeg ? Die ellende hebben-
 de uytgestaan / wierd ik als een Wegloper en een

Seer slegt
 getra-
 cteert ,

Lutheraan tot de Galg verwesen. Als ik nu voor-
 by der Jesuiten Klooster quam / quamen alle Mo-
 nikken met een groot Crucifix voor den dag / en voor
 den Gouverneur op de knyen vallende / baden hem

en tot de
 Galg ver-
 wesen
 wierd.

om pardon / waar op ik weder na het Gevangen-
 huys gebracht / en drie dagen daar na op de Markt /
 aan handen en voeten geboeyd sijnde / geboerd
 wierd / daar ik met koorden soodanig gegeesseld
 wierd / dat aan mijn geheele Ligchaam niet de
 minste plaats ongeraakt was. Dus gegeesseld /

Jesuiten
 verbidden
 hem ,

wierd ik / volgens gegeven order / weder in het Ge-
 vangenhuys gebracht / daar ik veertzien dagen lag /
 en niet als Cassavie-meel en Water kreeg. Mijn
 legplaats was de aarde / en mijn Ligchaam was
 geheel en al gelaneusd / en door het leggen op de grond
 vol Doornen.

dog word
 elendig ge-
 geesseld.

Na verloop van die tijd gaf de Gouverneur last /
 om Ysere Heepen / dertig ponden swaar / om mij-
 ne beenen te klinken. Hier mede ging ik negen
 maanden / en moest gedurig in de Sijpker-moolen
 werken als een geboeyde Slaaf. De Meester / of
 Ouy-

Hy moer
 met 30 p.
 Yser om
 sijn beenen
 gaan wer-
 ken , daar

hy als een
Hond gelia-
gen wierd.

En den
Meester in
de Suyker-
moolen wil-
de ver-
moorden ;

Wat hem
daar toe be-
woog :

Hoe hy
deerlijk ge-
slagen, den
selven
quetst.

En vlugt na
de Wilder-
nis,

met despe-
rate gedag-
ten,

daar hy ver-
volgd word,

Opfiender / handelde my meer als een Hond / dan
als een Mensch ; want hy had sulken haat tegen
my / en tegen alle Bzeemdelingen / dat ik noyt on-
der sijne oogen quam / of ik was verskerd gesla-
gen te sullen worden. Hier door wierd ik mijn leven
soo moede / dat ik desperaat wierd / en het my niet
scheelde wat ik deed / om ten eynde van mijn leven
te komen. Ik verhaalde den Gouverneur meenig-
maal / hoe onmenschlijk ik gehandeld wierd ; ja
als hy sag / dat mijn ligchaam gekneusd en door het
slaan selfs swart was / had hy geen medelijden met
my. Ik sag derhalven geen middel nog hoop / om
van mijn ellendig leven bevrijd te worden / dan dat
ik dien Meester of Opfiender om hals vragt. Om
dit uyt te voeren / deed sig een bequame gelegenheyd
op. Want als ik in de nagt met een vragt Zuyker-
rieden aangekomen was / en de Schuyt gelost had /
ging ik / alsoo het koud was / op de planken-bloer
booz de mond van den Oven leggen. Ik had hier
geen half uyr gelegen / of de Meester quam in het
Zuyker-huys / die my daar bindende leggen slagen /
met een stijs-hout soo ober mijne bloote ribben sloeg /
dat ik dagt / dat hy al de beenen in mijn lijf aan-
stukken geslagen soude hebben. Ik sprong op / en
siende hem / gereed om sijn boosheyd op my met een
tweede slag te herbatten / booz my staan / greep
hem met mijne armen / en stak hem met een Mes /
dat ik by my had / in de zijde / den rug / en den arm ;
Hy riep dat ik hem vermoordde. Ik / die ook niet
anders dagt / liep na het groote Bosch / en alsoo
het donker was / diende my de nagt / soo dat nie-
mand wist op wat spoor sy my souden volgen. Als
het licht wierd / dwaalde ik herwaarts en derwaarts /
God biddende / dat het hem believen mogt een
Luppaard of Leeuw te laten komen / die my ver-
spond / liever dan dat ik weder in der Portugeezen
handen soude verballen ; alsoo ik wel wist / dat de
Gouverneur my weder in handen kringende / my de
wreedste pijn / die men bedenken kan / soude aan-
doen. Als ik nu dus in de Wildernis swerfde / hoorde
de ik een deel Menschen aankomen. Ik verbaasd
sijnde /

zijnde / wist niet wat te doen / om mijn leven te be-
houden. Somtijds liep ik als een onfinnig Mensch/
en dan ging ik eens nederfitten om te luyfieren ; on-
dertuffchen hoorde ik aan alle kanten Menschen na-
deren. Als ik eyndelijck sag in het nauw te fijn / sag
ik een grooten Boom / en daar in digt t'samen ge-
groepde bladeren / van de Indianen Caravala genoemd /
van de grootte en dikte als een Arends-nest. Hier
begaf ik my in / en 't liep geen vierendeel uurs aan /
of veele Indianen quamen my daar ontrent zoeken /
en schooten verſcheyde reysen met hunne Piſten na
de plaats / daar ik in ſchool / maar geen beweging
van my fiende / gingen ſy hunnes weegs. Ik bleef
ondertuffchen ontrent twee Etmalen in den Boom
fitten / daar ik afkomende / door dien ik in twee Et-
malen niet gegeeten had / my by ſwak bevond.
Ik quam egter by donkere nacht aan de Zee-kant /
daar ik het Strand volgende / een Canoe ſag op het
Land getrokken. Niet verre daar van daan lagen
drie Wilde te ſlapen / en by hen Boogen / Piſten /
Wortels / en Viſch-angels / daar ik / 't geen my beft
aanſtond / van mede nam. Vervolgens hield ik de
Zee-kant / tot dat ik aan het Punt van een Epland
quam / daar ik een Wilde op het Sand ſag leggen
ſlapen. Als ik hem wat nader beſag / wietd ik ge-
waar / dat hy een van mijn Meesters Slaven was /
die een ſijne mede-makkers dood geſlagen had / en
daarom niet weder derfde na huys keeren. Ik nam
ſijn Boog en Piſten / die by hem lagen / weg / en
maakte hem wakker. Soo dra hy my ſag / begon
hy te krijten / en bad my / dat ik hem niet t'huys by
ſijn Meester brengen ſoude. Ik gaf hem tot ant-
woord / dat het thienmaal arger met my / als met
hem ſtond / en vertelde hem wat my overgekomen
was. Vervolgens vragde ik hem / of hy een
plaats wist / daar wy onſer beyder leven konden
bergen.

Deefe Wilde was in ſijn Land een groot Man /
en Quarapiſiuca (de geele Son) genoemd. Nooyt
genoot ik opregter vryendſchap van eenig Mensch /
als van hem. Na veel overleg beſlooten wy / van
het

en ſig in
een Boom
bergd.

daar hy
twee etma-
len in
ſchuyld.

Hy vind een
Slaaf, die
om dood-
ſlag gevlugt
was.

Met welken
hy twee
mijlen over

Zee swemt. het Epland na het vaste Land te swemmen / gelijk wy deden / en den Arm der Zee / ten minsten twee mijlen breed / hebbende met gebaar ober geswommen / quamen wy / soo lang in het water geweest sijnde / wy vermoeyd en swak te Land / aan den voet van den Berg Paranapiacano, een Wildernis daar veel Menschen van de Luypaarden / Tjgers / Leeuwen / Crocodillen / en Surococoui, of ander soort van Slangen / verslonden waren. Wy koosen egter in de klauwen van een Leeuw / en staken van een Serpent liever / dan weder in de bloeddorstige handen der Portugeezen te vallen. Wy reysden se-
 ben en dertig dagen door deese Wildernis / daar wy dagelijks in gebaar van ons leven waren / alsoo wy veel Leeuwen / Luypaards en groote Serpenten sagen / maar God bewaarde ons. Op die reys was wilde Honig / Palmijten / en een soort van Slangen / by de Canibalen Boacyva genoemd / onse spijs. Ten eynde van deese Wildernis quamen wy op een blak open Land / daar wy veel Wijn-appels / of Wijn-nooten vonden. Terwijl wy nu die Landstreek op en neder doorwandelden / wierden wy niet verre van ons in het Bosch een rook ge-
 waart. Nader daar by komende / sag ik waar wy waren / en ik seyde ten eersten tegen Quarisfacupa, dat dit de plaats Pianita was / daar Jawaripipo my soo wel deed / als Wanambuth my het leven dagt te beneemen. Wy gingen dan daar na toe / en wierden daar vriendelyk ontfangen / bysonder van mijn ouden Vriend Jawaripipo.

En een
 moeylijke
 togt doet.

Komt we-
 der by Ja-
 waripipo,

daar hy
 door een
 voorstel

Een weynig gerust hebbende / versogt ik deese Canibalen een Vergadering van hun Volk te beleggen / alsoo ik ten aanhooren van hen allen de reden van mijn komst in hun Land wilde verhalen. Als sy daar op by een gekomen waren / begon ik hen te vertoonen ; hoe wreed de Portugeezen met die van hunne Natie handelden, alsoo sy die tot Slaven makten, gelijk Honden tekenden, en soo deerlijk sloegen, als of sy van geen vleesch en bloed waren. Ik verhaalde, hoe ik selfs van hen gehandeld was, en versogt hen te willen gedenken, hoe mijne Landsgenooten in voor-
 rige

rige tijden met hen gehandeld hadden. Ik moedigde hen aan, om hunne geesten op te wekken, en sig tegen sulke Tyrannen, die onder schijn van vriendschap hen soo schandelijk mishandelden, te verdedigen. Ik seyde hen ook, dat ik een *Portugeez* had dood geslagen, en mijn leven by hen dagt te eyndigen, mits dat iy beloofden, my en henselven tegen de *Portugeezen* te beschermen. Op deese *Hanspraak* quamen veele van hen my omhelsen / en seyden met veel verssekering / henselven / en my / te sullen beschermen / soo lang hun leven duuren / en sy *Boogen* om te gebruiken hebben souden. Hier bleef ik dan de tijd van negen *Maanden* / ontrent welke tijd *Martinus de Saa* weder in dit *Gewest* quam / om nog meer op te kopen. Hy quam by een *Plaats* / niet verre van het *Land S. Sebastiaan*, die *Jaquerequere* genoemd wierd / daar hy sy tegen de *Canibalen* beleefd toonde / en door het geven van *Messen* / *Bijlen* / en *Koralien* / hun gemoed soodanig t'hemwaards oberhaalde / dat sy hunne *Soonen* en *Dogteren* hem tot *Slaven* gaven / en hem met eenen verhaalden / dat ik en *Quarificacupa* in een naast gelegen *Plaats* waren.

belofte van bescherming krijgde;

dog valscheertig aan sijn Meester overgegeven word.

Hier op s'nd *Martinus de Saa* hier *Portugeezen*, en twintig *Wilde*, om my van *Pianita* te halen. Deese aldaar komende / gaven door de geheele *Plaats* soo breed op van de *Saa's* milddadigheyd / dat men my sonder overleg overgaf / aan handen en voeten bond / en soo weder na mijn *Meesters* *Soon* te rug bragt.

Als ik van die *Canibalen* by *Martinus de Saa* gebragt wierd / waren alle / die te voren betuygd hadden mijne grootste *Vrienden* te sijn / nu mijne grootste en doodelykste vyanden / die my schimpelyk uytlagchten / op mijn hoofd klopten / en den *Portugeezen* verhaalden / dat ik mijn best gedaan had / om hen tegen de *Portugeezen* op te stookken. *Martinus de Saa* hoorde alles niet stilswygen aan / dog gaf aan eenige *Portugeezen* en *Indianen* last / om toe te sien dat ik niet weg liep. Des anderen daags liet hy my vooz hem komen / en seyde medelyden met mijn ongeluk te hebben / door dien ik waarschyjnlyk een slegt eynde

Daar hem een slegt dood voorslegt word.

eynde soude krijgen / want hy maakte my wijs / dat de Meester van de Supker-molen aan sijn quetsuren gestorven was / en daarom sekerlyk geloofde / dat ik door de Wet veroordeeld en met de dood gestraft soude worden. Als hy met spreken gedaan had / versogt ik sijn gunst / en dat hy dog soude gedenken wat dienst ik hem en sijn Vader gedaan / en hoe onredelyk die Factor van de Supker-molen een tijd lang met my geleefd had. Hy beloofde / waar hy konde / mijn Vriend te sullen sijn / 't welk my bewoog hem te versoeken / dat hy my wilde vergunnen mijn leven onder de Canibalen te eyndigen / daar hy konde verskerd sijn / dat ik hem of die van sijn Patie niet soude konnen hinder doen : Dit wilde hy niet toestaan / egter beloofde hy mijn leven te behouden / mits dat ik in het Landschap / Parayva Wercob genoemd van de Canibalen, eenige Vrouwen / Jongens en Meysjens soude gaan kopen.

Hoe' hy daar van berijdt word.

Wil liever onder de Menschen-eeters, als onder de Portugeezen sijn.

Hoewel ik nu na het Land van die wilde Menschen-eeters / daar ik noopt geweest was / niet konde gaan als met gebaar van mijn leven / egter koos ik (hy my selven bewust sijnde / dat mijn misdaat hy de Portugeezen de dood verdiend had) liever nogmaals de barmhertigheid der Heydensche menscheeters af te wagten / als onder de bloeddorstige wreedheid der Christene Portugeezen te staan. In gebolge dan van dien toonde ik my genegen om den Kapitein dienst te doen / maar maakte my selven de hoop / God weet het / van hem noopt weder te sien. Ik ging dan met twaalf Wilde na de Wildernis / sonder te weeten waar na toe. De Wilde gelepdden my over hooge Bergen en verscheyde grootte Rivieren / daar wy te Lande groot perijkel voor ons leven hadden van Leentwen / Lippaarden en verscheyde grootte Slangen / en in 't Water niet minder te vreesen hadden voor Krorodillen / Jarakes, Capucaras, en veele andere soorten van Water-slangen. Dief-en-twintig dagen in deese Wildernis gegaan hebbende / quamen wy aan een Rivier / die soo breed als de Thecins was. De Wilde, mijne Lepdglupden / seyden / dat de Plaats / daar wy

Een groote togt over Bergen en Rivieren.

wy onsen handel fouden drijben / op de kant van die Rivier lag / maar waar ontrent konden sy niet zekerheid niet seggen. Hier maakten wy ons een Boot van Cedarbooms Basten / daar mede wy de stroom af voeren. Wy hadden de stroom niet lang gebolgd / als wy een Boot van het selve maaksel als de onse / daar twee Canibalen in waren / ge-
 waar wierden. Deese sogten ons te ontgaan / maar alsoo wy sterker bemand waren als sy / agterhaalden wy hen / eer sy konden aan Land komen. Wy my was een van hunne Patie / genoemd Morosocy, die dooz de Wyanassers genomen / en van hen aan de Portugeezen verkogt was. Deese konde de Taal der Taymoyers spreken / die ik ook seer wel verstond. De twee Canibalen in de Boot sijnde / waren seer verwonderd / gekleedde Menschen te sien / en kenden selfs hun eygen Landsgenoot / die by my was / niet / als sy hem gelijk een Portugeezsch gekleed sagen. Gelyk sy nu sig over ons verwonderden / soo verwonderde ik my niet minder over hen / alsoo ik in alle mijne reysen noopt sulken toefsel van Canibalen gesien had. Als ikse eerst sag / dacht ik dat sy gelyk de Vogels met Beders op hunne hoofden en Ligchamen geboren waren. Sy hadden hunne Ligchamen met Gom van seker Balsam-olij bestreken / en voorts met Bederen van allerley couleur seer aardig bedekt / soo dat niet als hunne beenen bloot waren ; Als wy elkanderen genoeg besien hadden / beval ik Morosocy hem selven aan sijne Landsgenoten bekend te maken / hen de reden van onse komst te seggen / en hen te versoeken / dat sy onse komst in hun Stad mogten aandienen / op dat sy dooz ons onberwagte komst niet mogten ontfeld worden / 't welk sy aannamen te doen. Wy gaben elk een Mes en een wepnig Iporalien / en dus gingen sy wel voldaan vooz wyt.

Vind op een Rivier die is Canibalen,

die als Vogels waren toegefeld.

Twee upren na hun vertrek / quamen'er ten minsten 500 al singende met een blij gelaat na ons toe / toonden seer verblijd te sijn / dat wy daar met hen wilden komen handelen / en versogten ons na hun Stad te komen. Daar komende / quam ons groot

Hy word in een Plaats met blijdschap ontfangen,

en kocht'er
90 Slaven.

Komt we-
der by den
Gouver-
neur,

en in de
Suiker-
molen,
daar hy 200
Kroonen
won.

Kreeg ver-
lof om na
Angola te
varen.

Dog word
opgehou-
den.

En gefon-
den, om de
Tamoyers
te beoor-
logen.

en kleyn al danssende en singende in halen. Ik wierd in alle huysen met veel plegtigheden en bree-
de aanspraak door de voornaamste van de Stad
ontfangen? Des anderen daags begon ik met hen
over Slaven te handelen / en kocht'er tnegentig / die
ik alle by Martin de Saa, my op Ilha Grande af wag-
tende / overbragt. By het overleveren der selve
verfogt ik sijn gunst / om my onder de Canibalen te
laten blyven / tot dat hy by sijn Vader voor my sou-
de ten besten gesproken hebben. Hy lagte / en gaf
my tot antwoord / dat ik niet behoefde te vreesen
t'huys te komen / alsoo de Portugeezsch nog leefde /
en hersteld sijnde / na de Rivier Plata vertrokken was /
en versekerde my / dat sijn Vader over my bekom-
merd was / alsoo hy vreesde dat ik van d'een of d'an-
der Slang / Luypaard of Leeuw verstonnen mogt
sijn. Als ik vervolgens weder by den Gouverneur
quam / segende hy hem selven / dat hy my sag /
en was verwonderd waar ik soo lang geweest was /
maar hy send my ten eersten weder na de Suiker-
molen / daar ik twaalf Maanden lang bleef / en
al de Suiker in kisten pakken moest. In dit jaar
won ik twee honderd kroonen aan geld.

Du nam ik voor na Angola in Aethiophien te
gaan / 't welk my de Gouverneur toestond / en my
sijn gunst in alles wat hy voor my konde doen be-
loofde. Maar als het Schip gereed was om te
vertrekken / sond de Gouverneur my uyt de Stad
met een gesogte boodschap / soo dat ik moest aan
Land blyven / en al 't geen ik tot mijn reys t'sa-
men geschraapt had / quyt raakte.

Een Maand of twee daar na gebeurde het / dat
de Wayanassers door een soort van Canibalen, Tay-
moyers genoemd / overvallen wierden. De eerste
nu handelden en hielden vriendschap met de Portu-
geezen, en de laatste waren de grootste vbanden / die
de Portugeezen in America hadden. De Wayanaf-
fers hadden in een Veldslag seer veel van de hunne
verlooren / en sig in geen staat bindende / om het ge-
vegt te herbatten / riepen de Portugeezen tot hulp.
Mijn Meester / de Gouverneur van de Stad / sond
hen

hen sijn Soon Martinus de Saa met 700 Portugeezen, en twee duysend Indianen te hulp. De Wayanassers verskerden ons / dat op sijn langste wy in die tijd van een Maand by de Taymoyers souden komen. Dus gingen wy den 14 October 1597 met verschedene Canoes op reys / om van de Rivier Januarius (Janeiro) de Zeekant langs te varen na een Haven / Paratec genoemd / die'er dertig Mylen van daan lag. Op den eersten dag van ons vertrek hadden wy een groote Storm / waar doo? wy alle vreesden te verdynken; maar het beliefs de God ons leven te behouden / dog met verlies van al 't geen wy by ons hadden. Want als onse Vaartuygen doo? de Storm omsloegen / hielden wy ons aan derselver Bodem vast / en dreven dus met groot pyssel van ons leven na het Strand. Daar te Land komende / waren wy nog drie Mylen van de Rivier Wareteena. Wy souden de Canoes om levens-middelen te rug / na de Rivier Januarius, daar wy het wederkomen onser Vaartuygen twee dagen afwagteden. Op den derden dag gingen wy na een Plaats van het groot Eyland, die Ippoa genoemd wierd / daar twee of drie Portugeezen woenen. Hier kreegen wy de kuynte van Potato's, en Plantanen te eeten. Op deese Plaats bleven wy vijf dagen / alsoo'er 500 Cannibalen van seker Eyland / Jawarapipo genoemd / verwagt wierden. Als deese Indianen gekomen waren / vertrokken wy met onse Canoes na onse beoogde Haven Paratec. 't Was in de nagt / en moesten regt over een Baay van de Zee varen / daar wy het ongeluk hadden / dat een Walvisch een onser Canoes om ver sloeg. 't Volk egter wierd wylt de Zee behouden / en wy quamen dus na gemelde Haven. Des anderen daags na onse komst aldaar gaf de Kapitein order / om alle de Canoes wylt het water te halen / en met takken van Boomen wel te dekken / alsoo hy ten eersten sijn togt te Land wilde voortsetten.

Hoe die reys genomen word.

Ongelucken in het begin,

op het water.

Krijgt hulp-troepen van Jawarapipo,

Als wy tot Paratec gekomen waren / quam in en Alecio den laten avond by ons een Canibaal, Alecio genoemd / wylt een Stad Jequerequere, die aan de Zeekant regt tegen over het Eyland S. Sebastiaan gelegen

Knivet
word slegt
gehandeld.

en waarom.

Een onge-
meen hoo-
gen Berg.

Seer veel
Slangen.

Een Indi-
aan word
van deselve
gebeeten.

Ongemeen
groot
Rivier,

en hoogen
Berg,

gen is. Deese Alecio bragt 80 Boogschutters me-
de / en bood sig met al sijn Volk aan / om met on-
sen Kapitein op te trekken. Wy gingen dan t'sa-
men op reys door het Gebergte. 's Nachts daar aan
sag de Kapitein den Canibaal Alecio op de grond leg-
gen / dies hy my mijn Net / daar ik in dagt te sla-
pen / afnam / en dat dien Canibaal gaf / soo dat ik
my vergenoegen moest / op de grond te gaan leggen.
Ik klaagde by eenige Portugeezen , dat de Kapitein
my sulken ongelijk aandeed / maar sy gaben my tot
antwoord / dat des Kapiteins Vader my enkelijk
op deese Tocht had mede gesonden / om my aan kant
te helpen ; waar op ik niet anders seyde / als : Des
Heeren wil moet geschieden. Onse reys drie dagen
hebbende voortgeset / quamen wy aan de voet van
een seer grooten Berg / van de Indianen Paranapeaca-
no genoemd / 't welk soo veel te seggen is / als het ge-
sigt van de Zee. Deese Berg is soo hoog / dat wy
drie dagen met het op / en drie met het af klimmen
van doen hadden. Twee dagen verder sijnde / qua-
men wy op een effen Veld / dat gelijk een Weyde
met lang Gras / en daar de ruynte van Dijn-appel-
boomen was. Hier maakten wy voor die nacht ons
Leger / daar wy meer als 600 Slangen dood sloe-
gen. Niemand wierd'er van gebeeten / als een Indi-
aan , Jeronimo genoemd / die ten eersten opswol /
en het bloed uyt sijn oogen en nagelen uytborst / soo
dat hy aanstonds stierf.

Daar na reysden wy veertig dagen lang / door en
over het Gebergte / en quamen vervolgens by een
grooten Rivier / Paracuona genoemd. Om hier over
te komen / bedienden wy ons van Ried / 't welk wy
met Biesen en willige Leenen tot een Vlot t'samen
heggeden / hoedanige Daartuppen van de Portugee-
zen Jangathas genoemd worden. Maar alsoo de
wind by groot was / en het sterk stroomde / hadden
wy vier dagen werk / eer wy'er over quamen. Hier
van daan reysden wy weder twintig dagen voort /
tot dat wy by een grooten Berg quamen / die de
naam van Penaze Wawe apacone had. Wy wa-
ren vier dagen onderwoegen / eer wy op dien Berg qua-

quamen; ten deele om dat het by sterck regende / en meest / om dat wy alle by swak waren / en geen mondhoft meer in voorraad hadden. Maar alsoo wy in hoop leefden van onse Vyanden haast aan te treffen / dedden wy ons best / om op de hoogte te komen / en gingen op een regenagtigen dag van 's morgens te ses upren / tot twee upren na de middernacht / wanneer de Kapitein elk gebod sijn verblijfplaats voor de volgende nacht te maken. Ik maakte aansonds my mijn Pak quyt / om op den Berg eenige takken van een Boom / Sammambaya genoemd / te gaan hakken / om ons voor den regente deliken; maar 't was soo houd / en ik van den geheelen dag niet gegeeten hebbende / soo swak / dat ik een tak willende af hakken / mijn gereedschap uyt mijn hand viel / en ik onder een Boom moest gaan neder sitten / daar ik mijn leven soude geeyndigd hebben / ten ware mijn trouwe Vriend Hendrik Barawel my / alsoo ik na sijn sin te lang uytbleef / had komen opsoeken; want hy vond my soo gesteld / dat ik niet staan nog spreken konde / en bragt my / soo hy best konde / in het Quartier / daar ik voor het byer gelegd wierd / en soo wederom te regt quam.

Ober deesen Berg geraakt sijnde / quamen wy in een Landstreek / daar lage en bogtige grond was. Hier waren veele Canibalen, Pories genoemd. Somtijds quamen'er honderd of meer van hen uyt het Bosch voor den dag / maar soo dya sy pets van ons gekregen hadden / weken sy weder te rug / sonder dat wy wisten waar na toe / en dan quamen'er wederom sig soo veel andere vertoonen. Wy hielden hier goede order / en goede wagt / alsoo wy van hen breefden overvallen te worden / en alle by swak waren. Vier dagen verder gereyft hebbende / quamen wy by de Rivier Parayva (Parayba), daar wy overbloed van Dirsch kregen / maar niets anders te eeten hadden. Ik was op sekeren dag hier gaan vischen / maar alsoo het by wat regende / keerden de drie Indianen, die met my waren uytgegaan / wederom te rug / en lieten my alleen staan. Als ik mi ook weder na ons Quartier meende te gaan / misse

op welken sy hun quartier maken,

en Knivet in het hakken van een tak flauw wierd,

dog van Barawel na het quartier gebragt word.

Pories, Canibalen.

De Rivier Parayba.

Daar hy vischte, en willende wederkeeren, dwaalde.

Onder Ca-
nibalen,

en van daar
weder te
regt quam.

Sy komen
by de Ta-
puyers,

en naast-
gelegene
Plaatsen.

ik de weg / die ik met de Indianen door het Bosch ge-
komen was / dies ik weder na de Rivier keerde / al-
soo ik wel verskerd was / dat ik by de kant der Ri-
vier blijvende / niet konde missen weder te komen ter
plaatsse / daar de Kapitaïn was. Maar alsoo het
wat laat wierd / quam ik onvoorziens op een plaats /
daar ten minsten honderd Mannen en Vrouwen
van deese Pories waren. Ik maakte geen ander
staat / als van hunne handen te sterben / maar deese
Canibalen dedden my geen quaad; dog namen my
mijn Mes en Visch-gereedschap af / en gaven my
selfs te eeten van hun kost / welke thans gebrä-
den Meerhatten vleys was. Als ik mijn genoe-
gen gegeten had / maakten sy pets van drooge rie-
den / daar men sig in het swimmen van konde be-
dienen; en hier mede quam ik binnen korten by on-
se Legerplaats / aan de kant der Rivier. Deese Ca-
nibalen spraken van een Plaats / twee dag reysens
daar van daan / daar wy Erweten / Guineesche
Wept / en eenige Cassim (Cassavie) Wortels sou-
den vinden.

Wy quamen op eenen dag over gemelde Rivier /
en gingen op den volgenden dag voort / om de plaats /
daar de Pories van gesproken hadden / te vinden.
Maar wy waren tusschen de Rivier en die Stad se-
ben dagen onderwegen. Daar komende / bonden
wy'er byna niet als Vrouwlieden / en na haar Man-
nen gevraagd hebbende / wierd ons tot bescheyd ge-
geven / dat deselve tegen de Tamoyers ten Oorlog
gegaan / en alle van hen dood geslagen waren. Wy
bonden hier een weynig Guineesche, of Turksche
Wept / maar die nog niet rijp was; daar wy egter
een geheele week van aten. De naam deeser Cani-
balen was Tapuyers. Wy gingen voort na ande-
re Plekken van een soort van Canibalen, gencemd
Waanawafons, die niet verre daar van daan woon-
den. By een derselbe komende / quamen twintig
oude Mannen met houte Deegens in hunne han-
den voor den dag / daar sy mede heen en weer sloe-
gen / en een bly gelaat toonden / waar mede sy / ge-
lyk elders gesegd is / yemand welkom heeten. Dee-
se

se dus een tijd lang geschermd hebbende / vragden ons / wat wy daar quamen doen / en kregen tot antwoord / dat wy quamen tegen de Tamoyers **Oo-** logen. Hier op quam by ons een oud **Man** / die ober sijn geheele lijf rood en blauw geberfd was ; hebbende in sijn hand een **Boog** en **Pijlen** / en **Mu-** len aan sijn voeten. Hy had by hem een sijn **Dog-** ters / die by een **Portugees** van **Santumsence** was ge- vangen geweest / en met andere gevangene haar **Meester** ontkloopen / en alsoo weder by haar **Vader** gekomen was. Hier wierd al ons **Volk** / soo **In-** dianen als **Portugeezen** , sielt / door het eeten van se- kere soete en aangename **Frugt** / die vergift was / waar aan wy alle souden gestorven sijn / ten ware een **Meef** van mijn **Meester** / wiens naam was **Enefrio de Say** , ons met een **Hoorn** / daar hy een stuk van by sig had / geholpen had. Wy vonden hier niets te eeten / als eenige weynige **Potato's**. Hier liepen alle de **Canibalen** **Waanawassers** van ons weg / en namen al ons **Linnen** mede. Die oude **Man** nu / **Carywason** genoemd / quam met thien **wakkere** jonge **starels** / die ons souden geleiden. Deese bragten ons tusschen twee **Bergen** / daar wy veertig dagen lang / van 's morgens tot 's ahonds / dat wy ons **nagt-leger** maakten / een **kivier** op reysden.

Hoe sy daar onthaald werden.

(Soete en vergiftige Frugt).

En bege- leyd door een lange weg.

Ons **volk** was by afgemat / en byna dood van **honger**. De **Indianen** stierben door **schrik** / gelijk sommige van hen seiden / van een **Geest** / by hen **Coropio** genoemd / die hen doodde / en veele **klaag-** den / dat sy met **Geesten** / **Avasaty** genoemd / beset- ten waren. Die van desen **Geest** geplaagd wierden / wilden / datmen hen aan handen en voeten met de peesen hunner **Boogen** binden / en met de **koozden** / daar sy hunne **Bedden** mede opspanden / geesselt soude / maar ik sag niet dat yemand van hen daar door geholpen wierd. (**Purchas** seyd hem van **Knivet** verhaald te sijn / dat hy een **Indiaan** , in dat gebal sijnde / met den **Geest** hoorde spreken / en hem dreu- gen / dat hy / indien hy hem soo wilde pynigen / een **Christen** wilde worden / en dat deselve hem daar

Schrik der Indianen voor een Geest, Co-ropio ge- noemd.

Vreemde
siekte,

en genees-
middel daar
tegen.

De Portu-
geezen
konnen niet
langer
voort,

door swak-
heyd en
honger,

Moeten al-
les eeten.

120 dooden
van hen.

De Berg
Etapuca.

Ongeioof-
like steyl-

op verlaten had). De meeste onser Indianen stier-
ven aan een soort van siekte / die in alle warme Lan-
den gemeen is / te wecten / sy raakten aan het swee-
ten / wierden magteloos / en in hun fundament
quamen Doumen / die hunne ingewanden verteer-
ben / soo dat sy / sonder te wecten wat hen den
deer deed / quijnende stierben. Tegen deese quaal
gebruikten de Indianen stukjens van Limoenen en
groene Peper / welk sy in hun fundament staken.
Sout water is insgelijks een goede raad. Bupten
twijffel sijn alle onse Engelsche, die op de Guineesche
en Brasylsche kust stierben / aan deese siekte gestor-
ven / die met hoofdpijn en brandende kooztsen be-
gon / daar tegen wy ten eersten ader lieten / 't welk
dan ons Volk deed sterven.

Dus by de gemelde Libier op gereysd hebbende /
quamen wy in een Blakte / vol Wijn-boonien /
maar de Appelen waren niet rijp / en wy vonden'er
niet te eeten / als wat wilden Honig. Dus nog
een Maand hebbende gereysd / begon den de Portu-
geezen moedeloos te worden / en wierpen hunne bod-
den van sig / alsoo sy die niet langer konden dragen.
Ondertusschen deed de Kapitein my / indien ik wil-
de het leven behouden / twee Musketten dragen /
en moest dagelijks sijn Hut helpen maken / en mijn
Vriend Hendrik Barrawel was'er soo qualijk aan /
dat ik hem nog meenigmaal op mijn rug tozssen /
immers altijd aan de hand leyden moest. In dese
Toot waren wy genoodsaakt door den hunger onse
Schilden / van ruwe Buffels-huyden gemaakt /
te eeten. Wy aaten ook een Koe-huyd / die de Mo-
nik / om sijn Misgoedjen voor den regen te bedek-
ken / by sig had. Die een Pad of Slang te eeten
konde krijgen / agtte sig gelukkig.

Ten eynde van dit Veld / daar wy 180 Man ver-
toeren / quamen wy weder aan Gebergten / en on-
der andere op een hoogen Berg / Etapuca genoemd /
dat is / een Berg van lange Steenen, daar wy swar-
te Steenen rupin een el lang vonden / die soo rond
waren / als offe van hout waren gedraapt. Op
den top van den Berg sijnde / konden wy niet na
benc-

beneden komen / als op deese wijs. Man het hangen van deesen Berg wiesse seer veel Teenen en Jaquetiva-boomen; Deese Teenen maakten wy aan een grooten Boom vast / en dus saken wy met deselve allenkens / wel honderd vademen / na beneden. Op deesen Berg hadden wy meenigte van Palmigten / veel wilden Honig / en beelerlep soorten van Drukten. De Canibalen onse Leydsluyden seyden ons / dat wy binnen vier dagen tyd by onse vbanden de Tamoyers souden sijn / maar wy waren nog meer als twintig dagen onderwegen / door een dorre en swarte Landstreek / daar qualijk eenig Gras in wies; maar wy bonden hier veel Honig van de Byen in de grond gemaakt / en een Beest van grootte en fatsoen gelijk als een Beer / dat een Neus had rupin een el lang / en een schoone groote Steert / die swart en grijs was. Dit Beest steekt sijn tong in de Miere-holen / en als alle de Mieren op sijn tong gekomen sijn / haalt hyse na hem / en sloktse op. Ten eynde van dit dorre Veld quamen wy by een Berg / Etaowbo, dat is / de Groensteen-berg genoemd / daar wy in soo kommerlijken staat waren / als oopt. Dit belwoog de Portugeezen t'samen te spannen / en den Kapitaïn vooz te houden / dat na hun oordeel de Canibalen niet anders vooz hadden / als hen met het heen en weder leyden te doen vergaan. Hier op riep de Kapitaïn den ouden Canibaal, en seyde hem / dat sy hem nu soo lang gebolgd hadden / niet tegenstaande hy te boren gesegd had / dat men van sijn Stad tot die der Tamoyers onse vbanden gemakkeijk in twintig dagen konde komen. De oude Man gaf tot antwoord / dat hy ons binnen twee dagen by de Stad (Vlek) onser vbanden soude brengen / of hy wilde sijn hoofd verliezen / en al sijn Geselschap ons tot Slaven geven.

te, om'er af te komen.

Middel daar toe.

Wilde Honing.

Een Mier-beer.

Een Berg Etaowbo

Portugeezen murmurceeren over de lange Togt.

Sy kome by de Rivier Jawary, tegen over de Plaats der Tamoyers.

In gebolge van dat seggen van den ouden Man / quamen wy binnen twee dagen tegen over de Stad / leggende aan de overzijde der Rivier Jawary, die uyt het Gebergte Potosi in Peru sijn oorsprong heeft. Man de zijde der Rivier / daar wy waren / hadden

Eeten Mandioco, daar der 13 van stierven.

Knivet vaard met een houten Schild over.

Vind de heele Stad ontvolkt.

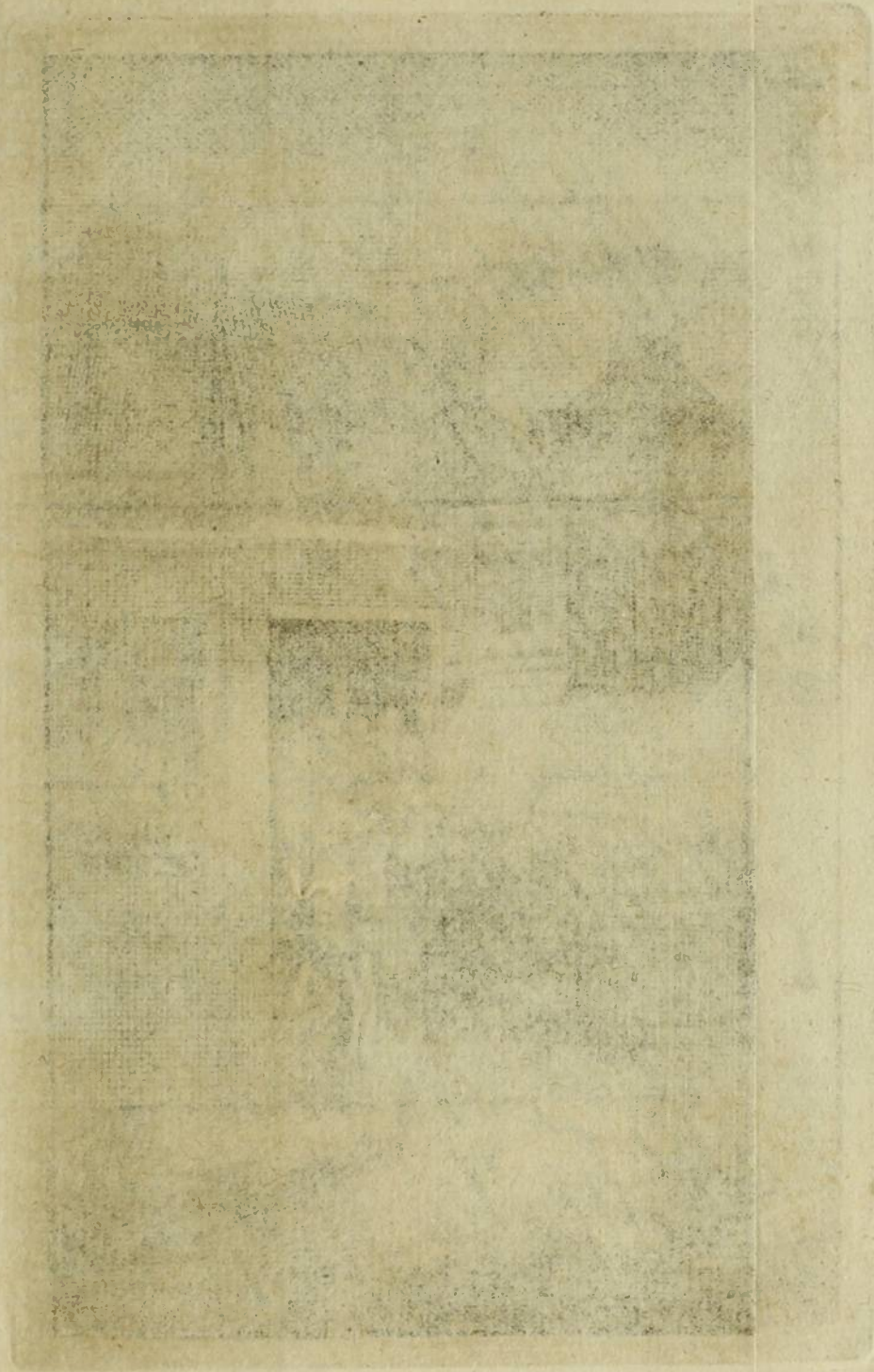
Kikvoorssen om te eeten, gevangen.

die van de Stad seer veel Mandioquo's en Erwetten. Tegen den avond quamen wy tegen over de Stad / daar wy ons de geheele nacht verborzen hielden / en in den naasten morgenstond eenige van hen dagten in handen te krijgen / als sy om hun eeten te halen souden overkomen. In die nacht at ons Volk soo veel Mandioco, dat sy alle / op die tijd dat wy dagten niet den byand te sullen begten / lagen te braken / soo dat sy op hunne beenen niet staan konden / en dertheen van hen het bestorven. Als wy nu in den morgenstond geen Mensch sagen voor den dag komen / waren wy verwonderd / en alsoo wy geloofden dat sy ergens op hun voordeel lagen / derfden de Portugeezen, daar voor vreesende / niet over de Rivier gaan : Hier op kreeg ik van den Kapitein order / om over de Rivier te gaan / gelijk ik deed op een houten Schild. In de Stad komende / vond ik'er geen Menschen / en niets als eenige weynige groote Kruyken / vol groene Cerw / een meenigte van Meloenen en twee groote Vogelstruyssen. Ik nam de meeste voorraad / die ik'er vond / mede / brachtse by den Kapitein / en riep ons Volk toe / dat sy niet te vreesen hadden / alsoo'er geen levendige Ziel in de Stad was. Hier bleven wy twee maanden / in welke tijd de Kapitein het Land van de Indianen met Mandioque beplant liet afmaayen / en order gaf / dat elk sig met voorraad van Meel op de te rug reys soude voorsten / alsoo hy seyde van daar weder te rug te willen trekken. Wy hadden hier niets te eeten als Potato's en Cassavie-meel / dat wy selfs maakten / edog weynig genoeg.

By deese Stad was een Moerassige Poel / waarin / als het regende / seer veel Kikvoorssen waren / die wy by nacht met een Wasligt gingen vangen. Het gebeurde nu op sekere nacht / dat ik te twaalf upren moest op Schildwagt staan / en dat het ontrent elf upren regende / wanneer ik tot mijn Vriend Barraway seyde : Ik wilde wel dat gy eens eenige Kikvoorssen gingt vangen / alsoo ik straks na de Wagt sal geroepen worden. Hy ging op mijn bezoek henen / maar quam ten eersten sonder pets mede

in Ewern.
in de Stad /
honden / en
den bagten
om te halen
in Ewern so
om den dag
om te wa-
ken honden /
om op nu in
om den dag
om te ge-
aan den
om niet ovec
om hupian
om in herd op
omde bond
omge kuyng
om meernge
ompen. In
om mede /
om die toe /
om leerdige
om maan-
om den de
om maan / en
om iller op de
om den daer
om ladden ijer
om dat
om
om / waer
om loeren /
om waeren
om te roan /
om het om-
om d'werd
om eenige
om na de
om mijn be-
omder pers
omde

mede te brengen wederom / en seyde by het Moeras
 een groote Slang / die agter hem heen en weder
 sprong / gesien te hebben. De Indianen seiden het
 een soort van een Slang te sijn / die na het vyer toe
 loopt. Ik vraagde mijn Vriend / waar ik die Slang
 soude kunnen vinden / 't welk hy my beduydde. Ik
 daar van berstendig / nam de steel van een Bijl / die
 van een swaar swart hout was / met een Wasse-
 keersien by my / 't welk ik / om van de Slang niet
 ontdekt te worden / te rug hield. Als ik nu op de
 plaats van mijn vriend aangewezen gekomen was /
 haalde ik mijn Ligtjen voor den dag / en bevond
 my soo naby de Slang / dat ikse / soo ik al gewild
 had / niet konde ontgaan. Se had een groote Kik-
 boers in haar bek / en sag soo dra het vyer niet / of
 liet de Kikboers vallen / settede haar huylt op gelijk
 als schubben van een groote Vis / spalkte haar bek
 op / en scheen na my te willen toeschieten. Ik dat
 merkende / sloeg toe / en trof haar soo op den kop
 en tanden / dat ik haar niet eene de herffenen in
 sloeg; settede daar op mijn Ligtjen op de aarde /
 en week 5 of 6 stappen ter sijden upt. De Slang
 maakte nog veel geraas in 't water / dog ik hield
 mijn oog gedurig op mijn Ligtjen / om te sien / of
 het waar was / datse na het vyer soude loopen /
 maar dat niet merkende / vattede ik mijn Ligtjen
 weder op / en ging nauw toesiende na de plaats daar
 ik de Slang geslagen had / daar ik haar hoofd be-
 bloed en de oogen gebroken vond / en voort dood
 sloeg. Dit gedaan hebbende / maakte ik een lange
 teen om het voorste van haar lijf vast / en sleepte
 haar na mijn quartier. Thuis komende / vraag-
 de ik / of ik ook na de Wagt geroepen was / en
 kreeg van Barraway en een Portugeezsch tot ant-
 woord / dat niemand na my gevraagd had. Ik
 begon dan de Slang in stukken te snijden / om'er
 van te geven aan den Kapitein / en deseibe voort
 onder ons te verdeelen. Hier mede besig sijnde /
 quam onse Vaandrig aan de deur / die binnen ko-
 mende / my met een eynd houtse begon af te smee-
 ren. Ik niet weetende wat hem hier toe bewoog /
 tastede

Een Slang,
 die na 't
 vyer loopt,
 soo men
 seyde,
 ontdekt, en

gedood,

die Knivet
 in stukken
 snijt, om
 te verdee-
 len onder
 't Volk.

Knivet
 word van
 een Vaan-
 drig gella-
 gen,

tastede weder toe / en dus raakten wy beyde onder de voet. Hier op schooten de Portugeezen , die'er in Huys waren toe / en scheydden ons / bragende met eenen / waarom hy my soo sloeg ; Hy seyde / dat de Kapitein opgestaan en niemand op de Wagte gebonden had / waar op sy alle antwoordden / dat niemand my geroepen had ; Hy beval my by den Kapitein te komen / die sonder my te hooren spreken twee Indianen beval my aan een vaal te binden / en my met de koorden van hun Bed te geesselen. Ik versogt dat de Kapitein de saak mogt ondersoeken / en indien ik schuldig bevonden wierd volgens Krijgsrecht my mogt laten ophangen. Ondertuschen eer de Indianen hunne toulwen hadden los gemaakt / quam Johan de Soso , een oud Man / Kapitein van onse Bupten-wagte / en ontrent twintig Portugeezen , die met my in mijn quartier lagen / daar binnen. Deese my soo gebonden siende / seyden tegen den Kapitein / dat ik geen schuld had / alsoo niemand my geroepen had. Hier op liet de Kapitein my weder los maken / en gebod my na de Wagte te gaan. Ik ging derhalven na Huys / om mijn Deegen te halen / en quam ten eersten weder na de plaats / daar ik moest waken ; Daar komende / vond ik dien / die reeds voor my derwaards gekeerd was / na dat hy in mijn tegenwoordigheyt tegen den Kapitein gesegd had / my geroepen / dog geen antwoord gekregen te hebben. Ik sag hem soo dya niet / of vraagde hem / of hy sig niet schaamde te betuygen 't geen een leugen was. Hy daar op begon met vuple woorden tegen my wpt te barsten / en noemde my een Engelschen Hond en Ketter. Ik van de andere zijde siende dat ik van een lompen Mestize soo qualijk bejegend wierd / vattede mijn Deegen in beyde mijne handen / en sloeg hem met het Bevest soodanig op sijn hoofd / dat hy een groote wonde kreeg.

De Kapitein dat hoorende gaf aanstonds order my in den Stok te leggen / en mijne handen te boepen ; Dus bleef ik die nacht en een gedeelte van den volgenden dag leggen. Op de namiddag quam men

en word
met een
geesseling
gedreygd.

Dog op
voorspraak
ontslag en.

Quert een
Mestize ,

word ge-
vangen ,

men twee Portugeezen my sekere artijkelen / door den Kapitein / of immers door desselvs last / opgesteld / voorszessen / behelsende / dat ik verscheyde sieke Indianen , als ikse alleen vond / aan kant geholpen / en met het slaan in de Corps de Garde (Wagt-huys) verwerring gemaakt had / waar uyt gemakkelijk een geheele Revolte , of Ouproer / had konnen ontstaan / en dat ik dien volgende de dood verdienst had. Na het lesen van die artijkelen en bonnis gebooden sy my / my tot de dood te bereyden / en gingen hummes weegs. Ontrent een half uyr daar na quam een Monik by my / vragende / of ik voor hem wilde biegten of niet. Ik gaf hem tot antwoord / dat ik niemand yets ontstoolen had , en wat mijn sonden aanging , dat God de verborgenste saken van aller Menschen herten kende , en daarom onnodig was voor hem te biegten. Als hy dan my ober verscheyden saken aangesproken en vermaand had / ging hy ook weder heen. Alle de Portugeezen gingen den Kapitein om pardon voor my aanspreken / maar hy wilde na hen niet lusteren / en wenschte dat God hem noopt weder in de Gewesten der Christenen wilde doen komen / indien hy my niet soude laten ophangen. Ik bleef ondertusschen die geheele dag en de volgende nacht geboeyd en in den Stok / tot vier upren in den volgenden morgenstond / wanneer de Monik weder by my quam / die versogt / dat ik / alsoo mijn sterfuyr nu nabij was / my wilde bereyden / om als een Christen te sterven ; Ik gaf hem tot bescheyd / dat ik hoopte genade by God te vinden.

en hem de dood aangefegd.

En vermaand om te biegten.

Tusschen ses en seven upren quam de Daandrig met een Schryver en twee of drie Portugeezen / by hen hebbende een Indiaan met een strop in sijn hand / die deselve op order der Portugeezen om mijn hals smeet. Dus wierd ik na de plaats van de Straftuoyboering gebracht. Als nu alle de Portugeezen rondom my stonden / seyde ik overluyd : Mijne Heeren , de Kapitein brengd my niet ter dood om 't geen ik nu misdaan heb , maar om een wrok tegen my opgevat , spruytende uyt een vals voorgeven van sijn Cousijn ,

Krijgd de Strop om den hals.

zijn, die hier tegenwoordig staat, als of ik hem niet
 had willen redden; om deese en geene andere reden-
 ben ik tegenwoordig ter dood veroordeeld. *Terwijl*
ik dus sprak / quam de Indiaan, die mijn Beul sou-
de zijn / uyt het bovenste van het Huys na beneden /
en durfde my tegen het hoofd / seggende: Wat hebt
gy veel te praten? weet gy niet dat des Kapitains Vader
u herwaards gesonden heeft, op dat gy nooyt soudet
weder komen? De Portugeezen boeren hier over lu-
stig tegen den Indiaan uyt / en onder hen begon Jo-
han de Soso, neffens Graned del Galbo, en Tosti-
no Albanos, ja een groot gedeelte der Portugeezen:
te moeyen / en seydten: Wat magt heeft de Kapitaain
om deesen Mau op te hangen? Wy komen hier niet
ten dienste des Konings, maar om ons eygen voordee-
te soeken: en hy is niet meer als een Bastaard-Soon
van den Gouverneur. Hier dooz wierd de Executie
gestaakt / en Johan de Soso ging by den Kapitaain
en sprak hem dus aan: Mijn Heer, wy weten
niet waar wy sijn, en daar is reeds veel van ons Volk
gestorven, en daarom is het voor tegenwoordig niet
raadzaam, ons selven nog meer te verwakken, alsoo
wy niet weten, of wel yemand van ons weder sal
t'huys komen; Wy versoeken derhalven dat gy deses
Engelschman pardonneerd, alsoo hy soo goeden Sol-
daat als een van ons is, en de gequetste geen gevaar
loopt. De Kapitaain swoer een duuren Eed / dat
ik soude sterben / waar op de Soso en de andere Por-
tugeezen versogten te mogen sien wat last hy om my
te dooden had / en indien hy die niet van des Ko-
nings weegen konde toonen / dat ik dan vooz die tijd
niet soude sterben / alsoo hy soo wel als hy vooz my
souden moeten verantwoorzen. Op dit seggen trad
de Kapitaain gramstoorig na buyten / en deed grooten
betuygingen tegen Johan de Soso, seggende / dat
hy een voorszpraak van Oproermakers was. Maar
Johan de Soso seyde al 't geen hy gesegd had te sullen
staande houden. En dus wierd ik van de dood
verlost.

Hoe hy ge-
sed word,

door tuf-
schensprake
der Portu-
geezen.

Hier twee Maanden gelweest sijnde / en ons soo
 veel doenlijk voorszien hebbende / gingen wy van
 daar

daar na een ander Dlek / daar veel Guineesche Meyt onlangs gesaapd was. Hier bleven wy drie maanden / tot dat de Meyt ryp was. Hier van daan keerde al ons Volk weder na huys / uytgenomen ik en twaalf jonge Karels : Want wy versogten van den Kapitaïn ons afscheyd / om ons avontuur te mogen gaan soeken / 't welk ons gegeven wierd. Verfoekt en krijgden sijn afscheyd. My aangaande / ik versogt mijn afscheyd enkelijk uyt vrees / dat de Kapitaïn my hi het te rug keeren qualijk handelen soude ; En alle waren van gedagten / dat'er qualijk raad was om weder t'huys te komen / want wy wisten niet waar wy waren / en derfden de weg niet weder nemen / die wy gekomen waren / uyt vrees / dat de Pories, Lepos, Tomine-nos en andere Canibalen, ons soo swak siende / ons souden mogen overvallen.

III. H O O F D S T U K.

Knivets vreemde Togten met twaalf *Portugeezen*, die van de *Wilde* wierden opgegeten. Sijn verkeerden onder de *Canibalen*, en naderhand onder de *Portugeezen*. Sijn vlugt na *Angola*. Hy word te rug gebragt, en na meenigerley avonturen gevoerd na *Lissebon*.

DE twaalf *Portugeezen*, die neffens my van den Kapitaïn afscheyd kreegen / waren *Francisco Tavares*, *Louis de Pino*, *Gonsalo Fernandes*, *Thomas Delvare*, *Louis Loello*, *Matthias del Galo*, *Johan de Silvesa*, *Petro de Casta*, *Antonio Fernandes Gorgedias*, *Emanuel Caldera*, en nog twee andere. Na genomen afscheyd dagt ons raadsamer na de *Zuyd-zee* te gaan / als soo ledig weder te rug te keeren. Wy maakten tot dien eynde een groote Canoe uyt de bast van een Boom / daar mede wy een geheele week lang de *Rivier Jawary* afvoeren. Ten eynde der selven vonden wy een klepne Buurt van ses Huysen / dog die waren / soo het ons toescheen / een geruppen tijd herwaards niet bewoond geweest. Hier verlieten wy ons *Vaartuyg* / en vonden goed de reys over Land voort te setten. Wy vonden in deese Huysen veel aarde *Potten* en *Kruyken* / Hy ver-trekt met 12 *Portugeezen*, de *Rivier Jawary* af. Komt in een ledige Buurt. Wat daar gevonden wierd.

ken / en in sommige derselven stukjens Goud aan de Lijnen / daar de Indianen mede hadden gaan vifchen / vast gemaakt. Wy bonden'er ook Gesteentens / die soo groen als Gras waren / en een meenigte van glinsterende Steenen / soo helder als een Kristal / die veel blauw en groen / of rood en wit / en by gevolg wonder schoon in 't oog waren. Als wy dit Goud / en Gesteentens sagen / maakten wy staat / niet verre van Potasin (Potosi) te sijn ; namen onse weg Zuid-west aan / en quamen op een groot en woest Gebergte. Naderhand quamen wy in een Plaats / daar byyne drooge aard / veele hoogtens en Klippen waren / en daar verscheyde klepne Rivieren haar oorsprong hadden. By veele deser Rivieren bonden wy stukjens Goud / van de grootte als een Haselnoot / en in de modder veel Goud / gelijk als het sand. Ten eynde van die Landstreek quamen wy in een fraape Landsdouw / daar wy booz ons wyl / thien dagen eer wy'er konden bykomen / sagen een glinsterenden Berg / die sulken glans van sig gaf / dat / als wy op de vlakte waren / en de Son begon tot sijn hoogte te komen / het niet doenlijk was daar op aan te gaan / alsoo onse oogen daar van schemerden. Wy quamen egter eyndelyk aan den voet van den Berg / daar wy seer veel Tamandros (Mier-beeren) bonden ?

Een woest Gebergte.

Goud gevonden.

Een wonderlijk glinsterenden Berg.

Hy vind een Rivier, die onder den Berg heen loopt.

Voorslag om daar onder heen te varen.

Wy gingen twintig dagen of daar ontrent langs dat Gebergte / sonder een weg om'er te konnen overkomen te vinden. Eyndelyk quamen wy by een Rivier / die onder den Berg heen liep. Hier overleydden wy / hoe wy best daar souden dooz komen. Sommige van ons Geselschap oordeelden raadsamer te sijn de voet van den Berg te volgen / als te wagen / om'er soo onder dooz te konnen / want seyden sy / indien dit water niet dooz gaat / soo sijn wy alle verlooren / alsoo het onmogelyk is tegen deesen stroom te konnen te rug keeren. Maar ik antwoorzde : Vrienden , wy mogen ons leven nu soo wel waagen als wy in verscheyde andere gelegentheden gedaan hebben. Indien wy dit niet doen , moeten

ten wy staat maken hier gelijk als wilde Beesten te leven, daar wy, soo lang het God beliefd, sullen leven, dog sonder agting, naam, of Godsdienst. En daarom is mijn oordeel, dat het raadzaamst is voor ons, indien wy kunnen, onder dien Berg heen te gaan, want ik twijfel niet, of God, die ons tot nog toe uyt oneyndige gevaren gered heeft, sal ons ook tegenwoordig niet verlaten. En 't is seker, indien het geluk ons diend, om tot aan de andere zijde te komen, wy sullen daar of *Spaanjaarden* of *Indianen* vinden, want ik versekere my, dat'er niemand van u is, of hy heeft wel hooren seggen, dat men van den top des Bergs *Potafin* by helder weder deesen Berg sien kan. **O**p mijn seggen besloten de Portugeezen onder den Berg door te varen; waat toe wy een groot **D**iot van groote Stieten maakten / dat vierde half el breed / en ses ellen lang was / om'er op te konnen leggen en slayen. **O**p doodden verscheyde Tamanders, die wy droogden en brieden / om ons onderwegen tot spijs te dienen / alsoo het onseker was / hoe lang wy onder dat Gezwel wesen souden.

Vaartuyg
van ried:

Na dat wy alles veerdig gemaekt / en ons van hout voorszien hadden / bevalen wy ons selven Gode / en begaben ons in de onderbergse vaart. Het water maakte daar binnen sulken geraas / dat wy dagten dat het daar spookte. **W**y gingen op een maandag 's morgens het Gat in / en quamen'er uyt op een morgen (dog of het een / dan of het twee dagen daar na was / weet ik niet). **S**oo dra wy ligt gewaar wierden / waren wy verblijd. **B**uyten komende / sagen wy aan weder zijden Hupsen / dies wy overleypden / wat vooz ons raadzaamst was / of wy ons stil houden en sien souden in de nacht voozby te komen / dan of wy ons selven in der Indianen handen souden gaan overgeven. **H**et gemeene stemmen wterd goed gebonden / na de Indianen toe te gaan; **W**aar op ik seyde: Wel aan Vrienden, nadien wy hier in over een komen, laat ons nu met eenen vast stellen, wat wy doen en seggen sullen, want buyten twijfel sullen sy ons ondervragen, wie wy sijn, en waar wy van daan komen. *De Portugeezen* seyden,

Sy komen
door den
Berg:

En vinden
Indianen.

Die hen
binden ,

en onder-
vragen.

De Portu-
geezen
worden van
hen deer-
lijk ver-
moord ,

wy sullen seggen dat wy *Portugeezen* sijn , en ik : Ik sal seggen , dat ik een *Franschman* ben. Na dit overleg gingen wy na de *Huyfen* der *Indianen* , die ons siende / met *Boogen* en *Wijlen* op ons aan quamien. *Nader* by ons gekomen sijnde / bonden sy onse handen / maakten ons om de middel met touwen aan malkander vast / en bragten ons soo na hunne *Huyfen*. Hier quamen ten eersten twee of drie oude *Luyden* ons brengen / wat wy voor *Volk* waren / waar op de *Portugeezen* seyden / dat sy *Portugeezen* waren / en ik / dat ik een *Franschman* was.

Twee upren daar na / namen sy een *Portugees* , dien sy een nieuw koorde om sijn lijf deden / 't welk van drie *Indianen* aan de eene / en van drie insgelijks aan de andere zijde vast gehouden wierd. Dus wierd hy gebracht na een *Pleyn* / daar een oud *Man* hem quam seggen / dat hy rondom sien , en elk goede naet seggen mogt , alsoo hy deselve niet meer soude sien. Straks daar op quam een wakker jong *Karel* / die in sijn aangesigt / en op de armen rood geberfd was. Deese seyde tot hem : Siet gy my wel , ik ben het , die veele van uwe *Natie* gedood heb , en sal u ook dooden.

Dit gesegt hebbende / sloeg hy den *Portugees* in de nek / soo dat hy onder de voet viel / en gaf hem toen een tweede slag / waar aan hy stierf. Zoo dra hy dood was / maakten sy sijn bobenste huyd met een *Konijne-tand* los / vatteden hem by het hoofd en de voeten / en hielden hem soo in de vlam. Dat gedaan hebbende / wzeben sy met hunne handen het buytenste vel af / soo dat het vleesch bloot en blank was. Dervolgens sneeden sy sijn hoofd af / 't welk die hem had dood geslagen gegeven wierd. De darmen wierden uyt sijn lijf gehaald / en rauw gegeten / eyndelyk wierden eerst sijne handen : daar na de armen / en soo dervolgens het geheele *Ligchaam* van lid tot lid in stukken gesneden. Hier van sonden sy aan elk *Huyf* een stuk / waar op sy begonden te danssen / en alle de *Wijven* de *Wijn* veerdig te maken. Elk kookte op den volgenden dag sijn stuk in een *Pot* met water / op dat hunne
Vrou-

En opge-
geeten ;

en ik: Ik
die dit over-
en, die over
en monument
en hand
en aan
en Dup-
en de Aup-
en waer
en wa-

Pompees,
en 't welk
en ingrijpde
en werd
en hem
en geest va.
en geest.
en de
en werd waer.
en den ier,
en al a oek

Pompees in
en met hem
en. Zoo
en de hand
en op het
en de blam.
en hant
en bleef
en hoofd
en geyden
en gelyk
en sine
en het
en gelyden.
en op
en de Wijn
en gelyden
en hant
en

AN
Houten en
Puis deden
hulpen
gen kered
gus alle d
Bomard als
is de Portu
ander staar
waarde
na we Voo
ry de
in maiken
der geda
Stede geen
dat sy mi
in dit ik
der de Port
Plas de
meys
de Tom
y Beld
Lubben
so het
als in lag
sonder o
kende in
honderd
kende te
doel m
geest aar
garden
trinken
so mo
Land te
staar
Tamoy
nen aan
ben en g
ten des
minde
den tpe

Wrouwen en kinderen van het nat souden eeten. Dus deden sy drie dagen na malkander niet als danffen / eeten en drincken. Na verloop van die dagen wierd op deselve wijs een tweede / en vervolgens alle de overige Portugeezen, gehandeld / en niemant als ik overgelaten. Ik dan siende dat alle de Portugeezen dus gedood waren / maakte geen ander staat / als op die selve wijs om te komen / maar de Indianen quamen my seggen: Vreesd niet, want uwe Voorouders sijn onse Vrienden geweest, en wy de hare, maar de Portugeezen sijn onse Vyanden, en maakten ons tot Slaven, en daarom hebben wy met hen gedaan, gelijk gy gesien hebt. Ik dat hoorende / seide geen reden om te vreesen te hebben, alsoo ik wist, dat sy mijne Vrienden, en niet mijne Vyanden waren, en dat ik een geruymen tijd als een gevangen Man onder de Portugeezen geweest was.

dog Knivet ver-
schoond.

Na dat ik twee maanden by deese Indianen, Tamoyers genoemd / geweest was / troliken sy tegen de Tomomines ten Oorlog op / en ik met hen. In 't Veld komende / hadden wy / alsoo de Opanden by talrijker waren / byna te kort geschooten / en stonden op het Punt van na het Gebergte te vlugten. Maar als ik sag / dat sy op een domme wijs bogten / en sonder order als Barren op den Opand aanliepen / leerde ik hen / hoe sy sig in order stellen / en in een hinderlaag gaan leggen moesten / en dat sy dan wij- kende / de Opanden in 't Net konnen krijgen. Hier dooz kregen wy t'elkens de overwinning / en ik een groot aansien onder hen / soo dat sy noopt wilden tegen den Opand aangaan / of ik moest met hen optrekken. Binnen korten sloegen wy de Tomomines soo meemigmaal / dat sy genoodsaakt wierden hun Land te verlaten / en sig verder van ons neder te slaan / waar dooz wy dan in vrede leefden. Deese Tamoyers booden my verscheyden Wrouwspersoo- nen aan / maar ik wilde daar niet mede te doen hebben / en gaf booz / dat onse gewoonte niet was buyten ons Land Wrouwen te nemen. Deese Tomomines overwonnen hebbende / hadden wy vier maanden vrede; maar ten eynde van die tijd quam een

Hy trekt
met hen te
veld,

en leerd hen
Oorloggen.

Vrouwen
hem aange-
booden.

Oorlog met
andere.

ander soort van Canibalen, Topinaquers genoemd / sig ontrent ons op een Berg / van de Indianen Tamawa, of de Goud-berg genoemd / neder slaan. Soo dra wy hier van verftendigd waren / maakten wy ons gereed / om tegen hen te Oorlogen / en trokken met vijf duysend Man op. Na vijf dagen quamen wy by hun Legerplaats; maar sy / van onse komste verwittigd / hadden hun plaats verlaten / en de vlugt genomen. Wy vervolgdense thien dagen / kreegen onderwegen veele oude Mannen en Vrouwen / die aanstonds wierden dood geslagen. Wy volgden hen na tot aan de kant van een grootz Rivier / die wy niet derfden overgaan / alsoo wy vreesden by het Landen van den byand te sullen overballen worden. Derhalven keerden wy van die Rivier Morgege, weder na hys / daar wy in vrede bleven den tijd van agt Maanden / tot dat wy / gelijk straks verhaald sal worden / die plaats verlieten / en elders heen trokken.

Uytflag
daar van.

Mistroof-
te gedag-
ten.

Hier sijnde / ging ik geheel naakt / en had enkelijck mijn Schametheyd met eenige bladeren bedekt. Het gebeurde / dat ik op sekeren dag alleen was uytgegaan / om voor plaaisier wat te visschen / daar ik neder sittende / by my selven bedenkende / in wat staat ik tegenwoordig was / en hoedanig ik te vooren geweest was / begon de tijd te verbloekken / dat ik oopt de Zee had hooren noemen / en my te bedroeven over mijn dwaasheyd / dat ik mijn eygen Vaderland / daar my niet ontbrak / verlaten had / sonder hoop van herstelling / of eenig Christen Mensch oopt weder te sien. Terwijl ik hier dus / met die bekommertijckige gedagten beset / neder sat / quam'er een oud Man / een der Doornaamste Indianen, die een praaten met my makende / verhaalde: Dat het hen had wel gegaan, als sy aan de Caap *Frio* woonden, want toen handelden sy met de *Franschen*, en hadden overvloed van alles, maar thans hadden sy nog Mesfen nog Bijlen, nog yets anders dat hen noodig was, soo dat sy seer armmoedig moesten leven. Ik gaf hem tot antwoord / dat ik van herten wenschte, dat hy en sijn volck wilde aan de Zee-kust gaan wonen, ter plaatse

Voorflag
aan een
Indiaan,

om elders
te gaan
woonen,

upt wy gisten niet verre van de Zee-kant te sijn / of
 wel by het een of ander Blek der Waanassers, alsoo
 die noopt verre van de Zee-kust woonen. Als nu
 de Indianen merkten / dat sy hier ontrent sig souden
 kommen neder slaan / vragden sy my / wat ik nu
 best oordeelde te doen? Ik gaf hen tot antwoord /
 mijns oordeels best te sijn ons stil te houden / en negen
 of thien kloekke jonge Mannen upt te senden / om
 te vernemen of sy eenig Blek of Stad ontdekken
 konden / die wy dan by nacht souden kommen omrin-
 gen / en soo verneesteren. Deese voorslag wierd
 goed gekeurd / en thien upt het midden van hen
 uptgesonden; maar die quamen in den laten avond
 weder te rug / sonder eenig Blek gesien te hebben /
 maar sepden een groot pad langs de Rivier te heb-
 ben gebonden / en bragten verschepde eynden touw
 mede / die sy onder wegen gebonden hadden. Dit
 deed ons denken / dat'er aan de Rivier-kant wel
 een Stad sijn mogt / en vast stellen om in den laten
 avond met onse Canoes de Rivier af te saliken /
 om te vernemen of'er ergens een Blek of Stad te
 vinden was. Wy gingen daar op t'scheep / voeren
 die geheele nacht / en quamen 's morgens ontrent
 vier uyren by een schoone Baay / en sagen de Zee
 voor ons. Soo dra wy een Punt / die van het
 Land uptstak / voor by waren / wierden wy een
 Stad gewaar. Wy setteden ons Volk soo haast
 mogelijk aan Land; ondertusschen volerb het vol-
 komen dag / soo dat wy ten eersten van permand /
 upt de Stad na de Zee-kant komende / ontdekt
 wierden / waar op aanstonds de geheele Stad op
 de been quam / en sy op ons afquamen / maar al-
 soo wy talrijker waren / en wy beter order hielden /
 bragten haar op de vlugt / en sloegen veele derselbe
 dood. Wy kregen'er 300 soo Mans als Vrouwen-
 personen gevangen / die de Tamoyers dood sloegen /
 en daar na op aaten / (deese Indianen worden Ca-
 ryos genoemd). De ontkomene namen ober Land
 hun vlugt na S. Vincent, daar sy hulp van de Por-
 tugeezen versogten. In de Stad van de Caryos
 bonden wy een groote voorraad van Cassavie, Gui-
 neesche

die sy af-
 varen,

en komen
 by de Zee,

daar sy sig
 meester van
 de Caryos
 maakten.

neefche Weyt, Potato's, Plantanen, Meloenen en diergelijke Druygen / die het Land uytleverd. Wy bonden'er ook een groote meenigte Realen van agten / alsoo daar onlangs een Karveel gestrand was / en de Spaanjaarden ober Land na Bonas Ayres op de Rivier de Plata geweeken waren. (De Portugeezen hadden met deese Indianen vrede gehad / maar Oorloogden thans tegen hen).

De ontkomene soeken hulp by de Portugeezen,

Van deese Caryers quamen eenige op de Rivier de Plata, daar sy hulp versogten / en andere / gelijk reeds gesegd is / tot S. Vincent, waar van daan de tijding overquam op de Rivier Janero, alwaar de Portugeezen aanstonds een Vloot van Canoes en Carveelen wtrusteden / daar Martinus de Sasa (thans van de Rivier Javary, alwaar ik van hem afgescheyden was / weder t'huys gekomen) het gesag ober had. Sy quamen in de nacht op ons af / en omcincelden de Stad. Ontrent drie upren in den morgenstond / begon een Indiaan, met de Portugeezen overgekomen / die van de Stad toe te roepen / dat sy haar souden stil houden / of anders alle ten Sweerde overgegeven souden worden. De Tamoyers den Indiaan hoorende spreken / begonden met hunne Boogen en Pijlen een groot gerammel te maken / dog soo dra de Portugeezen een schoot deden / bleven sy alle als Menschen sonder Ziel of leven in hunne Bedden leggen. Als het vervolgens dag wierd / en mijn Meesters Soon my daar vond / krupte en zegende hy hem selven / en broeg my waar mijn Makkers gebleven waren. Ik antwoordde hem / dat de Indianen deselve gedood en overgegeten hadden. Ontrent thien upren wierden alle de Indianen byten hunne Hupsen gebragt / en ondersogt. Sommige van hen seyden / dat ik hen bevoolen had de Portugeezen te dooden / en indien dat niet wel uytviel / ik daarom soude sterben / maar 't behaagde God de waarheyd uyt hunne eygene monden te ontdekken. Hier op wierden van de Portugeezen alle oude Mannen en Vrouwen gedood / en bysonder die aan het vermoorden der Portugeezen schuldig geweest waren / ten getale van thien duysend

die hen overvalleu.

En 10000 dooden, en 20000 gevangen nam.

send Menschen / en verdeelden onder hen tot Sla-
ven nog twintig duysend van hen.

Knivet
komt we-
der by sijn
oude Mee-
ster.

Trekt we-
der uyt ten
Oorlog.

Etaoca, of
Steenhuys.

Vertellin-
gen van den
H. Thomas

Een Berg
Aboofanga
retam.

Een Vlek
van Tu-

Ik quam dus weder by mijn ouden Meester /
en wierd met de Tamoyers na een Sijker-moolen /
onlangs van hem gemaakt / gesonden. Hier wierd
ik neffens de Slaven drie Maanden gebruykt / om
grootte blokken hout uyt de Bosschen te halen. Op
die tijd quam'er tijding van de Caap, de Koude
(Frio) genoemd / dat de Canibalen, Waytacassen
genoemd / sig een wepmig Zuydwaards van die
Caap, op sekerre Plaatsen / te voren van de Ta-
moyers bewoond / hadden nedergeflagen. Salvador
Corca de Sasa sond sijn Zoon Gonfalo Corca de Sasa
derwaards / met wien ik / hoewel ongeern / moest
mede gaan. Wy reisden agt dagen langs de Zee-
kant / daar wy doorgaans overbloed van Wis had-
den. Vervolgens quamen wy by een Plaats / ge-
noemd Etaoca (het Steenen-huys), die soo sterk was
als ik ooit iets gesien heb / want het was een groo-
te Hooge Rots / daarinne gelijk als door een rup-
me Doort konde ingaan. De Indianen seuden /
dat de H. Thomas daar voer hunne Voorouders ge-
predikt had. Niet verre daar van daan was een
Steen / hebbende de grootte van vier grootte stuk-
ken Geschut / die boven de grond op vier steenen /
niet veel dikker dan een vinger / als op vier staken
verheben was. Deese was / na het seggen der In-
dianen, van dien Heylig tot een Mirakel van hout
tot steen gemaakt. Sy seuden ook / dat gemelde
heylige Man de Vissen in de Zee aansprak / en
deselbe na hem lusterden. Langs de Zee-kant
waren ook verscherpe grootte Klippen / op welke
men veel tekens van bloote voetschappen / alle van
eene grootte / sag.

Hier van daan gingen wy vier dagen door een
grootte Woestijn / tot dat wy alle by een grooten
Berg / Aboofanga retam genaamd / quamen. By
dit Gebergte aan de Zee-kant bonden wy een kleyn
Vlek van Tamoyers, die ten tijde van dien eersten
overval door Salvador Corca de Sasa derwaards ge-
weeten waren / en daar men sekerd noopt van ge-
hoord

hoord had. Hun Kapitein of Overste was / gelijk moyers ;
 sy door tekenen te kennen gaven / honderd en twintig
 jaren oud / en egter wakker en lustig. Hy had Hun Kapi-
 een groote kloof in sijn lip / gelijk ook in sijn wang-
 gen / en in die alle een fraay groen Gesteente. Wy
 maakten ons meester van die kleyne Plaats / daar
 500 Zielen in waren / en vragden / of sy niet wisten /
 waar de Waytacassers waren. Men seyde
 sulks wel te weten / en bragt ons in de tijd van drie
 dagen by hen. Daar komende / quam deese Abou-
 sanga in 't midden der Portugeezen , en riep uyt :
 Die Abousanga nooyt gesien heeft , kan hem nu komen
 sien , en die my derst volgen , sal sien wat ik doen kan.
 Liep dat gesegd hebbende met sijn Boog en Pijlen
 in 't midden der vanden / daar hy met een-en-
 twintig Pijlen geschooten wierd / en drie Waytacaf-
 sers voor onse oogen doodde. Maar sy namen / soo
 dra wy op hen aanbieden / alle de blugt / soo dat wy
 maar eenen van hen gevangen kregen. Abousanga
 soo gewond / leefde nog hier uyren. De Portugee-
 zen vragden hem / waarom hy soo desperaat ge-
 weest was ? daar hy op antwoordde / dat hy altijd
 als een vry Man geleefd had , en een groot Krijgsman
 geweest was , en liever sterven , als een gevangen Man
 sijn wilde. Dit gesegd hebbende / versogt hy ge-
 doopt te mogen worden / en dat men hem pers van
 God wilde voorstellen / met belofte van alles wat
 hem wierd voorgehouden te sullen gelooven. De
 Portugeezen seyden hem / dat God de Behouder der
 Zielen was , en den Menschen het leven geeft , en in-
 dien hy waarlijk berouw had , en gedoopt wilde sijn ,
 hy soude salig worden. Hy antwoordde alles wat
 hem voorgesteld was te gelooven / en dat hy ver-
 sogt ten eersten gedoopt te worden / gelijk geschie-
 de / en dus stierf hy / God om sijn genade bidden-
 de tot sijn laatste uyre toe. Hier van daan keerden
 wy weder na huys. C'huys gekomen sijnde /
 gaf Gonfalo Corea de Sasa soo goeden getuygenis
 van my / dat sijn Vader my bebal hem allerwegens
 op te passen. Op die selve tijd quam'er tijding uyt
 Portugal , dat een Vloot Engelsche Scheepen na

jaren oud ,

En was op een desperate wijs moedig.

Word dooddelijk gewond.

Word onderwescen van God ,

en gedoopt.

Hy stierf.

Portugeezen maken

een Fort,
dat door
de Zee weg
gespoeld
wierd,

Met het
Geschut.

Tower wil
dat uyt de
grond op-
halen.

Toestel
daar toe.

Daar Kni-
vet op
grootte be-
lofte mede
in Zee sakt.

Met een
steen aan
sijn lijf vast
gebonden.

Brasilien stond te komen / waar op de Gouverneur op een hoogte aan de mond van de Haven een Fort liet maken / edog soo dicht op het water / dat het drie Maanden / na dat het gemaakt was / met al het Geschut / dat'er in was / door de Zee wierd weggespoeld. Ik heb te voren verhaald / dat een vierendeel jaars / na dat ik gevangen was / het Schip Desire uyt de Straat van Magellanes op het grootte Eyland quam / daar 16 van hen dood geslagen / en eenen Andries Tower gevangen wierd. Deese had kennis van de Genees-konst / en deed veele fraaye kuren tot herstelling van Sieken. De Portugeezen sagen hem / alsoo hy veele saken wist te voozseggen / vooz een Tobenaar aan. Hy had maar een oog / en in de plaats van sijn ander oog seyden de Portugeezen , dat hy een familiaren (gemeensamen en dienstbaren) geest had. Deese Man gaf vooz / een middel te sullen uytvinden / om het Geschut / dat in Zee lag / uyt te halen. Hy liet een lederen kleed maken / dat soo besmeerd en bepekt was / dat'er geen water konde in trekken / en vervolgens een groot hoofd / dat insgelijks geheel bepekt wierd / met een grootte neus / en vooz deselbe dize / en vooz de mond twee blasen. Met dit toestel versogt hy my na de grond der Zee te gaan / seggende / dat het gemakkelijk te doen was. Ik gaf hem tot antwoord / mijn leven daar aan te sulen wagen / indien ik'er wel vooz soude beloond worden. Hier opriep my de Gouverneur / en seyde : Ik sal u thien duysend kroonen / en een paspoort geven / om na uw Vaderland / of werwaards gy wild / te vertrekken / indien gy aan het ooz van een der stukken een ring kond vast maken. Ik seyde met Gods hulp mijn beste te sullen doen.

Als nu alles gereed gemaakt was / bragten de meeste Portugeezen my ter plaatse / daar het Geschut verlooren was / 't welk met grootte statie / en gebeden / dat God my goed geluk geven mogt / toezing. Het lederen gewaad hebbende aangedaan / wierd ik op agtthien vadern diepte in Zee geworpen / met een grooten steen aan my vast gemaakt. Maar alsoo

x 7

A
alles
trac
Eigen
groet
prij
fren
aan
en Me
het
cuan
grij
na
wat
In
af
land
mit
om
bo
S
is
ge
T
In
den
fre
na
na
and
den
de
dat
gro
E
H
w
ma
bo
mit
ten
G

alsoo het hoofd by groot / en wel bepekt en betard was / hield het water my om hoog / en ondertus- schen wierd ik dooz de swaarte van de steen / die by groot was / na beneden getrokken / 't welk my soo pijnlyk viel / dat my docht / dat het touw / daar de steen aan mijn lijf mede was vast gemaakt / my aan stukken soude getrokken hebben. Dies ik met een Mes / dat aan mijn hand vast gemaakt was / het touw afsneed / en dus ten eersten boven water quam / daar ik aanstonds de blasen van mijn aange- sigt afrukte / en het leder open suced / alsoo ik by na gestikt was / en in een geheele Maand niet wist wat ik deed.

Die hem soo sterk na beneden, gelijk de blasen om hoog trok- ken.

Hoe sig daar van ontfloeg?

Ongemak daar van behouden.

Ik hield by mijn Meester geduurig aan om mijn afscheyd / alsoo ik verlangde weder in mijn Vader- land te komen / maar de Gouverneur wilde my niet laten vertrekken. Als ik dan geen middel sag / om afscheyd van mijn Meester te krijgen / nam ik voor na Angola te vlugten / om den Koning als Soldaat soo lang tot Masangano te dienen / tot dat ik by den Koning van Anyeca, die tegen de Portu- geezen oorlogde / en dooz Priester Jans Land in Turkyen soude konnen komen.

Kniver neemt voor na Angola te vlugten.

In gebolge van dit voornemen boegde ik my op den 27 Juny 1597, byten weeten van mijn Meester / opeen Scheepjen van Emanuel Andreas, om na Angola te komen. Op die reys dreeben wy soo na by de Kaap van goede Hoop, dat wy alle geen ander staat / als dat wy souden vergaan / begon- den te maken / alsoo de Zee daar seer hol gaat / en de Golven dooz de bloed op sulken wijs breeken, dat geen Schip het kan uytstaan. Hier brak onse groote / en Besaans-mast; maar het behaagde God ons een Oostenwind te geven / die ons in de Haven van Angola bragt. Vijf Maanden waren wy onderwegen / soo dat andere Scheepen / twee maanden na ons van de Rivier Janero gebaren / voor ons aldaar waren. Ik dat hoorende / derfde niet aan Land gaan / uyt breeg / dat de Portugee- zen my mogten kennen. Daags na dat wy in de Haven gekomen waren / quam een groote Boot by ons

Gaat hey- melijk t'scheep.

Onstuymige Zee by de Caap de bona Esperanza.

Komt in de Haven van Angola na 5 maanden varens.

En van daar
tot Massan-
gano.

ong aan boord / ons vragende / of wy geen Cassa-
vic-meel te verkoopen hadden? Wy seydten van ja /
en vraagden hen / waar hun reys heen lag? die sey-
den / dat sy na de bloed wagtreden / om de Rivier
Guanfa Tomasongano op te varen. Dit quam mijns
oordeels seer wel tot mijn oogmerk te pas / en ging
in hun Boot over. De Portugeezen sagen vzeemd
toe / dat ik soo gewillig na Masangano ging / daar
niemand / als het in sijn keur staat / heen wit / en
de Menschen gelijk als jonge Kieken sterben.

Daar hy
agterhaald,

Wy voeren de Rivier Guanfa op / negen dagen
lang / in welke tijd twee Portugeezsche Soldaten
stierben door de ongemeene groote hitte / die tot het
herte toe door drong. Drie dagen tot Masangano
geweest sijnde / sond Don Francisco de Mendosa
Portado de Gouverneur van de Stad Congo, die
van Salvador Corea de Sasa, sijn bysondere vrien-
de een brief ontfangen had / om my te vervolgen. De-
se my in handen hebbende / bracht my te Land door
het Land van den Koning van Congo, en wy qua-
men na ses dagen reysens by een plaats genaamd
S. Franciscus (daar de Gouverneur was) / niet ver-
re van het Rijk van Manicongo. De Gouverneur

en weder na
Angola,

my siende / sprek my met beleefde woorden aan / en
vraagde / wat my bewogen had soo van selfs na
Masangano te gaan? waar op ik hem verjaalde /
dat ik Salvador Corca de Sasa lang gediend / en beele
gebaven in den dienst van hem en sijn Soon wyl ge-
staan / en noopt eenige vergelding daar voor van
hen genoten had / en dat daarom voorgenomen had
lieber mijn leven in des Konings dienst te wagen /
als langer des Gouverneurs Slaaf te blijven. De

en van daar,
wel met
yfer besla-
gen

Gouverneur gaf order / my na Angola te brengen /
en liet twee wete Bouten om mijne beenen slaan /
op dat ik niet soude konnen weg loopen. Veecthien
dagen daar na wierd ik in een Carveel van Franciscus
Lewes te rug gesonden / en quam in twee maanden
weder op de Rivier Janero, en wierd met mijn Bou-
ten aan de voeten by den Gouverneur gebragt / die
my siende / begon te lacchen / en schimpende welke-
kom wyl Engelland heetede. Een tijd lang dus met

gade Rivier
Janero ge-
fonden,
wierd.

my

my geboert hebbende / bebal hy de Bouten van mijne voeten af te doen / kleedde my / en deed my wel onthalen.

Na dat ik nu ontrent twee Maanden by hem geweest was / quam een kleyn Oorlogsschip aan Ilegrande (het grootte Eyland), daar eenen Abraham Kock Kapitein op was. Deese paste op de Scheepen / die van de Rivier de Plata stonden te komen; welke hy sekerlyk soude genomen hebben / ten ware vyf Maats met sijn Boot hem ontloopen / en dat hy daar lag ontdekt hadden; want seven dagen na sijn vertrek quamen drie Carveelen op deselve Rie. Deese vyf Maats wierden gekregen van een Monik / die van S. Vincent quam / en dus na de Rivier Janero gebragt. Ik stond te dier tijd wel by den Gouverneur / en deed hen soo veel gunst genieten / als in mijn magt was / bysonder aan eken van hen / Robert Heixt gendeemd / dien de andere sepden een Edelman te sijn. Ontrent drie Maanden woonden wy in eene Stad / daar eenen Thomas Cooper, een getrouwd Man/aan de Zee-kant woonde / en sijn Kroopmanschap deed. (Wy waren thans negen Engelsche, en drie Nederlanders). Hier beslooten wy / als de Scheepen van de Rivier de Plata quamen / een derselve uyt de Haven af te loopen. Heixt nu ging dagelijks met my aan het Hups van een Portugees, daar ik seer wel gesien was. In dit Hups quam hy op sekere nacht / en stal een doos / daar 60 Reaalen van agten / en twee of drie stukken Hollands geld in waren. Ik versogt hem het geld weder te regt te brengen / maar Heixt, die een losse Onant was / bejegende my seer qualijk / en ging na den Gouverneur/dien hy ontdekte alles wat wy hadden voorgenomen / en sepde dat wy alle Ketters waren / en hy een goed Catholijk was / en dat ik 's avonds te voren de sleutel van des Konings Magastijn / om'er Musketten en Krupd uyt te halen / gestolen en aan het Hups van Thomas Cooper gebragt had / maar het belieft de God / dat wy werden beschuldigd / eer het gedaan was / want anders souden wy sekerlyk alle daarom hebben moeten hangen.

Hy begunstigd 5 Engelsche Maats.

Die een aanslag op een Portugees Schip maken.

't Welk eenen Heixt, reeds een dief, ontdekt, met alle omstandigheden.

Dog wierd anders bevonden.

hangen. Wy wierden alle by den Gouverneur gebragt / daar wy alles ontkenden. Dog Heixt seide: Mijn Heer, send na het Huys van *Thomas Cooper*, en gy sult daar 20 Musketten en Kruid, dat *Antony* ten eynde, als ik gesegd heb, uyt des Konings Magasijn gestoolen heeft, vinden. Indien sijn Agtbaarheyd het soo niet bevind, seg dan dat ik een leugenaar en quaadspreker ben. Hier op wierden wy alle op order van den Gouverneur in het Gevangenhuis gebragt / die aanstonds met Heixt na *Thomas Coopers* Huys ging / daar hy nog het een nog het ander vond. Hy ging na het Magasijn / en sag daar alles onaangeroerd / en op sijn plaats. Dit maakte hem toornig op Heixt, dien hy dus op onwaarheyd bevonden had / en deed hem seggen / dat hy nooyt sulken snooden en boosaardigen slag van Menschen gesien had, als ons die elkander sogten te verderven. Maar 't liep niet lang aan / of Heixt wierd om sijn quaad gedrag van den Gouverneur na Angola versonden / waar van daan *Don Francisco* hem na *Mafangano* sond / daar hy in een elendigen staat stierf. Ontrent die selve tijd wierd *Andries Tower* beschuldigd / vleesch op een vrydag gegeten te hebben / en daar over gevangen geset / dog wierd ontslagen / mits dat hy honderd Reaalen van agten betaalde. Na dat hy een Maand op vyve voeten gesteld was / nam hy de vlugt na *Fernambuco*. De Gouverneur hier van verstendigd / sond twee kleyne Carveelen, om hem te agterhalen en te rug te brengen. Op een derselve was desselfs Soon *Gonsalo Corea de Sasa*, des Opper-priesters (Bisschops) Neef / en veele jonge Edellieden. Deese in Zee / en niet verre van het Schip / daar *Andries Tower* op was / gekomen sijnde / ontstond'er schielijk een groote storm / soo dat het kleyne Carveel, daar des Gouverneurs Soon op was / de Zee niet konde houden / maar tegen het Land moest aansetten / alwaar drie van hen / en onder die des Bisschops Neef / bleven / en alle in perijkel van te verdinken geraakten / dog door agterhaald, hulp van *Martinus de Sasa*, die met honderd Slaven daar ontrent *Brasilien-hout* vooz een Schip van sijn

Heixt word na Angola gefonden.

And. Tower had op een vrydag vleesch gegeten.

Word daar over geboeyd.

En gevlugt sijnde,

agterhaald,

sijn Vader gereed maakte / behouden wierden. Ondertusschen settede het de andere Carveel door na Fernambuco, en bragt Tower te rug na de Rivier Janero, daar hy gebangen geset wierd / en soude en na Masangano gesonden. gehangen sijn / ten ware de geheele Stad om sijn leven gebeden had / soo dat hy na Masangano versonden wierd / daar hy stierf.

In 't Jaar 1598 quamen hier twee Hollandse Scheepen / daar Jasper Ferdinand een Hollander Kapitein op was / en hun Drij-brief uyt Portugaal getoond hebbende / bragten met believen van den Gouverneur alle hunne Goederen aan Land / hogten en verkogten drie Maanden lang / en versamelden veel geld. Als nu die Kapitein op sijn vertrek stond / sepden de Koninglijke Bediende / dat de Brief niet goed was / en wilden sijne Scheepen vast houden / maar de Gouverneur sepd: die men wilde aanhouden, Waarom hebt gy daar te voren niet op gelet, als ik hen op uw woord, seggende, dat sijn Vry-brief goed was, heb laten binnen komen? Gy moogd seggen wat gy wild, nadien hy met mijn verlosen op mijn woord is ingekomen, sal hy, sonder daar over gehoord te worden, ook weder vertrekken. Dus vertrok hy na Angola.

Niet lang daar na quam de Gouverneur Generaal van de geheele Brasilsche Kust / Don Francisco de Sasa, op de Rivier van Janero met twee Hulken. Deese hoorende / dat Jasper Ferdinand na Angola was / sond een Carveel derwaarts / met order om desselfs Scheepen ten dienste van den Koning aan te houden. Hy dat merkende / ging aanstonds aan boord / en in spijt van de Portugeezen onder zepl. In het selve jaar quam Francisco de Mondunsa de Veconfales, om in plaats van mijn Meester Gouverneur te sijn / boor het Land / en met een Hulk aan de mond van de Haven / op deselve tijd / als de Gouverneur Salvador Corea de Sasa een nieuw-gemaakte Supker-moolen ging bestien. De Hulk in de mond van de Haven komende / loste sijn Beschut. De Gouverneur de reden van dat schieten Salv. Corea de Sasa gaat niet wetende / liet aanstonds een groote Canoe beerdig

daar na vernemen. dig maken / om na buyten te varen / en beschijnd van het schieten hebbende bekomen / weder na de Stad te keeren. Wy waren geen half ure in Zee geweest / of daar quam een groot onwedder op / waar door onse Canoe omsloeg. Hier soude de Gouverneur vergaan sijn / ten ware God voor al / en ik hem geholpen had / want alle sijne Slaven s'wommen na het Land / maar ik en Domingo Gomes een Mulate (Mestize) Slaaf / vatteden hem in Zee tusschen ons beyden op / en bragten hem by de Canoe, daar hy sig aan vast hield / tot dat wy hem nader aan het Land bragten; maar daar brak de Zee / gelijk als met Bergen / en het was geschapen / dat wy hier alle souden moeten sterben / alsoo de Zee ons tegen de Sand-bergen stond te werpen / en weder Zeevaard in te drijven. Als ik eyndeljk te Land gekomen was / sag ik in Zee mijn Meester met een groote Baar aankomen / en soo dra deselve brak / paste ik en mijn goede Vriend Domingo Gomes op hem / en sleepten hem uyt de Zee na het Land / dog dagten / dat hy het soude bestorven hebben / alsoo hy niet een woord konde spreken. Wy dat siende / vatteden hem op / en namen hem met de beenen om hoog tusschen ons beyden / waar door hy veel water quijt raakte / en alsoo hersteld wierd / hem wel bestende / seyde ik : De Zee maakt geen onderscheyd tusschen een Gouverneur en andere Menschen. Des anderen daags ging de Gouverneur binnen / daar hy sijn Opvolger vond; over wtens komst ik niet wepnig verblyd was / alsoo ik nu hoopte de tijd / daar ik soo lang na verlangd had / gekomen te sijn / om binnen korten na mijn Vaderland te konnen keeren.

In 't self de jaar quamen vier Hollandse Schepen / die haar Anker in de mond van de Haven lieten vallen / waar op de geheele Stad in 't Geweer quam. Mijn Meester was te dier tijd in sijn Supper-moolen / en ik paste in de Stad op sijn Vrouw. Deese nu siende / dat de Portugeezen met hun Geweer heen en weder liepen / gebood my met een Musket na een der Forten te gaan / gelijk ik deed.

Daar

Spreekt met den nieuwen Gouverneur,

Daar gekomen sijnde / besag de nieuwe Gouverneur de Manschap / die in het Fort was / en gaf order Krupd en Loot te brengen. Na dat ik met dien nieuwen Gouverneur (die genoeg in my nam / om dat ik met mijn Geweer wel wist om te gaan / en hy de Engelsche als goede Soldaten preeg) gesproken had / waarschouwde sekeren Johan de Selvea hem / dat hy nauw na my sien moest / of ik soude na de Hollanders overloopen / alsoo ik wel snooder als dat gedaan had / en geen swarighepd / seyde hy / soude maken / op een stuk houtz by nacht na een der Scheepen te swimmen; en vertelde met eenen / wat ik al / by mijn Meester den Gouverneur / uytgeboerd had. De nieuwe Gouverneur dat hoorende / quam my by de hand vatten / en leyde me soo na het Gevangenhuys / daar ik seventwintig dagen in bleef leggen / en niet eerder uyt gestaakt wierd / voor dat de Hollandsche Scheepen van de mond der Haven vertrokken / en na het groote Eyland geweken waren.

dog word van een Portugees lelijk bedrogen.

Hy legd 27 dagen gevangen.

Een Schip van Amsterdam,

krijgd vrijheyd van handel,

Na dat de Gouverneur Generaal ruim twee Maanden tot S. Vincent geweest was / quam'er een groote Hullk van Amsterdam, genoemd de gulde Weereld, daar Laurens Bitter Kapitaïn op was. De Hullk was aan het Eyland S. Thomas, en een ander / de Prins genoemd / en vervolgens in de Straat van Magellanes geweest / daar veel van haar volk gestorven was. Maar door tegenwind waren sy genoodsaakt geweest weder na de Brasilsche Kust te keeren. Deese tot S. Vincent gekomen sijnde / liet met sijn Boot aan den Gouverneur wecten / dat sy kooplieden waren / en vrijheyd konnen de verkrijgen / daar koophandel wilden drijven. De Gouverneur Generaal versekerde hem onder sijn hand en Segel / dat hen geen leed geschieden soude / en dat sy des Konings tol betaald hebbende / souden mogen vertrekken dan en werwaards het hen soude gelieven. Hier op quam de Kapitaïn met sijn Hullk in de Haven / en gaf order sijne koopmanschappen aan Land te brengen. Gemelde Gouverneur quam dagelijks by den Kapitaïn aan Boord / om hem te

befoeken / daar hy hem dan beloofde groote vziend-
fchap te fullen toonen.

dog word
verraderlijk
afgelopen.

Als nu al de kroopmanschap was te Land ge-
bragt / en de meeste Hollanders ook aan Land wa-
ren / voeren een heel deel Portugeezen na de Hulk,
fingende / en op de Giterne fpeelende. De Vlamin-
gen (Hollanders) hen op foodanigen wijs fiende
komen / dagten geen quaad / dies de Portugeezen
op het Schip met hen fprongen en dzonken. Maar
epudelijk als 'er de Vlamingen minst op dagten / trok-
ken de Portugeezen hunne Deegens / ftaken 'er twee
dood / en maakten fig meester van de Hulk ten dien-
fte des Konings.

De Gou-
verneur
Generaal
fockt
Goud-
mijnen.

In 't begin van 't jaar 1599 quamen vooz de
Stad Bacia negen Hulken / dog die konden niets
uytvoeren. Vier maanden / na dat de Gouverneur
Generaal tot S. Vincent geweest was / had mijn
Meester daar pets te doen. Als ik dan met hem
daar quam / was de Gouverneur Generaal vyftig
mijlen Landwaard in getrokken / na een Plaats /
daar hem berigt was / dat veele Goudmijnen wa-
ren / maar daar komende / vond'er niet dat den
arbejd betalen soude konnen. Derhalven foud hy
verder Landwaard in na een Plaats Etapusik ge-
noemd. Ik / als kernus hebbende van de Plaats /
kreeg order van den Gouverneur Generaal / om
derwaarts te gaan. Wy daar komende / vonden'er
ongemeen goede Mijnen / en bragten hem wat van
de aarde / en berschejde klepne stukjens Goud me-
de / die wy ter Plaatsen / daar het water de aard
had weg gefpoeld / vonden. De Gouverneur Gene-
raal was 'er in sijn schik mee / gaf 'er ons meer vooz
als het waardig was / en foud het na den Koning /
met verfoek / om te laten onderzoeken / of men daar
in werken soude / of niet. Hy foud ook mede veer-
tig duysend ponden waarde aan zilvere Platen / die
hy uyt de Mijn van S. Paul, twaalf mijlen van S.
Vincent, had laten kilaar maken. Terwijl ik tot
Etapusik was / vertrokt mijn Meester weder na
huys / dies ik drie maanden / tot dat'er Scheepen
na de Rivier Janero hoeren / vooz Soldaat diende.
Ik

Knivet
vind'er
goede tot
Etapusik.

Silver na
Portugal
gefonden.

Knivet
diend voor
Soldaat.

Ik wierd van den Gouverneur Generaal booz mijn moeyte seer wel betaald / en weder na mijn ouden Meester gesonden. Na die tijd wierd ik van mijn Meester na een Plaats / de Orgelen genoemd / gesonden. Het is een Berg / die men van de Rivier Janero sien kan / daar wy een klepne Goudmijn / en beele goede Gestrentens vonden.

En naderhand na een Goudmijn vonden.

Op die tijd quam'er een Hulk uyt Spaanjen, die een Bisschop en een Spaansch Gouverneur overbragt / die met een klepner Waartuyg na de Rivier de Plata, en van daar na Somma stonden te gaan.

Een Schip uyt Spaanjen.

Niet lang na dat dit Schip op de Rivier gekomen was / deed sig in die Landstreek een siekte op / sijnde gelijk als Maselen / maar in der daad soo arg als de Pest / want op de Rivier Janero stierben in de tijd van drie maanden meer als drie duysend Indianen en Portugeezen. Als ik nu op die tijd van de Supker-molen in de nacht met een Bark / om Brasilienhout booz de Hulk in te scheepen / af en aan voer /

Een misselijke Siekte, die veel Menschen weg nam.

swol mijn een been soodanig booz de luyt / dat ik het niet beweegen konde / want het is gemeen / en booz pemand / die heet is / in dit Land wy gebaarlijk / 's nagts in de luyt te gaan ; want alsoo het een heet Land is / dringd de luyt sterk door / en ontield schielijk 't een of 't ander Lid van 's menschen Ligchaam. Het duurde wel een maand / dat ik veel ongemak aan mijn been had.

Knivets been twelt.

In 't jaar 1601, den 14 Augusti ging de Gouverneur van Jenero Salvador Corea de Sasa met sijn Vrouw Donna de Soso in de laatstgemelde Hulk t'scheep / om na Fernambuco te varen. Wy zeplden Oostwaards aan. Den 15 hielden wy het nog al Zeelwaard in na het Oosten. Den 16 dito setteden wy het na het Noord-oosten / en kregen ontrent thien uprende Caap in 't gesigt. Den 17. 18. 19 hielden wy met een Noord-westen Wind het gedurig Oostelijk aan / om dat wy booz de Sanden en Klippen van Abrollos, tusschen de Caap en Spirito Santo leggende / vreesden. Den 20 hadden wy een Zuidenwind / en zeplden Noord-oost aan / tot den 25 dito, wanneer de Wind Noordelijk liep / en wy

Hy vertreke met sijn Meester na Fernambuco.

Hun koers ;

Sy mijden de Abrollos.

Oostwaards verder in Zee voeren / welke koers wy tot den laatsten dag van de Maand hielden. Den 1 van de volgende Maand zeyden wy met een Zuid-weste Wind langs de Kust Noord-oost aan tot den 7 dito toe. Den 8 peylde de Schipper en Stuurman de hoogte van de Son / en bevonden ons op thien en een halve Graad aan de Zuidzijde der Linte te sijn. Terwijl deese t'samen van de Keyss spraken / quam een Matroos seggen / dat hy twee of drie Visjens opgehaald had / waar op een Spaanjaard Gaspar Conquero, die op deese Kust wat bedreven was / tot den Schipper seyde: Sie toe / want ik hrees / dat gy nader by Land sijt / als gy denkt / alsoo gy niet weet / hoe de stroom u Westelijk aan na het Land set. De Vlamingen seyden / hy soude sig met het sijne moepen / en dat sy buyten hem wel souden weeten wat hen te doen stond. De Stuurman seyde / dat sy nog ruym veertig mijlen van het Land waren / en nam de koers Noordelijk aan. Den 9 dito ter middernagt wierden wy Land gewaar / dies de Stuurman aanstonds sijn Dieploot uytwierp / en maar agt badem water vindende / de Matroosen beval de Zeylen te wenden / 't welk geschiedde / de wind Noord-oost sijnde / maar alsoo wy dicht onder het Land waren / konden wy niet in Zee komen / want wy sagen aan Stuur-en Bakboord van ons Klippen / en eer wy onse Ankers konden klaar maken / hadden wy de Klippen in wy soo naby ons / dat wy geen ander middel sagen / als tegen de selve aan te lopen / daar wy alle souden vergaan sijn / ten ware het God beliefd had ons te redden; want wy lagen reeds met onse Dooz-steven wel een half wy lang op een der Klippen / en maakten al gereedschap om onse Masten te knippen en verschepde Kisten en Stoffers over boord te werpen / alsoo het onmogelijk geagt wierd pets te kunnen behouden / maar 't beliefd de God als wy'er minst om dagten / dat een groote Zee boven de Klijp brak / en ons tusschen de Klippen en Riffen op agt badem water settede / waar dooz wy dan met de hulp van God uyt dat gebaar ontquamen.

Vervallen
onverwagt
na het
Land.

En tusschen de
Klippen,

daar sy vast
raken,

en door de
Zee weder
afquamen.

Daags

Daags daar aan sagen wy langs het strand eenige Canibalen, waar op de Gouverneur order gaf myn aan Land te setten / om met die Wilde te spreken / en van hen te vernemen op wat stust wy thans waren / en of wy over Land na Fernambuco konden komen. De Kapitein deed een Mamuluk, (Mestize) Antonio Fernandes genoemd / neffens myn aan Land gaan / maar deese by het Land komende / derfde / uyt vrees vooz deese wilde Canibalen, niet aan Land treden. Ik ging derhalven alleen / en hen na de wijze van dat Land gegroet hebbende / vraagde ik / hoe die Plaats genoemd wierd. Sy sepden / datse wierd genoemd Cororeyespe, dat is / de Rivier der Vorsschen, en dat wy niet verre van de Rivier van S. Franciscus waren / en wat verder na het Noorden de Rivier / S. Michiel genoemd was.

Sy sepden Slaven te sijn der Portugeezen tot Fernambuco, en Dee na Bahia de Todos Sanctos gebragt hadden / waar van daan sy weder na huys keerden. Een deeser Slaven ging met myn na boord / daar hy met den Gouverneur sprak / en hem veel vertelde. Op den volgenden dag versogt des Gouverneurs Vrouw haar Man / het Schip te verlaten / en over land te gaan / 't welk hy op haar verzoek toestond / en in gevolg van dien alle sijne kostelijkheden liet aan Land brengen. Dus scheidde wy van ons Schip af. De Gouverneur gaf den Schipper order / om / indien hy konde / na Fernambuco, of anders na de Bahia, en van daar / soo'er andere Scheepen vertrokken / na Portugaal te varen. In de Hulk waren negen Vaten met Silber / vooz Diego de Guadro door den Gouverneur Generaal Don Francisco de Sasa ingescheept / die toe Fernambuco mijn Meester Salvador Corea de Sasa te besorgen overgegeven wierden. De Plaats / daar wy onder Land dreven / was nog veertig mijlen van Fernambuco. Op die Reys van de Rivier der Vorsschen, of van de Klippen genaamd Bayhas Deamrobrio, moest ik en Domingo Gomes twaalf mijlen verr' een goude Doos vooz mijn Heer en Vrouw dragen: want van der Vorsschen Rivier tot

Knivet
spreekt met
Canibalen,

die hem
feer be-
scheyden-
lijk berig-
ten van al-
les.

Sy vervol-
gen hun
reys over
Land.

En laten
het Schip
voort va-
ren.

9 Vaten
met Silver
daar in.

Knivet
moet een
goude
Doos dra-
gen.

De Rivier
S. Michiel.

Gaan we-
der
t'scheep ,

en krijgen
een Storm ,

waar door
op een Klip
geraakten.

Reyfen we-
der re
Land.

Fraaye Ri-
vieren.

Knivet
word voor
uyt gefon-
den.

Wat Plaat-
sen en Ri-
vieren, en
hoe hy die
passeerde.

aan Upavasou waaren reedſ dze mijlen (dit is een sonderling bequame Plaats / om water in te nemen). Van Upavasou tot aan een andere Rivier / Casvays, tot aan de Rivier / die S. Michiel genoemd word / waren nog vier mijlen. Hier rusteden wy drie dagen / en honden daar een seer rijken Mameluk, Johan de Recho. Aldaar huurde de Generaal een klepne Diffschers Boot / om'er mede na Fernambuco te varen. Maar op dien selven dag als wy met dit klepne Vaartuyg van gemelde Rivier waren onder zepl gegaan / stond'er een groote Storm uyt het Noord-oosten op / soo dat wy ons best deden / om met groot perijkel van ons leven weder in de Rivier te komen / maar wy wierden door de sterke wind gedreven op een Klip / die niet verre van het Strand ten Zuid-westen van de mond der Rivier lag / daar aanstonds alle / die swimmen konden / in Zee sprongen / en aan Land swommen / 't welk onse Boot soo veel verlichtede / datse weder blot raakte. Hier op seyde de Gouverneur en sijn Vrouw / de reys te Land te willen voortsetten / gelijk wy dan deden / en 's anderen daags by een andere groote Rivier / Uno genoemd / drie mijlen van die van S. Michiel, quamen / (deese was soo rym / dat een redelijk Schip daar op / om water in te nemen / komen konde). Hier van daan quamen wy by een Rivier Jaquareasik, waar van daan de Gouverneur wy en Antonio Fernandes vooz uyt na een klepne Dorp of Buurt sond / om 't een en 't ander tegen sijn komst te bezorgen. Wy hadden in ons Geselschap een Portugeezsch, Rafael Peyera, die met geweld wilde mede gaan / en hoewel wy hem seyden / verschepde groote Rivieren te moeten passeren / en het vooz hem raadsamer soude sijn by den Gouverneur en sijn Vrouw te blijven / liet hy sig niet geseggen. Wy gingen dan onder ons dzen op weg / en quamen daags daar aan by een seer schoone Rivier / S. Antonio genoemd / daar wy met een blot van Ried over boeten. Verbolgens quamen wy by een Plaats / by de Indianen Amecuva Prisemes genoemd / een Plaats / daar de Franschen gemeenlijk aanlopen.

Hier

Hier van daan quamen wy ober een steenige grond by een schoone Rivier Camaryjuva, en voeren op een Mongada, een gereedschap van drie posten t'samen gehegt / een stuk wegg's de Rivier op / daar wy 's anderen daags morgens aan Land stappende / een schoon Veld vonden / heel veel Dee / en een Supker-molen sagen / daar men doende was met Ried te stooten. Deese Molen quam een Hoogduyter toe / dien wy des Gouverneurs brief overleeverde. Deese gaf / soo dya hy den brief gelesen had / aanstonds last twee Ossen te slagten / en thien Mudden Cassavie-meel / met veele Hoenders en Valkhonen tegen de komst van mijn Meester gereed te maken. Ondertusschen wierden wy beyde een geheele week / die wy daar waren / seer wel onthaald. Hier van daan vertrokken wy na Porto de Calva, drie mijlen van Arcscove, sijnde een treffelijke en booz alle weder / het geheele jaar door / bequame Haven / daar ontrent jaarlijks ten minsten twee duysend Kisten met Supker gevuld worden. Hier vonden wy Emanuel Masquerennas, by hem hebbende twee honderd Paarden / en twee dagen hebbende uytgerust quamen wy tot Fernambuco.

Groote beleeftheyd van een Hoogduyter.

Porto de Calva leverd veel Suyker.

Hy komt tot Fernambuco.

Twintig dagen hier geweest sijnde / liet Jelisiano Cuello aan Emanuel Masquerennas weeten / dat hy in Rio Grande van de Putewarrers belegerd was / en ten ware hy spoedig geholpen wierd / die Stad booz den Koning / en humer aller leven stond te verliezen. Masquerennas resolbeerde selfs die Stad te gaan ontfetten / en liet Fernambuco in handen van mijn Meester Salvador Corea de Sasa. Dus trokken wy met vier honderd Portugeezen, en drie duysend Indianen op van Fernambuco, en quamen na een togt van seben dagen by Rio Grande, dog hadden tusschen beyden met verscheydene Canibalen een wakkerere schermutseling. Ontrent de Stad gekomen sijnde / deed Masquerennas een breede aanspraak aan de Portugeezen en Indianen, om hem tegen deese Ongeloovige, welker Leger ten minsten veertig duysend Man sterk was / een moed in te spreken / en wilde / dat wy alle aan hunne Geestelijke Vaders

Purewarers belegeren Rio grande.

Portugeezen gaan de Plaats ontfetten ;

Worden aange-moedigd.

Hoe het
ontset
wierd uyt-
gevoerd.

De over-
wonnene
maken
vreedde.

Onderwer-
pen sig den
Portugee-
zen, en
worden ge-
doopt.

De Stad
word ver-
sterkt.

Gesteen-
rens hier
gevonden.

Knivet
wint hier
wel 500
kroonen.

biegten en het Sacrament van hen ontfangen sou-
den / alsoo hy daags daar aan sijne byanden meen-
de aan te tasten / 't welk ook wakker wierd uytge-
voerd / want die Canibalen hadden daags te voren
in een schermutseling twee honderd Man gebangen
gekregen. Weele der selven hadden sy gedood om te
eeten / en terwyl sy met deselve te eeten en te drin-
ken / sonder op onse komst verdagt te sijn / besig
waren / vielen wy op hen aan / en die van de Stad /
sulks merkende / vielen uyt / soo dat sy schielijk van
allen zijden overvallen wierden / en genoodsaakt om
de belegering op te breeken / met verlies van 3000
gebangene / en 5000 doode. De Koning deeser Cani-
balen Piraiuwath, dat is / de Vin van een Visch ge-
noemd / hem door sulken kleppen getal Menschen /
als wy / (in vergelijking van de groote meeningte
van sijn volk) waren / overwonnen siende / sond
eenige van de sijne na Emanuel Masquerennas, om
met hem over vreedde te handelen / waar toe hy booz-
sloeg / dat soo hy alle sijne gebangene ontslaan / en
hem neffens sijn geheele Natie als vyse Luyden wil-
de laten leven / hy en alle de sijne sig onder sijn ge-
hoozsaamheid begeben / en sig laten doopen wilden.
Deese aanbieding wierd van Masquerennas aange-
nomen / en dus wierd een der grootste Provincien
in het Noorder gedeelte van Brasilien den Koning
van Spaanjen onderwoopen. Soo dra dit verrigt
was / bouwde onse Kapitein Generaal aanstonds
digt by de Stad aan de Rivier-kant twee sterke
Forten / en ontbood van Fernambuco veertig yfere
Stukken / daar van hy op elk Fort twintig liet
brengen. Verscheyde Soldaten kreegen by deese
Togt seer kostelijke Gesteenten / en vonden in eeni-
ge onnossele Dorpiens / aan de Zee-kant leggende /
verscheyde Diamanten, Rubijnen, en seer veel blau-
we Saphyren. Wy vonden hier ook veel Amber-
grijs, 't welk van de Indianen Pirapoun Arepoty ge-
noemd word / en het geluk dieude my eenigsins op
deese Togt / want ik'er meer dan 500 Kroonen by
overtoon.

Als ik nu weder tot Fernambuco quam / vond ik
my

in mijn Meester Salvador Corea de Sasa, gered om na Portugal te varen met het selve Schip / dat hem van de Rivier Janero gebragt / en op een plaats Ous Busshos de Don Rodrigo, daar wy alle dagten te vergaan / aan Land geset had; 't welk sedert van de Bahia daar gekomen was. Op deselve tijd vond ik daar twee Engelsche, den eenen een Edelman / diens naam Thomar Turner was / en de andere was Musgrave, Stuurman op een Fluvt van Nieuwton, Hoopman tot Londen. Turner ging op mijn raad na de Rivier de Janero, en van daar na Angola, daar hy met sijn Hoopmanschap groote winst deed. Daar voor hy my naderhand in Engelland bedankte. Maar om mijn eygen reys te verborderen.

Salvador Corea de Sasa, de Heer Gouverneur van Janero, Opperhoofd van Spirito Santo, Porto Siguero, Santos en S. Vincent, nam de reys na huys aan / met vyfthien Hulken van Hamburg; seven Fluvten van Einbden en Hamburg, en ten minsten twintig Karveelen, alle geladen met Suiker. De Gouverneur was Admiraal op een oud Schip / Maria van Hamburg, 700 Tonnen groot / toekomende eenen Hans Burgo. De nieuwe Maria, een Schip van 500 Tonnen / was Vice-Admiraal, en quam eenen Adriaan Cornelisz. toe. De Schout hy nagt was insgelijks 500 Tonnen groot / en quam eenen Conrado toe. By ons was ook een groot Schip / de S. Joris, 't welk eenen Hans Dijke toebehoorde / en meer andere. Met deese Vloot vertrokken wy op den 15 Augusti van Fernambuco, en quamen in de tijd van twee maanden tot Lissebon, daar ik nog negen maanden in het huys van den Gouverneur bleef / dog naderhand siek wierd / en verterde al wat ik uyt Brasilien had mede gebragt. Dus was ik in een ellendigen staat / en soude nog arger geweest sijn / ten ware ik door de milddadigheyd van een Engelsche Zuffrouw / die ik daar in een Klooster bond / en thans aangenomen wierd / geholpen was; want door de hulp van God en haar / wierd ik van een ellendige dood / die ik te verwagten had / bebyjd. Ik wierd dan / terwyl ik in mijn Meester

Salv. Cor.
de Sasa ver-
trekt na
huys.

Beschrij-
ving van
de Vloot,
daar hy
mee ver-
trok.

Komen in
2 maanden
tot Lisse-
bon.

Daar Kni-
vet siek
wierd,

een slegt
Leeger had,

en flegt
onthaald
wierd.

Word door
Turner en
een Juffr.
met geld
voorlien.

Hy word in
't Gasthuys
gebragt,

en hersteld.

Word aan
de Tol-
kamer voor
Tolk ge-
bruykt,

daar hy
wel van
konde le-
ven.

sters Huys was / heel siek / en wierd gelegd in een Agterhuys / daar ik niet als een stuk van een oude mat tot mijn Bed had. Dus lag ik ses weken soo ellendig als het konde wesen. De siekte quam my aan met een heete Koozts / ondertusschen quam in die tijd (alsoo Domingo Gomes overleden was) niemand by my / als een arme Slaaf van mijn Meester / die uyt een genegentheyd my somtijds wat eeten en water bragt; maar 't gebeurde wel / dat ik twee dagen sonder eeten en driuken moest blijven leggen. Dus ses weken gelegen hebbende / quam Turner en Musgrave met eenige Hollanders my aanspreken / en maakten met hen allen twaalf Schellingen voor my uyt. Ik had reeds soo veel milde giften van gemelde godvuytige Juffrouw Foster ontfangen / dat ik liever had willen sterben / als dat sy soude weten / dat ik gebrek had; maar Thomas Musgrave van Ratcliffe, die wel wist hoe veel gunst sy my bewesen had / bewoog my aan haar te schryven / 't welk ik / hoewel met weersin / deed. Soo dya sy mynen Brief gelesen had / kreeg ik van haar rent wegen vijftig Kroonen / en sy quam my dagelijks bezoeken. Egter nam mijn siekte soodanig toe / dat elck die my sag / oordeelde / dat ik sonder hulp van een Doctor niet konde hersteld worden. Dies wierd ik door voorszpraak van de Juffrouw / onder voorgeben / dat ik van haar maagschay was / na des Konings Gasthuys gebragt / daar ik in den tijd van twee maanden een-en-twintig maal gelaten / en nu hersteld sijnde / en niet meer te vresen hebbende / met beleeftheyd uyt het Gasthuys gelaten wierd / en thien Schellingen in de hand kreeg.

Uyt het Gasthuys komende / dagt ik 't raadzaamst te sijn / mijn Meesters Huys te verlaten / en elders levens-middelen te soeken. Met dat opset ging ik na des Konings Tolhuys / daar ik onder allerley Landaard van Menschen eenige Schotten vond / die pemaand sogten / die met hen konde spreken. Ik dat hoorende / bood mynen dienst aan / en kreeg soo veel aan mijn hand / als ik selfs wilde / die my voor het vertolken by wel betaalden.

Der-

Werschejde Hollandsche Kooptuyden versogten my
 booz hen weder na Brasiliën en de Indien te gaan /
 maar ik seyde eerst na Engelland te willen trekken /
 alsoo ik my de hoop maakte / om daar eerlijk de kost
 te sullen winnen ; maar helaas ! Ik heb bevonden /
 dat mijn hoop my ontschoot.

Om dan weder na Engelland te komen / bleef ik
 nog eenigen tijd daar / dog hier begon het geluk / ge-
 lijk doorgaans / my weder tegen te loopen ; want
 terwijl ik hier fatsoenlijk van de vreedende Kooptuy-
 den / die geen Spaansch spreken konden / leven kon-

de / quam op sekeren dag in des Konings Colhuys Sijn Mees-
 ter laat
 hem ont-
 bieden.
 pemand my aanseggen / dat mijn Meester Salvador
 Corea de Sasa my gebood weder by hem te ko-

men / of dat hy my / 't sy ik wilde of niet / soude
 doen halen. Maar om kort te sijn / ik sloeg dat in Hy wey-
 gerd te ko-
 men.
 de wind / en bleef by die / daar ik by was. Dog siet /
 nu quamen mijne oude Vrienden / de gevangenis en

ramp / my weder bezoeken / en ik sag soo weynig kans
 om t'huys te komen als oopt / want Salvador , mijn
 oude Meester / siende dat ik onwillig was by hem te
 komen / maakte den Onder-Koning Christoffel de
 Monco tegen my op / dien hy vertoonde / dat ik De Vice-
 Roy laat
 hem in een
 donker gat
 werpen.
 weder in mijn Land komende veel quaad soude kon-
 nen doen. Anstonds wierd ik daar op / over straat

gaande / niet anders als of ik een openbare en be-
 kende Misdadige was / gebat / na het Gevangen-
 huys gebragt / en daar in een gat geworpen / daar
 ik (God is mijn getuyge) dize dagen sonder eeten
 en drinken lag / en geen licht van den dag konde sien.

Opndeljk wierd ik een weynig licht gewaar / en klom /
 mismoedig en byna sunneloos / tegen de muur daar
 na toe op / en rukte / daar by komende / een stuk Daar hem
 niemand
 konde te-
 hulp ko-
 men. c. f. v.
 van een plank / die booz een yfere Tralie geslagen
 was / van boven neder. Hier maakte ik sulken

deerlijken geschreeuw / dat meenigte van Menschen /
 uyt deernis met my / booz het venster quamen / en
 my beklaagden / dog niemand konde my helpen.
 Ec. Ec. Ec.

Sijn redding uyt de Gevangenis , en het komen in
 sijn Vaderland word niet gemeld.

E Y N D E.

R E G I S T E R

Van d'aanmerklijkste Saken, in dese Reys- beschrijving verhandeld.

A.

Bousfanga, een Over-
ste der Tamoyers,
honderd en twin-
tig jaren oud, ech-
ter noch wakker

en lustig. 57

— Zijne desperate kloekmoedigheid tegens de Portugeezen. *ibid.*

— Word doodlijk gewond; en begeerd daar op gedoopt te worden. *ibid.*

Abousfanga retam, een seer grooten Berg, 56

Abrolhos; seer gevaarlijke Droogten, waar op de Scheepen moeten te grond gaan, 67

Amazoonen, en 't Land der Amazoonen, van de Wilde genoemd Mandiscuslyanas, is een seer wel bevolkt Gewest, 53

B.

Bergen in Brazil. *Paranapeacane*, een Berg, soo hoog, datmen drie dagen tot 't opklimmen, en drie dagen in 't afklimmen van nooden heeft, 36

— Dien Naam beteekend 't Gesigt van de Zee.

Berg Panaze Wawe apacene, van een sonderlinge hoogte. *Sie op Penaze, &c.*

Berg Etaowbo. Sie op Etaowbo.

— *Etapuca. Sie op Etapuca.*

— Berg, seer wonderlijk glinsterende, en een Rivier onder den selven heenen loopende, 48

— Stoute onderneming, om

op deese Rivier door den Berg te varen; en wat daar ontrent voorviel, 49

— Berg Tamiwa, soo veel als Goudberg, 52

C.

C*anibalen*, op een seldsame wijs als Vogelen toegesteld, 33

— Een andere soort van Canibalen, of-Menschen-eeters, genoemd Tamoyers, 34

— Noch een andere soort, genoemd Pories. 37

— Wederom een ander slag, gesegt Putewarers, 71

— Deese belegeren de Portugeezen in Rio Grande. *Sie op Rio Grande.*

— *Verscheydene andere soorten van Canibalen vindmen hier en gintsch in deese Reysbeschrijving.*

Carios, een Natie der Wilden, 54

— *Van deselve werd dikmaal in dit Werkje gesproken.*

Chirurgijn, geneest de Menschen van hare Gebreken, alleenlijk door 't uyt spreken van eenige woorden, 13

Coropio, een Geest, waar voor de Wilden seer verschrikt sijn. *Sie op Geest.*

D.

D*roogten*, genoemd *Abrolhos*, seer gevaarlijk. *Sie Abrolhos.*

Doorgaande-stilte onder de Linie *Aequinoctial. Sie op Stilte.*

E.

E*Taowbo*, soo veel als Groene Steenberg; een Berg, 41

Eta-

R E G I S T E R.

Etapuca, soo veel als een Berg van Lange Steenen. Men vind hier sware Steenen, meer dan een El lang, en cirkel-rond, 40
 — Ongelooflijke steylte van den selven. Hoemen daar van nabeneden moet komen, 41

G.

G*enero*, een Rivier in Brazil. *Sie op Janeiro.*

Geest, van de Wilde geheeten *Coropio*; voor welken sy seer verschrikt sijn, en waarom, 39

Geest, genoemd *Avafary*, van welke de Wilden souden Be-seeten worden. Seldsaamheden daar ontrent, 39

H.

H*exit*, een Engelschman in Brazil. Sijn ondankbaarheyt tegens sijne Landsgenooten, haar beschuldigende by den Portugeezschen Gouverneur van verraad, 61

— Hoe 't hem gegaan is. 62

Hongerlijding van onsen Reyfiger en sijne Medgesellen, 3. 4

— Sitten malkander in 't hayr, om een weynig spijs. Jonge Honden een lecker Wildbraad, 4

— *Hongerlijding* van *Knivet*, alleen op een woest Eyland sijnde, 17

— Schilden van *Buffels Leer*, een oude drooge *Koe Huyd*, &c. gegeten, 40

— *Padden* en *Slangen* waren groote *Lekkerny*. *ibid.*

I.

I*le*, of *ilha Grande*, anders 't Groote Eyland. 3. 61

— Wat daar op tot vervarfching gevonden word; 3

Ingenios, of *Suyker-molens*, in Brazil, 8

J.

J*aneiro*, een Rivier in Brazil, 5, en op veel andere Plaatsen.

— Ook genoemd *Genero* en *January*. 3. 19. 35. &c.

Jawarapipo, een Eyland, bewoond van seker slag der *Canibalen*, 35

Jawary, een Rivier, ontspringende uyt 't Gebergte *Potosi* in *Peru*, 41

Jequerequere, een Stad tegens over 't Eyland *S. Sebastiaan*, 35

K.

K*ikvorssen*, begeerig gegeten. Hoe gevangen; 42

Knivet, onsen *Reysfiger*, sijn vertrek uyt *Engelland*, tot in de *Magellanische Straat*, 1

— *Stilte* onder de *Linie*, en siekte onder 't volk. 2

— *Koomd* op de *Kust* van *Brazil*, 3

— *Moet* *Honger* lijden, doch bekoemd wat spijs, terwijl andere daarom plukhaarden, 4

— *Is* in gevaar van onder 't *Schips-luyk* te versmooren. 15

— *Word* gesouriert in een *Jesuiten Klooster*, en vind daar een *Kistje* met geld, 6

— 't *Welke* hem afhandig wierd gemaakt, doch bekoemd het wederom, 7. 8

— *Verliest* het door *Storm*, 9

— *Door* groote koude verliest hy sijne *Teeën*, en seldsaamheyt, 11

— *Men* wil hem in *Zee* werpen, 12

— *Werd* door een *Chirurgijn* alleen met woorden genesen, 13

— *In* 't uysterste gevaar door *Storm*, *ibid.*

— *Andermaal* woumen hem in

R E G I S T E R.

- in de Zee smijten , wijlmen hem dood waande te fijn , 14
- Werd met twintig andere Sicken aan Land gefet, daar al d'andere ftierven. Sijnen flegten staat en hongerlijding , 17
- Sijnen fchrik voor een wanfchappen Beest , uyt 't Water koomende. Eet van een doode Walvifch , 18
- Word van de Portugeezen gevangen , en aan eenen Wilden overgeleverd , 19
- Koomd by een Portugeezfch Overfte , 20
- Werd aan Land geworpen , met gevaar van fijn leven. Voor geen Christen gehouden. Aan een Portugeezfch gegeven. Van den Gouverneur aan een Suyker-molen gebruykt , 21
- Sijn uytgeftane ellende. Vlucht na een Wildernis. Gevonden , en weer by den Portugeezfchen Gouverneur , voorts in de Suyker-molen gebragt , 22
- Werd aan Martin de Saa gegeven. Trekt met hem na Jawarepipo. Wonderlijke bejegening , 23
- Sijne verfcheydene Togten , en ontmoetingen op de felve. 25 *en vervolgens.*
- Ontvlied met een Bootje, doch werd aan een woest Eyland , deerlijk tegens een Rots gequetft , aangeworpen ; en is drie dagen fonder eeten , 26
- Afgehaald. Gevangengefet. Ter galg gedoemd ; noch verbeeden , maar ellendig gegeeffeld : hoe daar na gehandeld. Vlied na de Wildernis , met desperate gedagten , 28
- Werd vervolgd. Verbergd fign in een Boom , 29
- Aan fijnen ouden Meefter weer overgeleverd ; 31
- Hoe hy noch van de dood bevrijd wierd. Wil liever onder de Menfchen-eeters , als onder de Portugeezen fijn. Groote Togt over Bergen en Rivieren , 32
- Sijne fonderlinge ontmoetingen. 33 *en vervolgens.*
- Werd al weer ter dood veroordeeld. Heeft de Strop al om den hals. Hoe noch gereddet , 45
- Sijn vertrek met twaalf Portugeezen , die alle van de Wilden wierden dood geflagen , en gegeten , behalven hy , 47 *en vervolgens.*
- Gevaarlijke Reys op een Rivier onder door eengrootten Berg , 49
- Sijnen omgang onder de Wilden , 50 *en vervolgens.*
- Miftrouftige gedagten van Kniver , 52
- Veelerley ontmoetingen. 51 *en vervolgens.*
- Koomd weer in handen van fijnen ouden Portugeezfchen Meefter , 56
- Vlied na Angola , daar hy na vijf maanden varens aankoomd , 59
- Van daar na Massangano. Werd agterhaald , en weer na Janeiro gefonden , 60
- Alweer gevangen gefet , 65
- Neemd dienst voor Soldaat , 66
- Vertrekt na Fernambuco , 67
- Lo

R E G I S T E R.

— Levens-gevaar door 't
 flooten op Klippen , 69
 — Doet goede winst , 72
 — Vertrekt van Fernambu-
 co , en koomd te Lisbona , 73
 — Word siek , en slegt ge-
 tracteert , 74
 — Word in een donker Gat
 geworpen , daar hem niemand
 kon te hulp komen , 75
 Koude , seer groot ontrent de Ma-
 gellanische Straat , 11
 — Onsen Reyfiger verliest
 daardoor de Teeën sijner voe-
 ten ; andere de Neus ; en seld-
 saamheyd daar ontrent , *ibid.*

M.

Mestizen in Indien , welke
 soo genoemd werden , 20
 Mier-Beeren , Beesten , soo ge-
 noemd , en waarom , 41
 — Anders geheeten Tamandros , 48

O.

Oversten , of Kapitaïn der Ta-
 moyers , honderd en twin-
 tig jaren oud , noch seer wak-
 ker en lustig , 57
 — Moedig in een Gevegt re-
 gens de Christenen op een de-
 sperate wijs. Doodlijk gewond.
 Wil gedoopt werden , *ibid.*

P.

Panaze Warwe apacone , een
 grooten Berg , van vier da-
 gen opklimmens , 36
 Paracuona , een groote Rivier , 36
 Paranapecacano , soo veel als 't Ge-
 sigt van de Zee. Om den sel-
 ven op te klimmen heeftmen
 drie dagen van doen , en even
 soo veel tijds tot afdalen , 36
 Parayba , een Rivier , wat on-
 sen Reyfiger by deselve beje-
 gende , 37. 38

Parel-Rivier , soo genoemd om
 der Mosselen wil , welke Paar-
 len in sig hebben , 11
Port Desire. 10
Port Famine in de Magellanische
 Straat , 10
Portugeezsch in 't Schip onses Rey-
 figers op een valsche beschul-
 diging gehangen , 2. 3
Portugeezen van de Wilde om 't
 leven gebragt ; hoe daar on-
 trent gehandelt. Gekookt en
 gegeten , 50
Potatos-wortelen , tot Meel ge-
 maakt , en ter spijs gebruykt , 4
Putewarers beleegeren de Portu-
 geezen in Rio Grande , 71

R.

Rivier , onder door een won-
 derlijk-glinsterenden Berg
 heenen loopende , 48
 — Gewaagd , om op een
 Vaartuyg , gemaakt van Ried,
 de doortogt op deese Rivier te
 doen , 49
 — Wat daar op gevolgd is , *ib.*

S.

Santos , hoe van d'Engelsche
 veroverd , en geplonderd , 5
 — In deese Stad van haar
 veel Goud gevonden , 7
Siekte , seldsaam , doch in alle
 warme Indische Landen ge-
 meen , met Wormen in 't Fun-
 dament des Ligchaams , die
 d'Ingewanden verteeren , en
 andere Toevallen , 40
 — Wat middel d'Indianen
 daar tegens gebruyken , *ibid.*
 — Andere seldsamen Siekte ,
 gelijk Maselen , doch soo arg
 als de Pest , 67
Slangen by een ongemeen hoogem
 Berg in meenigten , 36
 — In eene nagt van de Por-
 tu-

R E G I S T E R.

tugeezen ses honderd der selve
dood geflagen, *ibid.*
 — Een Indiaan van eene der
selve gebeeten, sterft soo ter-
stond, *ibid.*
 — Slangen, welke na 't Vyer
toe fouden loopen; een der
selve van onsen Reysiger by
nagt gedood, 43
Spiritu Santo, te vergeefs van
d'Engelsche bestormd, en met
groot verlies afgeslagen, 16
Stilte onder de Linie *Æquinocti-*
al seer langdurig; en siekte
onder 't volk daar door ver-
oorfaakt, 2
Stormwind van drie dagen, groot
gevaar, en schade daar door
veroorfaakt, 9
 — Andere sware Stormwind
en Knivets gevaar door desel-
ve, 13
 — *Verscheydene andere gevaar-*
lijke Stormwinden hier en gintsch
door 't gantsche Werk.

T.

T *Amiwa*, soo veel als de
Goudberg, 52
Tamoyers, of *Taymoyers*, een
Natie onder de Wilden, 53 *en*
op veele andere Plaatsen.
Tapoyers, een Natie onder de
Canibalen, 38
 Thomas den Apostel, scu in West-
Indien gepredikt hebben, vol-
gens 't seggen der Indianen, 51
 Tobias-Baay, na wien dus ge-
noemd, 11

Tomomines, een Natie onder
de Canibalen, 51
 Topinaquers, een Natie der Wil-
de Canibalen, ontrent den
Goudberg, 52
 Tower, een Engelschman, van
de Portugeezen, wegens sijne
Geneefingen van Gebreklijke
perfoonen, voor een Tove-
raar gehouden, 58
 — Wat voor een middel hy
bedagt, om eenige stukken
Canon uyt de Zee te doen op-
halen, *ibid.*
 — Knivet laat sig beweegen,
om met sijne Werktuuygen na
den grond der Zee te duyken,
en hoe sulks afliep, 59
 — Werd beschuldigd, van
op een Vrijdag Vleesch gegee-
ten te hebben. Hoe veel hem
dit kostede, 62
 — Hoe 'them verder gegaan
is, 62. 63

V.

V Rugt in West-Indien, seer
foet en aangenaam om
t'eeeten, maar doodlijk giftig, 39

W.

W Aanawafons, een soort van
Canibalen in West-Indi-
en, 38
 Walvisch slaat een Canoe 't on-
derste boven, 35
 Wayanassers, een Natie der Ca-
nibalen, 35
 Wonderlijck-glinsterenden Berg,
48

E Y N D E.

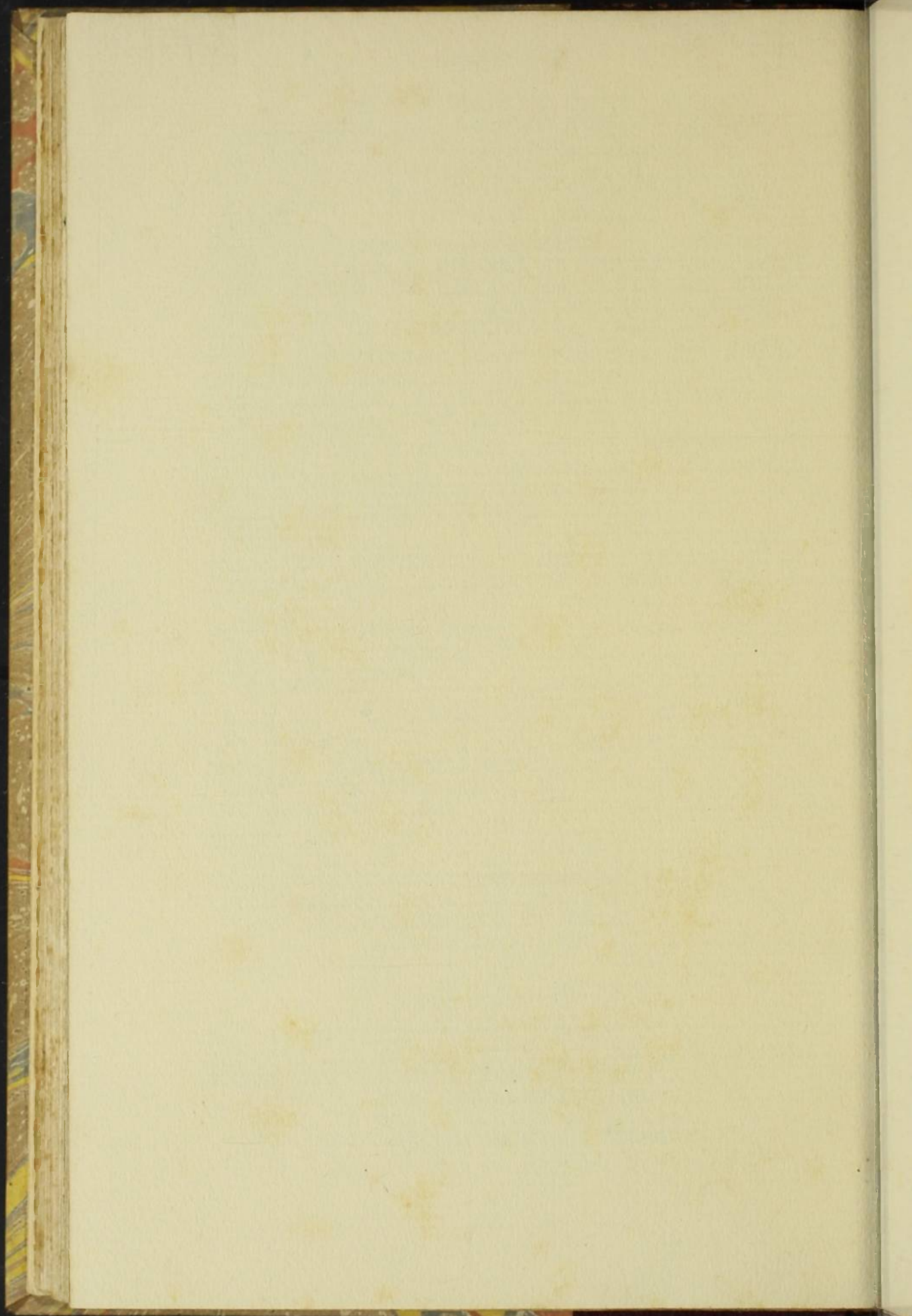
Berigt aanden Boekbinder, waar hy de volgende Platen
moet stellen.

x 1 Op Pagina 19		x 3 Op Pagina 50
x 2 - - - 43		x 4 - - - 58

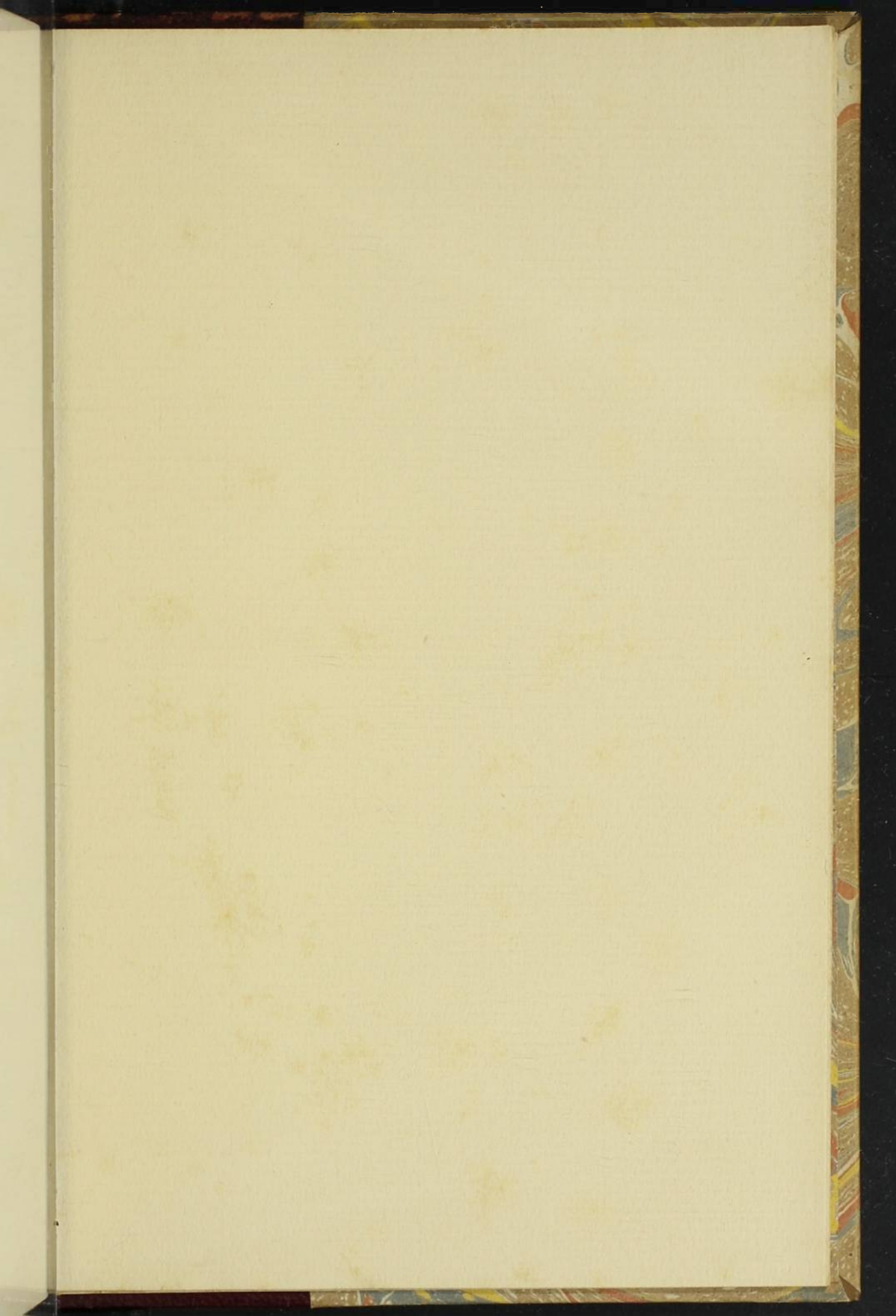

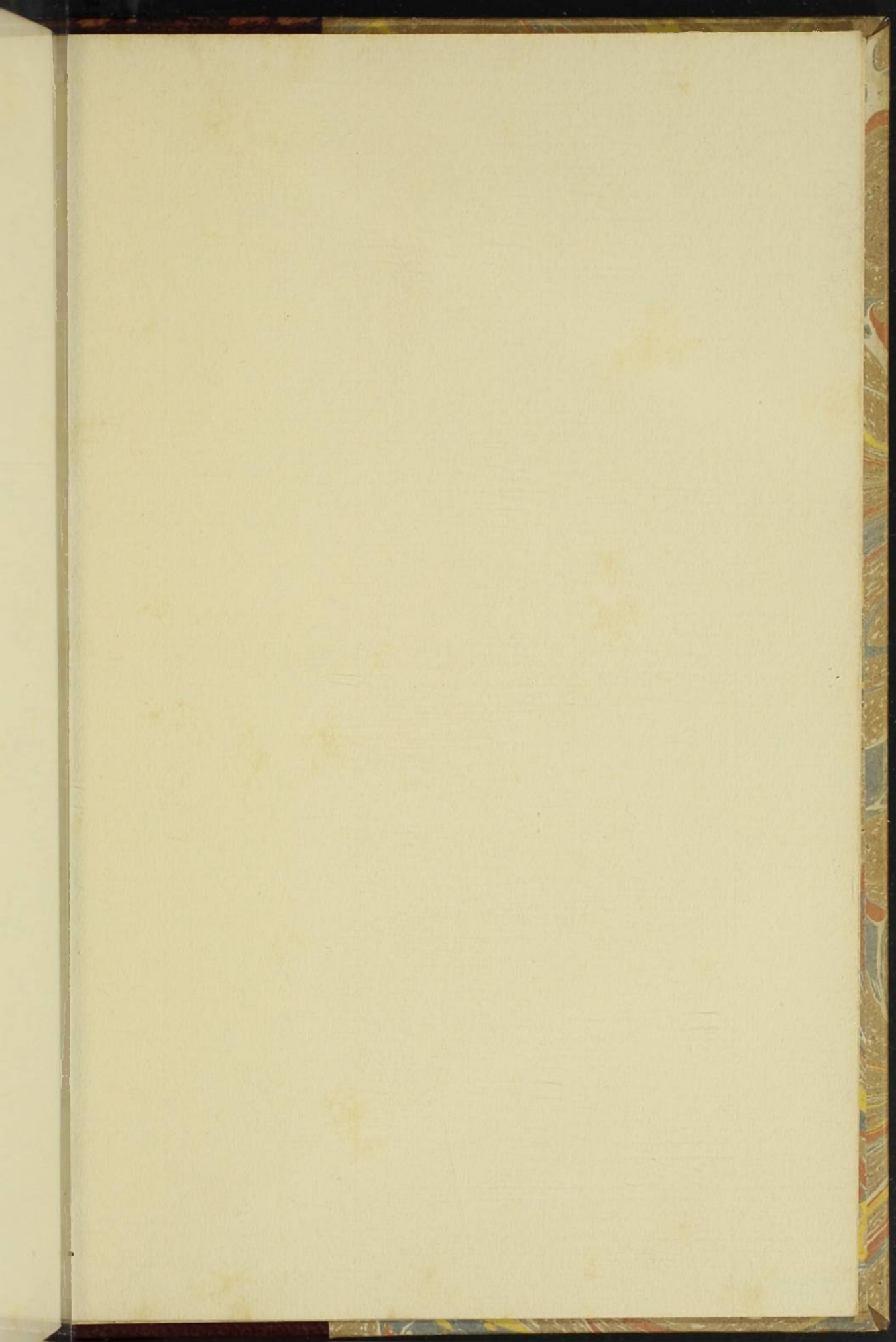

740010

